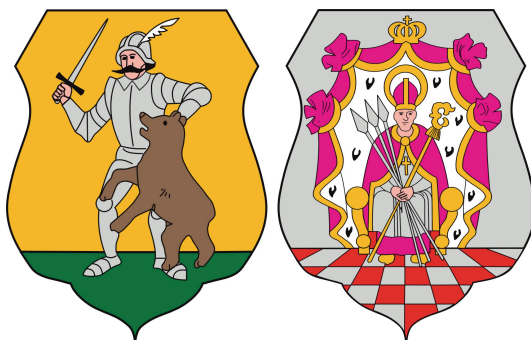
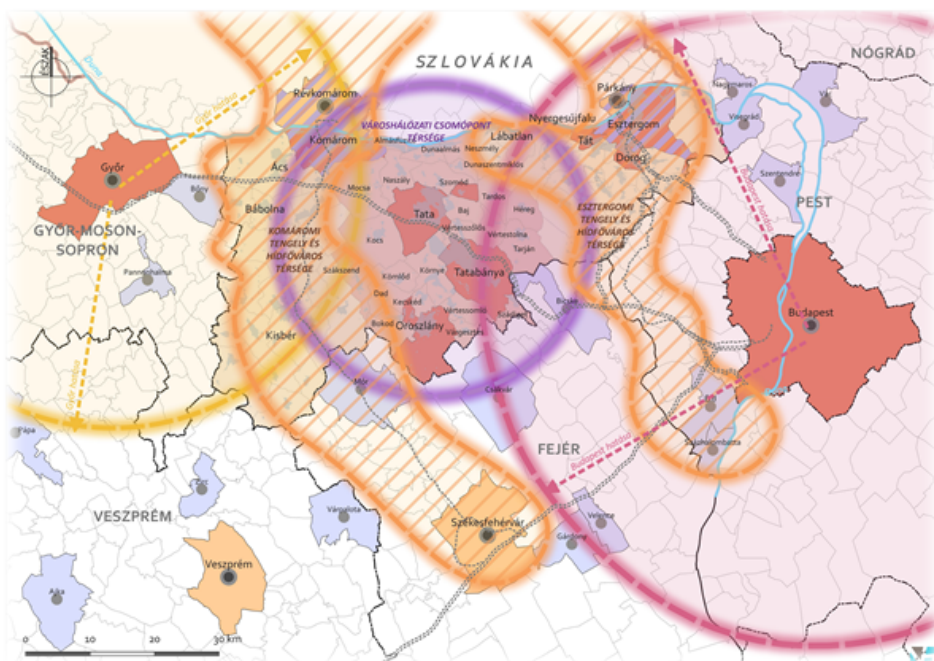

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ (2030) FELÜLVIZSGÁLT 2021. MÁJUS

TOP-1.5.1-20-2020-00004

SZÉCHENYI 2020

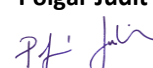
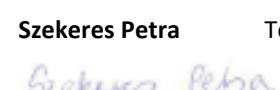
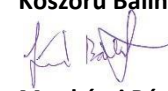

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE
TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA
KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ (2030)
FELÜLVIZSGÁLT
2021. MÁJUS

MEGRENDELŐ: Komárom-Esztergom Megye Önkormányzata
 2800 Tatabánya, Fő tér 4.
 Képviselője: **Popovics György** Megyei Közgyűlés Elnöke
Hummel Rudolf mb. főosztályvezető

TERVEZŐ: Város-Teampannon Kft.
 1053 Budapest, Veres Pálné u. 7.
 Képviselője: **Koszorú Lajos** Ügyvezető

TERVEZŐK:

 Koszorú Lajos	Területrendező tervező TR 01-1346	Város-Teampannon Kft.
 Polgár Judit	Szociológus	Üzenet Kft.
 Móricz Anna	Tájépítésszámérnök TK 13-1323	egyéni vállalkozó
 Tábori Attila	Területrendező tervező TR 01-0402	Város-Teampannon Kft.
 Szekeres Petra	Településtervező	Város-Teampannon Kft.
 Szász Szabolcs	Településtervező	Város-Teampannon Kft.
 Koszorú Bálint	Településtervező	Város-Teampannon Kft.
 Munkácsi Péter	Műszaki menedzser	Város-Teampannon Kft.

KONZULENSEK:

Petrikné Molnár Erika	Területfejlesztési tanácsadó	KEM Önkormányzata
Szilvácsku Zsolt	Táj- és kertépítésszámérnök	Vitaregnat Bt.
Szebeni Dávid	Kölgazdász	Enrawell Consulting Kft.

Ez a terv a Város-Teampannon Kft szellemi terméke. Védelméről a 1999. évi LXXVI. törvény, felhasználásáról a tervezési/vállalkozási szerződés rendelkezik. A tervi munkarészek Graphisoft ARCHICAD 21, QGIS és Autodesk AutoCAD Map 3D 2019 tervezőprogrammal készültek.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	3
2. A HELYZETÉRTÉKELÉS ÖSSZEFOGLALÁSA	4
2.1 ADOTTSÁGOK, ERŐFORRÁSOK, NEMZETKÖZI ÉS HAZAI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN	4
2.2 NAGYTÉRSGI ÖSSZEFÜGGÉSEK	11
3. JÖVŐKÉP 2030	22
4. A MEGYE CÉLRENDSZERE	25
4.1 A KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERÉNEK FELÉPÍTÉSE	25
4.2 ÁTFOGÓ CÉLOK 2021-30	27
4.3 A MEGYE TERÜLETI STRATÉGIAI CÉLJAI	36
4.4 A MEGYE SPECIFIKUS STRATÉGIAI CÉLJAI	46
4.5 A MEGYE HORIZONTÁLIS CÉLJAI	57
5. BELSŐ ÉS KÜLSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT	64
6. A TERÜLETFELHASZNÁLÁS ALAPELVEI	68
8. JAVASOLT PRIORITÁSOK	74
9. FELÜLVIZSGÁLATI, MÓDOSÍTÁSI FOLYAMAT TÁRSADALMASÍTÁSA ÉS LEGITIMÁCIÓJA	77
10. A KONCEPCIÓ ÜZENETEI	78

1. BEVEZETÉS

Magyarországon folyik a felkészülés a következő, 2021-2027-es Európai Uniók költségvetési ciklusra. Komárom-Esztergom megye ennek megfelelően a törvényekben és kapcsolódó jogszabályokban meghatározott feladatkörében eljárva frissítette és módosította a megye hatályos területfejlesztési koncepcióját, illetve az azt megalapozó helyzetfeltáró- és értékelő munkarészt. A megye területfejlesztési stratégiai programja az új ciklus időtávlatában, új dokumentumként kerül a továbbiakban kidolgozásra.

Komárom-Esztergom megye 2014-ben elfogadott területfejlesztési koncepciója 2030-ig fogalmazza meg a megye jövőképét és a megvalósítandó célokat. Az új, felülvizsgált-aktualizált koncepció a helyzetfeltáró- és értékelő munkarész átdolgozása alapján, a Pénzügyminisztérium 2021-2027 közötti tervezési időszakra, a területfejlesztési koncepciók felülvizsgálatához és módosításához közzétett útmutatása alapján készült.

A területfejlesztési koncepció felülvizsgálatát és módosítását a partnerségi tervben meghatározott előzetes adatbeszerzések, illetve a megbízó megyei önkormányzat szakembereivel folytatott konzultációk, valamint a társadalmasítás során beérkezett észrevételek, javaslatok, információk alapján, a tervezés koordinálását végző Város-Teampannon Kft. készíti.

A helyzetértékelés alapján megállapításra került, hogy a hatályos 2030-ig kitekintő koncepció jó irányokat határozott meg. A koncepció kontinuitása megmarad, a hangsúlyok azonban változnak, a megvalósult fejlesztések, a változó körülmények és a kor kihívásainak megfelelően.

2. A HELYZETÉRTÉKELÉS ÖSSZEFOGLALÁSA

Komárom-Esztergom megye a rendszerváltás óta az **ország egészét messze felülmúló dinamikával** alkalmazkodott a megújult társadalmi, gazdasági, politikai környezethez, és ezt a dinamikát sikerült az új évezredben is fenntartania. Az infrastrukturális fejlesztéseknek is köszönhetően élénkülnek az országhatáron átnyúló kapcsolatok Szlovákiával, Nyitra megyével. A szocialista nagyipar rendszerváltáskor kártyavárként összeomlott fellegrárból az **ország egyik legkorszerűbb ipari, döntően a feldolgozóiparból élő megyéjévé vált**, mely a legtöbb gazdasági mutató tekintetében tartósan az **ország első három megyéje** között teljesít. A stratégiai ágazatok közül a megye hétben is érintett. Az országos átlagnál jobb teljesítmény – még ha szerényebb mértékben is – a **mezőgazdaságra** is áll. Megmaradt a **versenyképes nagyüzemi struktúra**, az országos trendekkel szemben jelentős súllyal maradt fenn az **állattenyésztés**, az élelmiszeripart is több, országosan ismert vállalkozás képviseli (gabona, tej, hús), de a kis és közepes mezőgazdasági vállalkozások súlya is jelentős. Folytatódott az **ásványi nyersanyag-kitermelés**, azonban az energia-forrásokról (kőszén) az építőipari nyersanyagok irányába tolódott el a hangsúly. A **megújuló energia (a szélerenergia, biomassza és egyre inkább a napenergia)** területén a megye húzószerepet tölt be az országban, és a megmaradt hagyományos erőművek is a legszigorúbb környezetvédelmi követelményeknek megfelelően korszerűsödtek.

A mezőgazdaság hosszú távú fenntarthatósága érdekében szükségessé válik azonban az ökológiai hálózati elemekhez kapcsolt **átfogó zöldinfrastruktúra fejlesztés és integrált vízgazdálkodás**, melyek a klímaváltozás agráriumra gyakorolt hatásainak mérséklését is szolgálják. Az agrárvertikumra épülő diverzifikáció az élelmiszeripar termelési érték bővülését alapozhatja meg, további élelmiszertechnológiai fejlesztések mentén. A dombvidéki tájak mozaikos tájhasználat, mint komplex erőforrás fejlesztendő, a vidéki tájak élhetőségét biztosítva. A vízgazdálkodás az ökológiai szolgáltatások alapja, melyet XXI. századi szemlélettel és széleskörű településközi együttműködéssel lehet hatékonyan felépíteni, de üzemeltetését, fenntartását megyei közreműködéssel kell rendszerbe szervezni, hogy a tágabb érdekek, szempontok is érvényesüljenek.

2.1 ADOTTSÁGOK, ERŐFORRÁSOK, NEMZETKÖZI ÉS HAZAI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN

2.1.1 TÁRSADALOM, GAZDASÁG

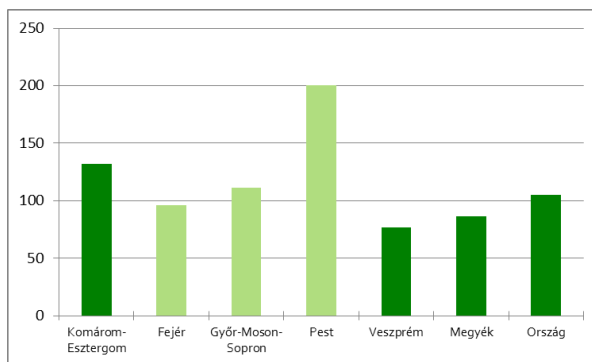
Komárom-Esztergom a maga 2264 km²-es területével az **ország legkisebb területű megyéje**, viszont 133 fő/km² (2020) népsűrűségével **Pest megye után a legintenzívebben lakott megye**. Sűrűsége alapján már európai összehasonlításban is urbanizálódó (közepesen sűrűn lakott) térségnek minősül. A népsűrűség mindazonáltal 2001-2020 között csökkent, az országos arányt (-5 fő/km²) meghaladó mértékben (-7 fő/km²), miközben Pest megyében 35 fő/km²-rel, Győr-Moson-Sopron megyében pedig 6 fő/km²-rel nőtt a népsűrűség. A csökkenés mértéke elsősorban a természetes fogyással függ össze. A megye vándorlási különbözete, ha kis mértékben is, de összességében pozitív: a 2009-2014 közötti évek kismértékű belföldi vándorlási veszteségét 2015 óta enyhén emelkedő pozitív egyenleg váltotta fel a megyében, amelynek mértékét 2018 és 2019-ben a nemzetközi vándorlási különbözet már jelentősen meghaladta. 2020. január 1.-én a megye lakosságszáma 301,0 ezer fő (2011-ben 304,5 ezer fő), az ezredfordulót követő folyamatos, **lassú népességcsökkenés 2018 és 2019 évben kismértékű növekedésre váltott**. A megyei népesség életkor szerinti összetételének alakulását továbbra is **az előregedés jellemzi**, de a megye öregedési indexe alacsonyabb az országos átlagnál.

Kis területe ellenére Komárom-Esztergom megye – táji adottságai, gazdasági lehetőségei, természeti erőforrásai, településstruktúrája tekintetében – egyaránt igen változatos, az egyik legváltozatosabb megyénk, ahol **a hegy, dombvidékekre, valamint az alföldre jellemző táji-gazdasági településhálózati arculattól kezdve az átmeneti típusokon át minden megtalálható.** A változatos arculathoz erőteljes megosztottság kapcsolódik. A **két történelmi vármegye különállása mind a mai napig tükröződik a közlekedési struktúrában, a vonzáskörzeti kapcsolatokban.** Míg Esztergom térsége funkcionálisan gyakorlatilag Pest megye – a Budapesti agglomeráció része -, addig Komárom térsége már inkább Győr irányába vonzódik. Sajátos összekötő-megosztó képződmény a megyét északnyugat-délkeleti irányban átszelő Oroszlány – Tatabánya - Tata urbanizációs csomóponti térség, mely egyfelől egyre inkább integrálódik a Budapest nagyváros-térségbe, másfelől terjeszkedik Komárom irányába, ahol így kialakulóban van egy kb. 160 ezer lakosú agglomeráció.

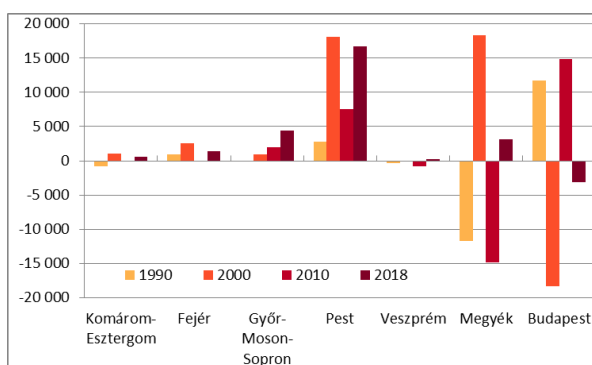
A megye legfontosabb erőforrása a fekvése: **a megyét átszelő európai közlekedési folyosók és a Bécs-Budapest- Pozsony-Győr négyszögben való fekvés** igen kedvező makrotérségi feltételeket biztosít a gazdaság számára. Noha jelenleg kihasználatlan, a megye jövője szempontjából kiemelt jelentőséggel bír, hogy a **kb. 400 kilométeres magyarországi Duna-szakaszból 70 km a megyére esik.** Hogy ebből miképpen tud a megye profitálni, az nagymértékben függ az európai logisztikai folyamatok alakulásában rejlő lehetőségek kihasználásától.

A határ menti fekvésben rejlő lehetőségeket elsősorban Esztergom és Komárom tudja kihasználni. A két Komáromot összekötő új közúti híd, a 2020. szeptemberben átadott Monostori híd a komplexebb kapcsolatok erősítését szolgálja a szomszédos Szlovákiával. Esztergom esetében a Mária Valéria híd mellett megkezdődött az új, nagyobb kapacitású híd tervezése is.

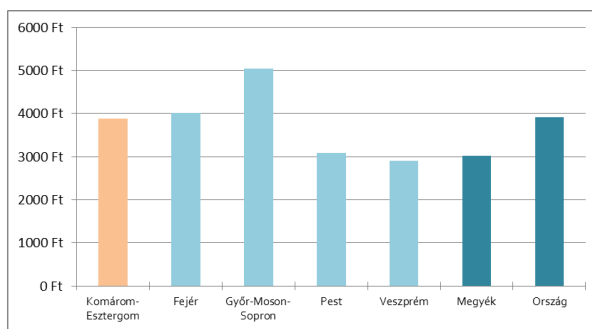
Komárom-Esztergom megye az ország jelentős nyersanyag kitermelőinek egyike, mind ásványi nyersanyagok (korábban energiaforrások, ma elsősorban építőipari nyersanyagok), mind **mezőgazdasági termékek, illetve ivóvíz** tekintetében is. Kiemelkedő az energiatermelő potenciál – a hagyományos (fosszilis alapú) és a megújuló erőforrás alapú (szél/nap/biomassza/geotermia)

1. ábra: Népsűrűség, 2018 (fő/km², forrás: KSH, Területi Statisztikai Évkönyv, 2018)

2. ábra: Belföldi vándorlási különbözet 1990-2018 (1000 fő) (forrás: KSH, Területi Statisztikai Évkönyv, 2018)

3. ábra: Egy főre jutó GDP 2018 (1000 Ft), (forrás: KSH, Területi Statisztikai Évkönyv)

energiatermelés és hasznosítás tekintetében egyaránt. A rendszerváltás óta megtelepedett **korszerű, nemzetgazdasági jelentőségű ágazatok** (járműgyártás, vegyipar, gépipar, elektronika) ma az ország GDP előállításában meghatározó szerepet játszanak: a megyék által előállított bruttó hazai termék közel 5%-át Komárom-Esztergom megye termeli meg, miközben a megyék népességének kb. 3,7%-a él itt. 2018-ban az egy főre vetített GDP tekintetében Győr-Moson-Sopron és Fejér megye után a 3. helyen állt. **2010 és 2018 között az egy főre jutó GDP emelkedésének üteme némileg lelassult a szomszédos Fejér és Győr-Moson-Sopron megyéhez, illetve az ezredfordulót követő évtized tempójához képest.** 2018 óta újabb jelentős beruházások folynak a megyében (Komárom, Tatabánya, Nyergesújfalu, Dorog, Esztergom stb.) amelyek várhatóan újabb lendületet adnak a gazdaságnak. Komárom-Esztergom megye továbbra is **az ország legdinamikusabban fejlődő megyéi közé tartozik.**

MEGYÉK	Népsűrűség	Egy főre jutó GDP	Regisztrált társas vállalkozások aránya az összes regisztrált vállalkozásból	Kutatás- fejlesztés ráfordításai a GDP százalékában	Foglalkoztatottsági arány a 15-74 éves korosztályban	Kereskedelmi szálláshelyeken töltött vendégéjszakák száma 1000 lakosra
	2018 (fő/km ²)	2018 (1000Ft)	2018 (%)	2017	2018 (%)	2018
Komárom- Esztergom	132,1	3 880	30	0,74	62,3	1 839
Fejér	95,8	4 019	26	0,57	61,8	1 682
Győr-Moson- Sopron	111	5 044	25	0,76	64,5	2 913
Pest	200,1	3 092	39	0,61	61,7	1 045
Veszprém	76,5	2 901	22	2,28	60,8	6 464
Budapest	3 336,8	8 070	52	2,25	63,4	5 905
MEGYÉK	86,7	3 014	23	0,80	59,4	2 576
Ország	105,1	3 919	30	1,35	60,1	3 173

1. táblázat: Országos összehasonlító adatok (KSH, Területi statisztikai évkönyv, 2018 - saját szerkesztés)

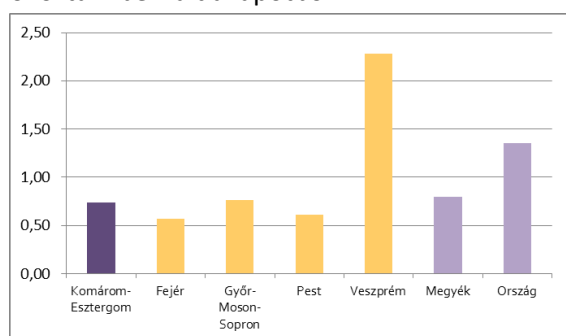
A 2019-2020-as COVID járvány következményeként elindult, illetve felerősített politikai-gazdasági folyamatok a megye gazdaságára többes hatással bírnak. Egyfelől a megye **nagy hagyományokkal, nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező feldolgozóipara** nyertese lehet a globális értékláncok ártrendeződésének, amennyiben az európai fellevevőpiachoz közelebbi fekvés felértékelődik. Jó példa, hogy akad olyan számítógép alkatrészeket gyártó cég vagy a papíripari Lucart Kft. (Nyergesújfalu): amelyek növelni tudták kurrens cikkek termelését és munkavállalóik létszámát is. Más oldalról a járvány nyomában járó gazdasági válság a fellevevőpiacokat és a megye termékei iránti keresletet csökkentheti, amely ugyanakkor nem megye specifikus, hanem globális jelenség.

Mindemellett természetesen **néhány ágazat a jelenlegi turbulens körülmények között erősödést, illetve a következő időszakban lehetőségeket könyvelhet el.**

A megyében is érintett ilyen ágazatok az **élelmiszertermelés és feldolgozás; a gyógyszeripar; az orvosi eszköz gyártása; számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása; megújuló energiatermelés, energiatárolás és intelligens elosztó rendszerek** (a helyi ellátásbiztonság további felértékelődése miatt), valamint az informatikai szolgáltatások. Utóbbi területen a megye még nem kiemelkedő, ám tudatos, hosszútávú stratégiával az ágazat fontos kitörési pont lehet. A mezőgazdaság - élelmiszergazdaság hosszú távú fenntarthatósága érdekében szükségessé válik az ökológiai hálózati elemekhez kapcsolt átfogó zöldinfrastruktúra fejlesztés és integrált vízgazdálkodás, melyek a klímaváltozás agráriumra gyakorolt hatásainak mérséklését is szolgálják.

A megye gazdaságának agrárvertikumra épülő diverzifikációja az élelmiszeripar termelési érték bővülését alapozhatja meg, további élelmiszertechnológiai fejlesztések mentén. A dombvidéki tájak mozaikos tájhasználat, mint komplex erőforrás fejlesztendő, a vidéki tájak élhetőségét biztosítva.

A pandémia okozta gazdasági sokk a munkaerőpiacra is jelentős hatással volt. A 2019-2020 júniusi értékek viszonylatában, Komárom-Esztergom megyében az országos átlagnál nagyobb mértékben nőtt a nyilvántartott álláskereső aránya. Számuk közel 84% (!)-kal nőtt a vizsgált időszakban, a kiugró értéket elsősorban az alacsony bázisérték (2019. június - mindössze 4781 álláskereső volt nyilvántartva a megyében) magyarázza. A legfrissebb, októberi értékek az előző év azonos időszakával összehasonlítva már kisebb eltéréseket mutatnak, a visszarendeződési folyamatok megkezdődtek. Nem mondható el ugyanez a **turizmus, vendéglátás, személyi szolgáltatások** vonatkozásában, amely ágazatok **csak nagyon lassan fognak tudni kilábalni** a kényszerű leállás okozta hibernált állapotból.

4. ábra: KSH, A kutatás-fejlesztés ráfordításai (GDP százalékban, 2017 (forrás: KSH, Területi Statisztikai Évkönyv, 2018)

Az egy főre jutó GDP tekintetében a megye Győr-Moson-Sopron és Fejér megye után a 3. helyen áll a megyék között, a budapesti értéknek azonban ez kevesebb, mint a fele. Európai összehasonlításban még sokat lehet fejlődni ezen a téren. A megye relatíve kedvező vállalkozásszerkezetét mutatja, hogy a regisztrált társas vállalkozások aránya tekintetében 2019-ben Pest megye (az összes vállalkozás 37%-a) után a második az országban (az összes vállalkozás 29%-a), miközben az ezer főre jutó vállalkozások száma alacsony a megyében. A külföldi tőke szerepe továbbra is igen jelentős a megye gazdaságában.

Komárom-Esztergom megyében, a külföldi működő tőke jelentőségét az egy főre jutó külföldi tőke fajlagos mutatója érzékelteti igazán. 2018-ban ez az érték az országos átlagot közel 75%-kal haladta meg, 2009-hez képest pedig, több, mint kétszeresére emelkedett.

2010 és 2018 között csökkent ugyan a külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások száma országosan és a megyében is, de ennek ellenére a külföldi tőke mennyisége kétszeresére nőtt ez idő alatt a megyében (2010-ben 595 md. Ft; 2018-ban 1209 md. Ft.). A hazai gazdaságba fektetett külföldi tőkéből a főváros részesedési aránya csökkent ebben az időszakban: 2010-ben az összes külföldi tőke közel kétharmada (12 136 md. Ft), 2018-ban a fele (13 377 md. Ft) jutott a fővárosi vállalkozásokhoz.) A nemzetközi tőkevonzó- képesség a megye versenyképességének szempontjából nagyon jelentős tényező.

A mezőgazdaság és élelmiszertermelés a **megye gazdasági diverzifikációjának** – további fejlesztések révén – **kitüntetett terepévé válhat** a pandémia okozta válságot követően. A közvetlenül mezőgazdasághoz köthető főtevékenységű cégek (megye árbevétel szerinti TOP100 cégéből összárbevételük 320-360 md. Ft és 3600-3800 embert foglalkoztatnak) ma is meghatározó súllyal vannak jelen a megye gazdaságában. A termelési adottságok, kapacitások, tudások, valamint infrastruktúrák alapot adnak ahhoz, hogy a megye a Kisalföldi agrárregió keretében a három országot átfedő metropolisz térség (Bécs, Pozsony, Budapest) élelmiszerellátó bázisává váljon.

A gazdaság diverzifikációjában a sokrétű turisztikai kínálat jelent még kiugrási lehetőséget. A turisztikában az **aktív és rekreációs** (bakancsos, kerékpáros, vízi, lovas, gyógy- és élményfürdők, horgászat és extrém-, agrár-, borturizmus, stb.) valamint a **kulturális turizmus** (örökségi, világörökségi, történelmi, ipartörténeti, tájtörténeti, szakrális) különféle fajtái és kombinációi részére a megyei **adottságok kitűnőek**.

A Budapest környéke turisztikai térségben, illetve az ezzel részben átfedésben lévő komplex turizmus fejlesztésre kijelölt térségek területein (Által-ér és Duna-mente) az attrakciók komplex szolgáltatási rendszerének fejlesztése mellett a meglévő turisztikai szolgáltatások hálózatosodása szükséges, integráltan kapcsolódva a szelíd turizmus fejlesztés területeihez is. A sokszínű kínálat hálózatokba integrálását megye- és országhatáron átnyúlva szükséges fejleszteni, szervezni, a térségi fejlesztési tanácsokkal együttműködve.

Komárom-Esztergom megye, a társadalmi adottságok, életminőség és a humán erőforrás, azaz az emberkincs minősége, illetve infrastruktúrája szempontjából vegyesebb képet mutat.

Országos összehasonlításban kiemelkedő a foglalkoztatottsági arány: a 15-74 éves korosztály **foglalkoztatottsági rátája 2010-ben 53% volt, ami 2018-ra közel 10 %-kal nőtt, a megyék között ez a 3. legjobb mutató.** A Magyarország által 2020-ra vállalt 75%-os foglalkoztatottsági mutató a 20-65 év közötti korosztályra vonatkozik, ezt országos átlagban sikerült teljesíteni.

Jövedelmi viszonyok tekintetében – 2018-ban a **215 ezer forintos nettó átlagkeresettel– a megyék között a 2.,** míg országos szinten a 3. helyen áll. Ez részben összefügg a gazdaság struktúrájával: az ipar hozzájárulása a GDP-hez 51,5 %, a szolgáltató szektor 39 % (országosan kb. 65% a tercier ágazat részesedése). A K+F ráfordítás abszolút értéke tekintetében 10., GDP arányos értékét tekintve 6. a megyék között (!). Ha azt nézzük, hogy a megyében nincs jelentős egyetemi képzés, akkor az utóbbi két szám jó aránynak tekinthető.

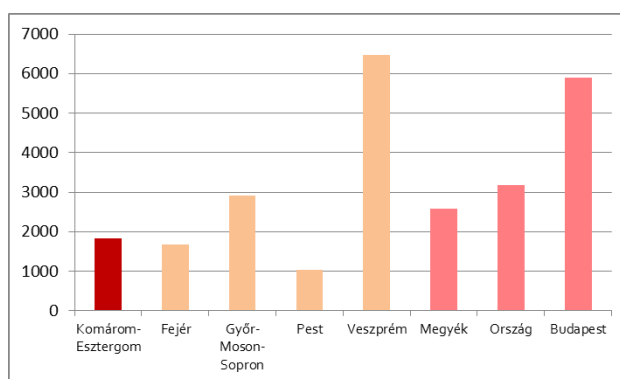
A megye lakosságának iskolai végzettségi szintje a megyei rangsor középmezőnyébe tartozik. A mikrocenzus adatai szerint 2016-ban a 25 éven felüli lakosság körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a megyében 17,5 %. Ez alacsonyabb az országos átlagnál (22,8%), és 9 másik megye átlagánál. A legalább érettségivel rendelkezők aránya 50%, ami szintén kevesebb az országos átlagnál. A

megyei felsőfokú képző intézmények

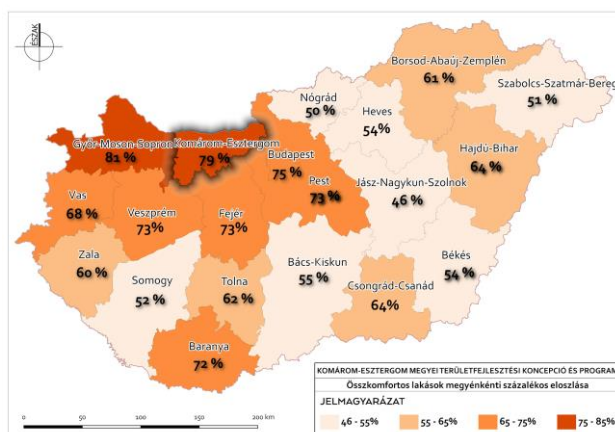
kibocsátó-kapacitása igen alacsony, 2018-ban mindössze 259 nappali képzésben részt vevő hallgató tanult a megyében. A megye kis lélekszáma mellett ezt magyarázza, hogy a közeli Budapest, Győr, Székesfehérvár, Veszprém, Révkomárom **egyetemi városok igen nagy kínálatot biztosítanak** a továbbtanulni akarók/képesek számára. A képzettségi szint tekintetében mind a felsőfokú végzettségűek, mind az érettségivel rendelkezők számában az országos átlag alatti a megye.

A települési környezet tekintetében két kiugró

adat jellemzi a megyét: egyrészt a csatornával való ellátottság megyék közötti legmagasabb szintje (2018-ban a szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt lakások aránya 91,8%), másrészt az összkomfortos lakások szintén kiemelkedően magas aránya (a 2016. évi mikrocenzus idején a lakások közel 80%-a

5. ábra: 1000 lakosra jutó kereskedelmi vendégéjszakák száma, 2018, (forrás: Területi Statisztikai Évkönyv, 2018)

6. ábra: Összkomfortos lakások megyénkénti százalékos eloszlása (adatok forrása: KSH, Mikrocenzus – 7. Lakáskörlmények, 2016)

volt összkomfortos). A lakásállománynak ez a struktúrája leginkább a magas urbanizáltsági szinttel hozható összefüggésbe.

A megyében egyedül a **Kisbéri járás** tartozik a 290/2014. Kormányrendelet szerint a kedvezményezett járások körébe. Az itt élő lakosság száma húszezer fő, a komplex mutató szerinti rangsorban a 78. helyezett az ország 110 kedvezményezett körbe tartozó járása között.

A járás – Győr, Székesfehérvár és Tatabánya között -, vidéki térben, a megye határtérségében helyezkedik el. Ez a pozíció jelentősen befolyásolja helyzetét. Egyrészt a nagyobb gazdasági központok – Tatabánya, Komárom, Győr, Székesfehérvár és a kisebb, de közeli Mór– elszívó ereje érvényesül, másrészt viszont a járás a környező nagyvárosok egyik jelentős munkaerő-piaci tartalékát kínálja. A 17 településből álló térség központja Kisbér, melynek szerepe az oktatásban és az egészségügy vonatkozásában túlmutat a járás határán. Az elmúlt évtizedek kiemelt támogatásainak köszönhetően a járás intézményhálózata, szolgáltatásai jelentős fejlődésen mentek keresztül, elérhetősége és a munkalehetőségek vonatkozásában már korántsem ilyen kedvező a helyzet, sokan ingáznak. Természeti gazdagsága jelentős potenciált rejt a turizmus szempontjából a fenntarthatóság messzemenő figyelembevételével.

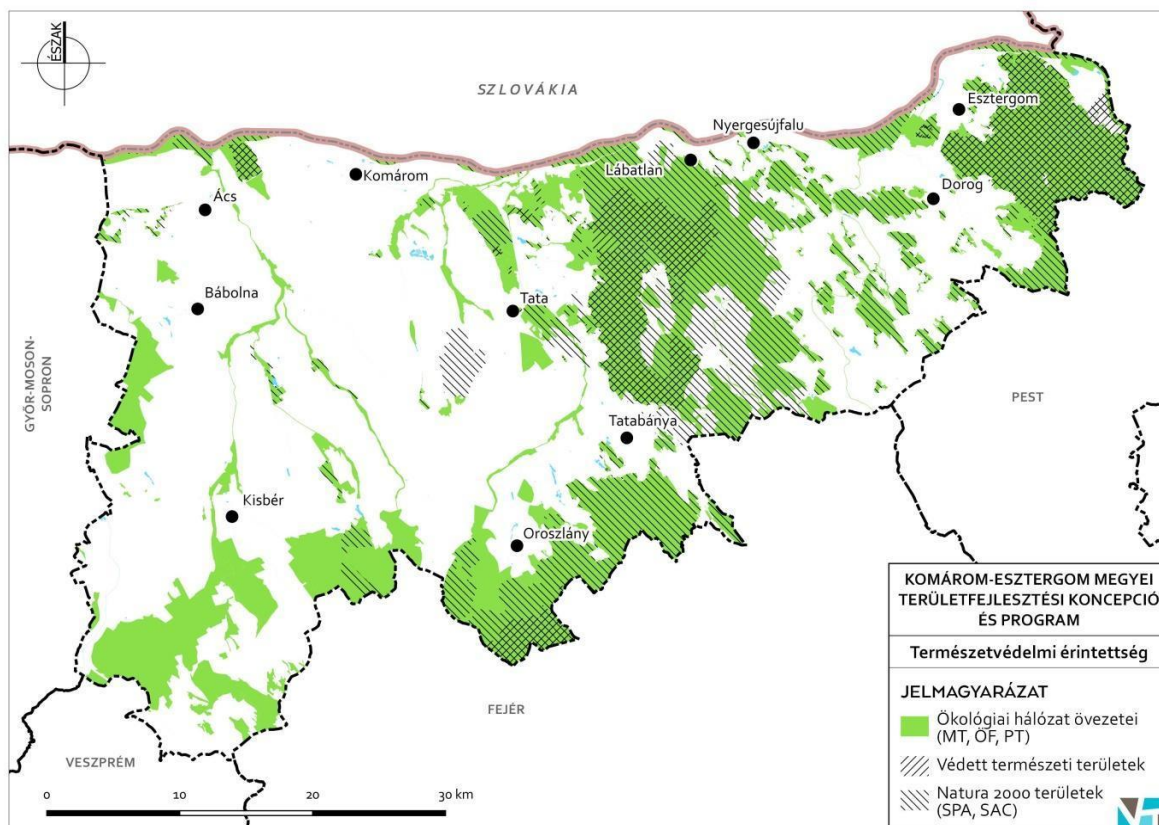
2.1.2 KÖRNYEZETI HELYZETKÉP

A **megye természeti értékekben gazdag**. A megye területét érintő országos védettségű területek összes kiterjedése 21569,2 hektár, a megye területének 9,5%-át teszik ki. A 85 helyi jelentőségű védett terület csaknem 6740 hektárnyi területe a megye területének 3,0%-át foglalja el.

A megye legjelentősebb védett természeti területei a tájszerkezeti adottságaihoz szorosan kötődnek: Duna-Ipoly Nemzeti Park, Gerecsei Tájvédelmi Körzet, Vértesi Tájvédelmi Körzet, Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet, Dunaalmási kőfejtők Természetvédelmi Terület, Tatai Kálvária-domb Természetvédelmi Terület, Vértesszőlősi Előembertelep, valamint az Észak-Vértes helyi jelentőségű Természetvédelmi Terület.

A természetvédelmi emlékek földtani alapszelvények védetté nyilvánítása nyomán kötődnek a megyéhez, szorosabban a bányászathoz.

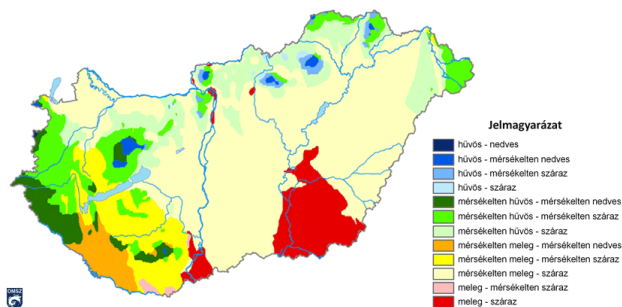
Nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt állnak a különleges madárvédelmi területek és a különleges természetmegőrzési területek (Natura 2000), a Tatai-tavak Ramsari-terület, valamint a Pilisi UNESCO bioszféra-rezervátum.

8. ábra: Természetvédelmi érintettség (forrás: KEMTrT, megyei területrendezési tervhez kapcsolódó adatszolgáltatás)

Az éghajlatváltozás következtében, a globális trendekkel összhangban Magyarországon is az átlaghőmérséklet emelkedése várható, amelynek mértéke 2021–2050 közötti időszakra minden évszakban szinte az ország egész területén eléri az 1 °C -ot, az évszázad végére pedig a nyári hónapokban a 4 °C-ot is meghaladhatja. Hőmérsékleti és csapadékeloszlási szélsőségek várhatók, melyeknek elsődlegesen kitett térségei a középső, a déli és keleti országrészek.

A klímamodellek alapján **Komárom-Esztergom megye kedvezőbb kilátásokkal rendelkezik** ezen országrészekhez képest, azonban az erdők sérülékenysége alapján erőteljesen kitett, mivel a Kisalföld (Győr-Tatai teraszvidék) és a Dunántúli-középhegység alacsonyabb fekvésű (Gerecse, Vértes, Bakonyalja alacsonyabb térszínei) erdőgazdasági tájai a legerősebben sérülékeny területek közé tartozik. Ezen magas

7. ábra: Magyarország éghajlati körzetei (forrás: OMSZ)

sérülékenységgű területeken kulcsfontosságú az erdőgazdálkodás klímaváltozáshoz való alkalmazkodását segítő intézkedések meghozatala. A **megye villámárvizekkel szembeni kitettsége** az ötfokozatú skálán a **magasan, illetve közepesen veszélyeztetett területek** közé tartozik. A villámárvizek a hegy- és dombvidéket átszelő patakok a megye számos települését veszélyeztetik.

A 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó második **Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia** (NÉS-2) olyan ernyőstratégia, amely az éghajlatvédelem céljait (ideértve a nemzetközi kötelezettségeket is) és cselekvési irányait tükrözi, mind ágazati, mind területi dimenziókban a szakpolitikai és gazdasági tervezés számára, illetve a társadalom egésze felé.

A NÉS-2 jövőképei - Dekarbonizációs jövőkép: "a fenntartható fejlődés felé", Adaptációs jövőkép: **"felkészülni az elkerülhetetlenre, megelőzni az elkerülhetőt!"**.

A NÉS-2 a *mitigáció – adaptáció – szemléletformálás* hármásának megfelelően foglalja magába az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait (Hazai Dekarbonizációs Útiterv, HDÚ), valamint az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti és társadalmi, gazdasági következményeinek, valamint az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységeinek értékelését. A költséghatékony és egyúttal a fenntartható fejlődést támogató magyarországi dekarbonizációnak 2050-re 52-85% közé kell esnie (1990-hez képest). Az alkalmazkodás és felkészülés keretei érintik a vízgazdálkodás, a vidékfejlesztés, az egészségügy, az energetika, a turizmus és más ágazatok éghajlat biztonsággal kapcsolatos helyzetét, kockázatait, megvizsgálva a felkészülés lehetséges cselekvési irányait.

Az I. Éghajlatváltozási Cselekvési Tervben (2020 végéig tartott) megfogalmazott **stratégia cél, hogy a minőségi gazdasági növekedés fenntartásával párhuzamosan a nemzeti jövedelem termelésének energia- és ÜHG intenzitása tovább csökkenjen**. Hazánk a World Resources Institute 2016-os elemzése alapján abban a 21 országban van a világon, amely úgy csökkentette ÜHG kibocsátását, hogy közben nőtt a GDP-je 2000 óta. A Nemzeti Energiastratégia 2030, kitekintéssel 2040-ig dokumentum, illetve a Magyarország Nemzeti Energia és Klímaterve (ITM) és az 5. Nemzeti Környezetvédelmi Program (2021-2027), melynek elfogadása még nem történt meg.

A megyei önkormányzat aktív klímavédelmi tevékenységet folytat. Ennek keretében elkészítette és 2018-ban elfogadta a 2017-2030-as időtávú megyei klímastratégiját, majd ennek cselekvési terveként elkészítette a SECAP (Fenntartható Energia-és Klíma Akcióterv) terveit is, amiben 2030-ig 40 % üvegházhatású gáz kibocsátás csökkentést vállalt a megye a 10.000 fő lélekszám alatti településein keresztül.

2.2 NAGYTÉRSÉGI ÖSSZEFÜGGÉSEK

2.2.1 TRENDEK, FOLYAMATOK

A megyét érintő főbb globális, európai, közép-európai folyamatok a korábban jelzettek szerint alakultak, sőt **a meghatározó hazai fejlődési tengelyen láthatóan gyorsabban zajlik a gazdasági koncentráció**, valamint megvalósultak, ill. tervezés alatti vagy építés közeli állapotban vannak nagyobb hatású közlekedéshálózati elemek. Ezek a folyamatok a településhálózat nagytérségi összefüggésrendszerében is felerősítették a polarizációs trendeket, a tőke, a beruházások, az emberkincs vonatkozásában, ennek hatására **további nagytérségi átrendeződések zajlanak**.

A TEN-T folyosók egyszerre követői és erősítői az Európában zajló nagytehetetlenségű, sodró folyamatnak, amelyek eredményeként egyre komplexebb hálózatok alakulnak ki. Az ország - és térséghatárokon átnyúló városhálózati csomópontok dinamikus fejlődése nyomán új infrastruktúra rendszerek kiépüléséről, a piaci folyamatok összeszövődéséről, a kereskedelem és termelés új trendjeiről, valamint az Európán belüli migráció által generált folyamatokról van szó.

A 9 európai TEN-T folyosóból 4 érinti a Kárpát-medencét, 3 a budapesti metropolisz térséget, közülük kettő – a IV. (M1 gyorsforgalmi út és 1. sz. vasútvonal), továbbá a VII. vízi közlekedési folyosó, a Duna Komárom-Esztergom megyét is. A csomópontok és folyosók folyamatos korszerűsödése, erőforrás vonzó képessége egy markáns tengelyes rajzolatot alakít ki a kontinentális térben, felfűzve Magyarországot a Bécs- Pozsony-Győr-Tatabánya-Budapest-Kecskemét-Szegednél elágazóan Belgrád vagy Temesvár tengelyen. **A városodás és hálózatosodás változó sebességű, sokirányú és sokszintű, erős koncentrációval jár a tengely mentén.** A folyamat során egymással szorosabban vagy lazábban kooperáló, átfedő, állandó változásban lévő alrendszerek alakulnak ki, amelyek hol intézményesen-

irányítottan (regionális kormányzás intézményei, a közlekedési szervezetek, agglomerációs szervezetek), hol pedig spontán működnek, új eredményeket és új konfliktusokat generálva (lásd; az autópályák hálózatosodása a Közép-kelet európai térben, fogyatkozó szabad területek). Meg kell még említeni a Komárom-M1-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Kecskemét ipari, logisztikai és innovációs tengelyt, amely azon túl, hogy összeköti a megyét Fejér megyével, hatása kiterjed a Közép-dunántúli régióra és összekapcsolja a Dunántúlt az Alfölddel.

Az érintett nagyváros-térségek és **többpólusú várossűrűsödések kiemelkedő vonzereje és befogadóképessége a koncentráció fokozódásának irányába hat.** Ez globális, európai és országos viszonylatban is erősíti a jelentős népességsűrűsödési pólusok kialakulását, miközben **e pólusok hatókörén kívüli tereket** a népességfogyás, a gazdasági potenciál, az eltartóképesség relatív és abszolút csökkenése – azaz a **zsugorodás jellemzi.** Az európai hálózatosodásnak, koncentrálódásnak és határokon átívelő kohézióknak ez a korábban nem látott mértéke **egy új egyensúly felé vezető útnak tűnik,** amellyel az európai településrendszer és nagyléptékű tájhasználat a saját stabilitását, sokdimenziós működését képessé válik a fenntarthatóság irányába fejleszteni.

2.2.2 TRANSZEURÓPAI VÁROSHÁLÓZATOK ÉS A MEGYE TELEPÜLÉSRENDSZERE

A megye területi folyamatait ma a Berlin-Prága-//München//Bécs/-Pozsony-Győr-városhálózati csomópont-Budapest-Kecskemét- Szegednél >> elágazó transzeurópai várostengely //Temesvár/Arad-Constanta// >> //Szabadka-Belgrád/-Szófia-Isztambul// és az azt kiszolgáló IV. TEN-T folyosó általi érintettség alakítja meghatározó módon.

Modellszerűen mondhatjuk, hogy **Bécs és Budapest között kb. 60 kilométerenként egy-egy nagyvárosi alakulat található,** szerencsés adottságnak tekinthetjük e városok/agglomerációk sokszínűségét, eltérő nagyságát és kulturális miliójét: Pozsony nagymúltú főváros, Győr felívelő ipari központ és egyetemi város, *Oroszlány – Tatabánya - Tata - Komárom összefűződő erős ipari tengely,* Budapest metropolisz térség.

9. ábra: Európai TEN-T folyosók (forrás: Város-Teampannon Kft)

Komárom-Esztergom megye nagytérségi összefüggéseit, de belső térszerkezetének alakulását is alapvetően meghatározza a megye kis területe, a kiemelkedő nagyváros hiánya, és az ezzel is összefüggő történelmi gyökerű policentrikus városhálózat.

A két közeli külső pólus, Győr és Budapest, erősödő dominanciájának és földrajzi tagoltságának, a határ- és Duna-menti fekvés egymásra hatásának következménye, hogy a megye keleti fele egyre inkább a **Budapesti városrégió részévé válik, nyugati része pedig Győrhöz vonzódik.**

A funkcionális kapcsolatokat erősíti a IV. TEN-T folyosó jó kapcsolati ereje.

Markáns folyamat a hazai térszerkezetben, hogy a TEN-T folyosóval összekötött városhálózati tengelyen egyre inkább koncentrálódik a tőke és a népesség – az országnak e folyosóval érintett egyharmadán él a népesség több mint 50%-a és itt állítják elő a GDP több mint 75%-át.

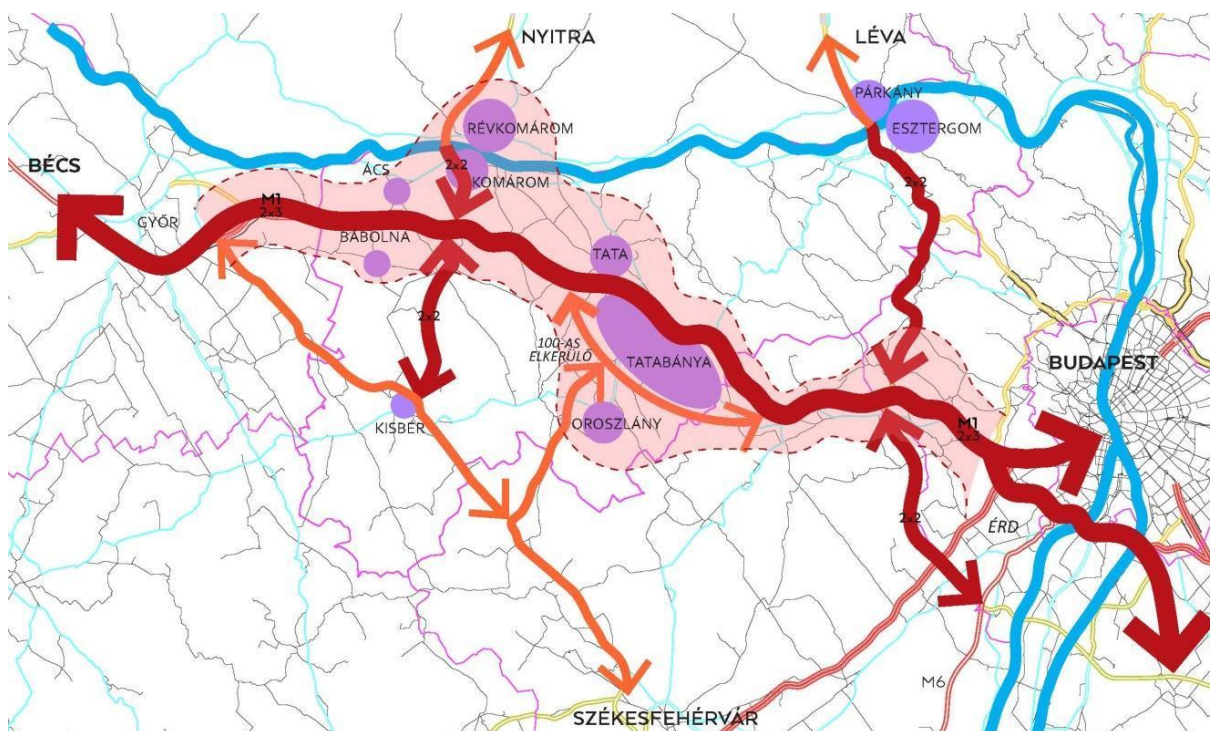
Komárom-Esztergom megye a tengely szerves része, ennek ellenére népessége 2001-2019 között közel 17 ezer fővel csökkent, miközben az utóbbi két évben a vándorlási egyenleg javulásának hatására nőtt a népességszám. Ma már nem csak a **Budapesti agglomeráció gyűrűzik** át a megye területére és gerjeszt növekedést a keleti határán, hanem az elmúlt évtized trendjei azt mutatják, hogy a **Győri agglomeráció és a Székesfehérvár-Mór-Győr tengely** dinamikusabb beköltözést gerjesztő hatásai is elérték a megye nyugati és délnyugati térségeit.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás, majd a schengeni határnyitás felértékelte a határvárosokat, Esztergom (és Párkány), Komárom (és Révkomárom) gazdasági pozíciója erősödött, vonzáskörzetük bővült egykori megyéjük (a mai szlovákiai Nyitra megye) területén is, miközben a Oroszlány, Tatabánya és Tata közötti kapcsolatrendszer is egyre inkább a kiegyenlítődés, a **spontán munkamegosztás** irányába kezdett elmozdulni. A transzeurópai dinamikus fejlődési folyosó erőteljes nyugat-keleti irányultsága mellett, a **Duna menti hídfővárosok fejlődésének és a határon átívelő régiós szemlélet térnyerésének köszönhetően, e folyosó menti dinamika észak-déli terjeszkedése is elindult.**

Komárom-Esztergom megye területén három Európai Területi Társulás működik, a Pons-Danubii EGTC, az Ister Granum EGTC és a Rába-Duna-Vág EGTC. Ezek a szervezetek igen széles partneri (önkormányzati, intézményi, gazdasági, vállalkozói és civil) kört fognak össze, számos feladatot látnak el, és beavatkozásokat, kezdeményezéseket generálnak, szerveznek. A hazai szomszédos megyékkel történő együttműködések is jó alapokon nyugszanak, térségi fejlesztési tanácsok működnek a fejlesztések összehangolására, előmozdítására.

A megye egyre inkább képesnek látszik kompenzálni az erős nagyváros hiányát – felismerve a megye adottságainak sokkal inkább megfelelő policentrikus fejlődési modell lehetőségeit. A mai állapotok alapján Oroszlány-Tatabánya-Tata-(Komárom) pólusa emelkedik ki ebből a hálózatból. Esztergom és Komárom hídfővárosok, városegységek esetében, térségükbe ágyazott, sajátos térszervező erejükre is építhető a távlatos szerepük.

A **Duna, mint különlegesen fontos kapcsolati folyosó**, hatékony kiaknázásához még hiányoznak bizonyos infrastrukturális elemek, valamint turisztikai kapacitások, de a Dunával kapcsolatos hazai politikai szándékok sem kellően kiforrottak, miközben a Duna Régió Stratégia továbbra is az EU prioritásai közé tartozik. A megye szempontjából a pár éve fejlesztett komáromi trimodális teherkikötőt, a nagy kapacitású révkomáromi kikötőt és a 2016-ban átadott esztergomi teherkompot, a már működő Lábatlan-Karva és a 2022-re elkészülő Neszmély-Dunaradvány közötti kompot lehet kiemelni.

10. ábra: Fejlődési folyosók (forrás: Komárom-Esztergom megye területfejlesztési koncepciója, tervező: Város-Teampannon Kft)

A Duna mentéről Budapest-Tatabánya-Győr-Pozsony-Bécs tengelyre áthelyeződött a városhálózat súlyvonala és az erre szerveződő gazdasági koncentráció folyamatos erősödése jól érzékelhető. E koncentráció alapja továbbra is a „**nagyközpénvárosok**” **együttese** – Győr, Nyitra, Tatabánya (Tata) – Székesfehérvár. Láthatóan fontossá válnak a Duna-híddal és szlovákiai várossal rendelkező „**kisközpénvárosok**” – Komárom-Révkörm – melynek növekvő súlya, **Esztergom-Párkány** melynek fejlesztendő lehetőségei, a megye városhálózati egyensúlyának megtartásában nélkülözhetetlenek.

Hiányoznak azok a regionális közlekedéshálózati elemek, amelyek a városeggyüttes és a TEN-T folyosó dinamikájának észak-déli irányú szétterjedését segíthetik. Komáromban a Monostori híd megépülése ebben az összefüggésben jelentős mérföldkő, de az **1-es főút új nyomvonalának, a Tatabánya-Oroszlány-Mór főútnak**, és az M1-Esztergom közötti nagykapacitású **M100 út**, valamint a **13. - 81. sz. főút kapacitásbővítésének késlekedése** (2030-ig fog várhatóan megvalósulni), továbbá a szlovák oldali Komárom-Nyitra, Esztergom-Léva irányú kapcsolatok kapacitásbővítésének hiánya gyengítik a térség lehetőségeit.

Az esztergomi határátlépő helyek kapacitásai továbbra is elmaradnak az **áramlási igényektől**, tágabb térségek összekapcsolására egyre kevésbé alkalmasak.

Ez sajnos beszűkíti Esztergom térszervező szerepét észak felé, miközben ígéretesnek látszik a déli irányú kibontakozás az **M100 út** kiépítésével, amelynek számos **kedvező interregionális, agglomerációs és lokális hatásával** kell számolni. Interregionális hatása, hogy közvetlenül kapcsolható az V/C (Budapest-Eszék-Sarajevo-Ploče) transzeurópai folyosó részét képező M6 gyorsforgalmi úthoz.

A Mária-Valéria híd a Belvárosban és a kis kapacitású utakkal megközelíthető teherkomp, a keresztengely kibontakozását korlátozó tényezők. Az eddigi ismereteink szerint Nyitra megye készülő fejlesztési dokumentuma is fontos szerepet szán egy megfelelő hídnak és a kapcsolódó úthálózati fejlesztésekre is javaslatot tesz.

Még mindig nincsenek kellően feltárva, fejlesztésre előkészítve a Bécs- Budapest folyosó hosszabb, **észak-déli urbanizációs kereszttengeleiben rejlő lehetőségek**: Nyitra (85 ezer fő, megyeszékhely), Komárom-Révkomárom várospár (együtt kb. 55 ezer fő), Tatabánya (65 ezer lakos, megyeszékhely) - Tata (24 ezer fő), Székesfehérvár (97 ezer fő) mellett Érsekújvár (kb. 65 ezer fő) és Oroszlány (19 ezer fő) is ráfűződik.

A **megépült komáromi híd** és a jelenleg 110 km/h tervezési sebességgel előkészítés alatt lévő Komárom - M1 autópálya - Kisbér 13. sz. gyorsforgalmi út, valamint Kisbértől Székesfehérvár irányában a 81. sz. útfejlesztés, amely utak a későbbiekben M81 gyorsforgalmi útként kerülhetnek kialakításra. Ezen útfejlesztés a kereszttengele fontos eleme, igen jelentős előrelépés e tengely dinamizálásában és az erre csatlakozó zsugorodó térségek konszolidációjában, a kedvezőtlen folyamatok fékezésében. Ezek szükséges és lényeges elemek ahhoz, hogy a Duna két oldalán fekvő komáromi hídfővárosok sikeresen pozícionálják magukat. Ez a tengely csatlakozni fog az M8 Fejér és Bács-Kiskun megyei új autópályához, majd az M5-M4-M3-M25 kapcsolatával egy, a fővárost és nagyvárosokat elkerülő belső gyorsforgalmi körgyűrű alakulhat ki. Ennek, az úthálózat bővítésén túlmenően, több megyét érintő foglalkoztatási, logisztikai, terület- és településfejlesztési jelentősége, valamint a közszolgáltatások 30 percen belüli elérhetőségének biztosítása és a Balkán - Nyugat-Európa közötti személyi és áruforgalom elosztó szerepe, kiemelkedő.

A közösségi közlekedés fókuszpontjai Tatabánya és Esztergom. A két város szinte Budapest agglomerációjának számít, így a két megye közötti közlekedési összeszövődés a helyi jelentőségű közlekedés szintjén is létrejön. **A vasúti fővonalakon**, elsősorban a fővárossal közvetlen összeköttetést biztosító vonalakon, **jelentősen nőtt a szolgáltatás színvonala**, Esztergom, Tatabánya fővárosi elérhetőségének ideje csökkent, Oroszlány közvetlenül is elérhetővé vált Budapestről. Megkezdődött az Almásfüzitő - Komárom közötti vonalszakasz emelt sebességű korszerűsítésének tervezése is. Az Almásfüzitő-Esztergom vonal és a Komárom-Székesfehérvár vonalak személyforgalma a jelenlegi korlátozott menetrend mellett nagyon kicsi (utóbbi villamosítását vizsgálják), Tatabánya-Pápa vasútvonal pedig évtizedek óta **felhagyott** állapotban van. A megyét a következő vasúti fejlesztések fogják érinteni: a Budapest-Varsó nagysebességű vasút nyomvonala; a V0 nagyvasúti körgyűrű, az 1-es vasútvonal folyamatos fejlesztései; utaskomfort növelések, biztonságos különbszintű és akadálymentes peronmegközelítések létesítése; Tatabánya vasútállomáson intermodális közlekedési csomópont kialakítása; IT alapú forgalomirányító rendszerek kialakítása.

A távolsági buszközlekedés igen jónak mondható a megyeszékhely és a főbb járásközpontok között, meghaladja a napi 20 járatpárt a járatsűrűség.

A kerékpáros nyomvonalak kiépítésének üteme felgyorsult az utóbbi években, az Által-ér menti kerékpárút hamarosan közel teljes hosszában járható lesz, de **a megyei önkormányzat újabb fejlesztéseket ütemezett be a következő fejlesztési időszakra a hálózatosodást** előtérbe helyezve (Komárom-Esztergom megye kerékpárút-hálózatának fejlesztése 2021-27). A turizmus városi centrumainak térségében (Esztergom, Tata) több kerékpárút kiépítése tervezett, Tata kerékpáros csomóponttá alakulása mellett. A tervben szerepel többek között Bábolna, Kisbér és Tatabánya, Esztergom térségében a turisztikai és hivatásforgalmi kerékpárúthálózat fejlesztése. A Duna mentén az Eurovelo 6 kerékpárút ütemezett fejlesztése ebben a ciklusban várhatóan befejeződik.

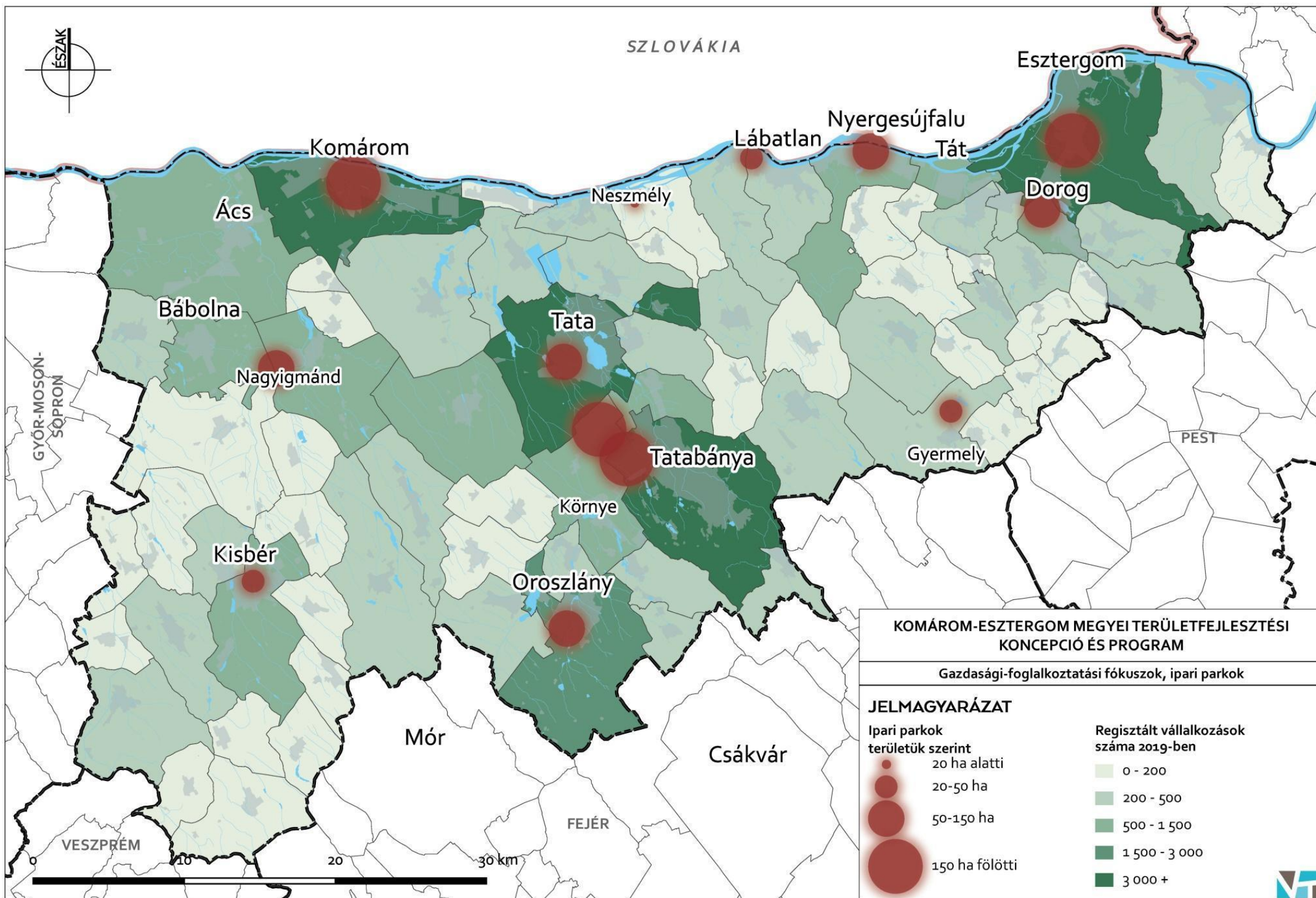
A települési környezet tekintetében egy kiugró jellemző adat, hogy a csatornával való ellátottság megyék között a legmagasabb (2018-ban a szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt lakások aránya 91,8%). A vízellátás döntő része jó minőségű karsztvízre alapozott regionális rendszerre épül. Az ivóvízellátás biztonságának növelése, a szennyvíztisztítás kapacitásfejlesztése, korszerűsítése, a gerinchálózatok korszerűsítése a közeljövő egyik kiemelt feladata, A hulladékok összegyűjtése,

kezelése 3 hulladékgazdálkodási rendszerben korszerű körülmények között történik, de a lerakás vonatkozásában fejlesztési szükségletek jelentkeznek.

A megyében a települések száma nem változott, ugyanakkor a kialakított járási rendszer következtében hat város közigazgatási szerepe (tovább) erősödött. A korábban kistérségi központ Dorog nem kapott önálló járást. Az új járási rendszer, a megye egyébként is sokoldalú térszervező szereppel bíró nagyobb városai mellett, Kisbérnek kedvezett.

A megye városhálózatának legerősebb tagjait továbbra is az 1983-as várossá nyilvánítási hullám **előtti városok alkotják: Tatabánya, Oroszlány, Tata, Esztergom és Komárom. A nyolcvanas években lett város Kisbér, Dorog és Nyergesújfalu.** Kisbér a térsége városhiányossága, Dorog (akkor még) jelentős bányászati-ipari foglalkoztató szerepe, Nyergesújfalu fontos ipari szerepe okán.

A megye újabb városai – **Bábolna (2003), Lábatlan (2004), Ács (2007), Tát (2013)** – akkor nyertek városi rangot, amikor az ennek alapjául szolgáló gazdasági szerepük már erőteljesen csökkent (kivéve Tát, amelyik tipikus szuburbánus település). **A zsugorodás Ács, Bábolna esetében Győr vonzásának és elérhetőségének köszönhetően stabilizálódik.** A vándorlási pozitívum a természetes fogyást részben kiegyenlíti - Bábolna népessége az utóbbi években újra nőni kezdett. E kisvárosok - Bábolna kivételével - a Duna menti zónában találhatók, viszonylag kedvező közlekedési kapcsolataik révén, mint munkaerő kibocsátók, egyre inkább alvó/lakóvárosi szerepet töltenek be. A **Duna-menti kisvárosok** vonzó lakóvárosi miliójük mellett jelentős aktív és komplex turisztikai szereppel bírnak, amelyhez – közelsége révén - Bábolna nagy hagyományú és újabb fejlesztésű turisztikai kínálata is kapcsolódik.

Tatabánya: A megye kb. 65 ezer fős közigazgatási székhelye, Oroszlánnyal és Tatával alkotott városhálózati sűrűsödés fejlődő ipari, munkaerőpiaci és szolgáltató központja, az erősödő Bécs-Budapest tengelyen. Olyan város, amely a globális piacokon is jó hírnévnek örvend, Környével közös ipari parkja folyamatosan növekszik, a nemzetközi tőkebefektetések célpontja, számos sikeres nemzetközi és hazai nagyvállalat települt ide be. A város számára fontos a magas hozzáadott értéket előállító cégek és iparágak letelepítése, de legalább ennyire fontos a K+F tevékenységek Tatabányára telepítése is. A város fejlesztési programjában kiemelt szerepet kap a modern ipari környezet, illetve az ipari termelés megerősítése, a magas hozzáadott értéket előállító versenyképes gazdaság magalapozása, aminek egyik meghatározó eleme a gazdaság igényeit kiszolgáló, a munkaerő-piaci igényekhez alkalmazkodó képzési rendszer kialakítása. A város a turizmus területén egyrészt, a meglévő turisztikai attrakciókat kívánja fejleszteni, de új kínálati elemek létrehozása is cél. A jelenleg kisebb jelentőséggel bíró turisztikai attrakciókat integrált fejlesztésének megteremtésével a városhálózati (Tatabánya – Oroszlány – Tata) kínálatokat kívánja kiegészíteni. Kiemelt rész cél a lakókörnyezet, a közösségi terek fejlesztése, a szolgáltatások, az életkörülmények javítása, a szociális és egészségügyi ellátórendszer térségi szerepkörű fejlesztése. A Tatabányai Hulladékkezelő Központ kiemelt szerepű a térség közszolgáltatási folyamataiban.

A város a térség dinamikus fejlődő központjaként határozza meg jövőképét: „Tatabánya a fejlődés otthona, a térség dinamikus fejlődő gazdasági, társadalmi és kulturális központja.”

Esztergom: A megye (és ország) történelmi (szolgáltató, közigazgatási, hitéleti) központja, a Dunakanyar kapuja, közel 30 ezres lakossággal, kiemelkedő kulturális és vallási értékekkel. Ipari tevékenységét az autógyártás határozza meg. A település a Tatabánya-Esztergom Járműipari Központ meghatározó települése (Suzuki), a térség fontos szolgáltató és ipari-gazdasági központja, hatása kiterjed a környező városokra, a Duna mentén egészen Süttőig. A gazdaság fejlesztése szempontjából elengedhetetlen a domináns (járműipari) munkaerő kínálatához igazodó képzések megerősítése, a munkavállalás fizikai környezetének javítása is. A járműipar mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a város kiaknázatlan turisztikai potenciáljára. A város örökségi értékekben gazdag, nemzeti emlékhely (Várhegy és Víziváros), több világörökségi helyszín érinti.

A város átfogó célkitűzése a városi lakosság Esztergomhoz való kötődésének, közösségi életének és életminőségének javítása. Ahhoz, hogy Esztergom hosszú távon az élhető városok legjobbjai között szerepeljen, intézkedéseket kell megvalósítani a városi közterületek rendezésére, élhetővé tételére, közösségi színterek kialakítására és a kapcsolódó közösségi funkciók megerősítésére, a leszakadóban lévő városi területek helyzetének javítására is.

A viszonylagos zárt elhelyezkedése miatt hídfőszerepe ma gyengének tekinthető. Az elzárt helyzet oldásával térségi pozíciója erősödhet.

Komárom: Lakosságszáma 19.200 fő, stagnáló. A hídfő szerep kibontakozása és a határon átívelő szerves összekapcsolódás mellett, Süttőig tartóan a Duna menti településeket is erőteljesen integrálja. A Monostori híd új távlatokat nyitott meg mind gazdasági, mind társadalmi és kulturális szempontból is, a város ipara egy megújulási ciklusban korszerűsödik, térségi szerepe fokozatosan erősödik (kereskedelmi, szolgáltató igazgatási kulturális központ). A városban zajló fejlesztések mindkét térség irányába pozitívan hatnak ki (jövő technológiák, elektromobilitás). A város - a kisalföldi táj részeként -, mezőgazdasági kötődése is jelentős, élelmiszeripari kapacitásfejlesztések valósulnak meg napjainkban is, Komárom adottságai kedveznek a turizmus sikeres működtetésének, kiváló a város elérhetősége – a Dunának köszönhetően vízi úton is – unikális turisztikai attrakciók vannak, az erődök és Brigetio maradványai, kedvelt célpont a város gyógyfürdője. de további fejlesztésekre van szükség. A fürdő kapacitás- és minőségi fejlesztése a turisztikai bevételek növelésének egyik fő feltétele. A város önálló ivóvíz-bázissal rendelkezik, a vízi közművekkel való ellátottság közel teljes, a szennyvíztelep bővítése sürgető feladat. A városias miliő továbbfejlődik.

Tata: Fejlődő történelmi város, a Bécs-Budapest tengelyen, a városhálózati csomópont északnyugati tagja. A 23 ezer fős város adottságainak hatásai elsősorban rekreációs, kulturális és gazdasági (ipari park) fejlesztésekben nyilvánul meg.

A városban élők életkörülményei az országos és megyei átlaghoz képest jónak mondhatók, jelentős fejlesztések valósultak meg. A különböző városrészek esetében viszonylag kiegyenlítettek az életfeltételek, leszakadó városrészek nincsenek. Ennek fenntartása érdekében azonban további fejlesztések megvalósítása szükséges. Továbbra is cél a minőségi, magas hozzáadott értéket biztosító, a magasan kvalifikáltak számára helyi munkalehetőséget adó vállalkozások megtelepedésének ösztönzése, ezzel a város gazdasági erejének további növelése.

A város hagyományos oktatási és kulturális központi szerepköre folyamatosan fennmaradt, újszerű a felsőoktatási intézményekkel való együttműködések keresztül a felsőfokú képzések városban történő megjelenése. A város turisztikai központ, a jelentős mennyiségben rendelkezésre álló zöldfelületek, a műemléki épületek, illetve a Vár és Felső-Tata környékének rendezése, a városközpont barokk hangulatának visszaállítása, valamint a természet közeli és aktív turizmusban rejlő lehetőségek nagy potenciált hordoznak.

Egyedi lehetőséget és egyben problémát jelentenek Tata számára a visszatérő források, melyek egyrészt potenciálisan hasznosíthatóak, másrészt a ráépítések miatt jelenleg lakóépületeket fenyegetnek, így a vízelvezetés fejlesztése kiemelt feladat.

Ács: 103,83 km²-es területével a megye legnagyobb területű települése. Jelentős az ingázás, a szomszédos Komárom és a közeli Győr irányába. Nyugat felől a megyehatár, északon államhatár érinti a város területét, ebből adódóan a 7,2 ezres lélekszáma ellenére térségi szervező szerepe nem jelentős. Ács város adottságai, fekvése a mezőgazdasági tevékenységeknek és az iparnak egyaránt kedvezhet. A város életében a mezőgazdasági tevékenységek a rég múlt hagyományaiba nyúlnak vissza, és ez a tevékenység napjainkban is meghatározó. Szélerőmű-park, baromfitartó telepek, sertés telep, ipari parkjában gép és formagyártó üzem, tojástartó gyártó üzem működik, hagyományai vannak a kertészeti áruterelésnek a termálkútvízi épülően. A település intézményhálózata a teljes alapellátást biztosítja lakóinak, az ellátás körülményeinek javítása viszont feladat. Ács erős kisvárosként definiálja jövőképét, olyan településként, amely közlekedési és településhálózati helyzetéből előnyt kíván csapolni, és természeti környezetével harmonikusan együtt él.

Bábolna: Az M1 autópálya választja el a tőle északra fekvő Ács városától. 3.9 ezres lélekszáma növekvő az utóbbi években. Nagy hagyományú Nemzeti Ménesbirtok, kocsimúzeum, arborétum és állatpark, strand- és termálfürdő a város jelentős turisztikai adottságai. A kiemelkedő agrártermelés, -potenciál és -innováció mellett a lovas hagyományok és az erre alapozott vállalkozások, illetve szakközépiskola alapozzák meg a város identitását, fejlődését. Az új termálfürdő megvalósulása szükségessé teszi a turisztikai attrakciók bővítését a termálfürdő környezetében. Emellett cél a kereskedelmi szálláshelyek további fejlesztése, a városközpont és a Kastély, a Ménesbirtok, illetve a Kaszinóépület turisztikai célú hasznosítása is. Jövőjét a képzett és szakképzett munkaerővel rendelkező, fejlődését a dinamikus gazdaságára, illetve az idegenforgalomra építő, vonzó, élhető, komfortos, rendezett kisvárosként tervezi. A települési közszolgáltatások, különösen az egészségügyi, szociális és oktatási fejlesztések folytatása, a kulturálódás és a szórakozás lehetőségeinek bővítése, feltételeinek javítása szükséges.

Dorog: 12 ezer fős kisváros, jelentős ipari, bányászati múlttal. Jelenleg a gyógyszeripar, vakolatgyártás, környezetvédelmi ipar, a kapcsolt energiaellátás a legjelentősebb gazdasági tevékenységek a városban. Dorog közlekedés-földrajzi szempontból jó térségi adottságokkal rendelkezik, amelyet a gyorsforgalmi úthálózathoz való tervezett bekötése tovább javít. Dorog Önkormányzata célként tűzte ki, hogy a már meglévő kistérségi kapcsolatait erősítse, és új együttműködéseket alakítson ki a gazdaságfejlesztés területén is. A város a fejlesztésben érdekelt szereplők együttműködésével számol, hogy az elvándorló és ingázó helybeli munkaerő részére a településen hozzanak létre újabb munkahelyeket.

Dorog humán infrastruktúrája alkalmas a város és térsége ellátására, de az intézményei túlterheltek. Bányászati hagyományaira épülően az új bányászati múzeum új lehetőségeket nyit a természeti turizmus mellett. Dorog kiemelkedő sportolási lehetőségeket nyújt a város és környező település lakosainak, a mindennapi egészséges életmódhoz. A településen a parkok és közterületek fejlesztése is folyamatos, Esztergom szomszédságában hasonlóan hat rá a viszonylagos közlekedéshálózati izoláltság, de a főváros agglomerációs hatása is.

Kisbér: Az 5 ezer fős kisváros fő térségi szervező szerepe stabil, járásközponti szerepének, főúti elérhetőségeinek köszönhetően. Regionális munkaerőpiaci bekapcsolódása erősödik, Győr, Mór, Székesfehérvár munkaerőpiaci vonzása kihat a településre. Turisztika, feldolgozóipar, agrárgazdaság és kapcsolódó élelmiszeripar jelöli ki a város fejlesztési lehetőségeit.

Lábatlan: A 4,8 ezer lakosú város pozícióját alapvetően meghatározza, hogy a 10. sz. főút települési láncolatának egyik tagjaként a Duna és a Gerecse között a folyó mentén fekszik, melynek ipara a hagyományos termelésre alapozott. A gazdasági szerkezet megváltozása és földrajzi pozíció együttesen csökkentette a város iparfejlesztési lehetőségeit, ugyanakkor a (ki)útkeresésben a térség természeti/táji adottságainak halmozódása, komp-átkelőhelye jelentős segítség lehet, mely egyúttal hozzájárulhat a felszabadult városi területek újrahhasznosításához.

Nyergesújfalu: A 7,3 ezer lakosú város a Duna menti településhálózat egyik tagja, Lábatlanhoz közel hasonló örökségi/természeti/táji adottságokkal. Az esztergomi térséghez közvetlen kapcsolódása ugyanakkor felértékeli jelentős méretű gazdasági területeit (ipara megújulási ciklusban korszerűsödik), melyhez elengedhetetlen az árvízvédelmi beavatkozások megtörténte. Mindemellett a természeti meghatározottság új fejlődési irányokra is predesztinálja a várost.

Oroszlány: A ma 18,4 ezer lakosú egykori bányászváros, mely időben indította meg gazdasági szerkezetének változtatását, ipari parkjának fejlesztésén keresztül. Mégis akadályt jelent, hogy a város még mindig nem rendelkezik közvetlen főúti kapcsolatokkal, holott már több, mint egy évtizede napirenden van annak kiépítése. Mindemellett a városhálózati sűrűsödés legdélebbi tagja, és nagy lehetősége a Vértes természeti, táji adottságainak rekreációs célú hasznosítása.

Tát: A megye legfiatalabb városa közvetlenül Dorog, Nyergesújfalu és Esztergom szomszédságában. Az 5 ezer fős város viszonylag kicsi közigazgatási területe, elhelyezkedése alapvetően befolyásolja fejlődését, településhálózatban betöltött szerepét, mely elsősorban a környező városokhoz illeszkedve, kiegészítő jelleggel értelmezhető.

A megyei területrendezési tervben szereplő **térszervező települések övezete** lehatárolja és differenciálja a térségi szereppel rendelkező településeket. Az előírások a településfejlesztési koncepció és településrendezési eszközök közös készítésére vonatkoznak, elősegítve az adott város, mikrotérségi központ szerepének megfelelő erősítését, a területfejlesztési koncepcióban szereplő területi elvek érvényesítését. Erre épül a **térségi együttműködések övezete**, melynek erősítése segíti a közös célok, érdekek felismerését, az eredő **közös fejlesztési célok együttes megvalósítását, a szinergiák érvényesülését**, így a térszervező települések csoportjainak erősödését.

A megyében jelentős a külterületi lakott helyek száma, a legérzékenyebb, 500 főnél kisebb kategóriába tartozó külterületi lakott helyek száma 129, ahol a megye lakosságának 3%-a él. A legtöbb az esztergomi, tatabányai és kisbéri járásban található. A majorokban, vagy az egykori majorok egy részén ma is folyik gazdasági tevékenység (lásd baromfi telepek), ahol az ott élők munkát kaphatnak. Más majorokban, ahol az eredeti tevékenység megszűnt, igen szegényes lakáskörülmények között tengődnek az ott élők, akik ott ragadtak, vagy akik egyéb lehetőségek híján költöztek be. Ehhez kapcsolódik a megyei területrendezési tervben lehatárolt **majorsági táj övezete**, mely a történelem során kialakult speciális helyzetben lévő lakott területeket veszik figyelembe. Az övezeti lehatárolás célja a felhagyott lakó/telephelyek újrahhasznosításának ösztönzése, önfenntartó infrastruktúrájának kiépítése a termőföld védelme mellett.

2.2.3 TRANSZEURÓPAI ZÖLDFOLYOSÓ HÁLÓZAT

A globális városhálózatok kialakulása életre hívta a globális fenntarthatósági kockázatok iránti érzékenység fokozódását, miközben a társadalmi-gazdasági változások a rekreációra fordított idő növekedését, a rekreációs és turisztikai szokások átalakulását, a keresett célterületek tekintetében differenciálódást, kereslet- és kínálatbővülést eredményeztek. Az ökológiai hálózatok, **zöldfolyosó hálózatok fejlesztése egyszerre reflektál a biodiverzitásra, táj- és természetvédelemre, részben a kulturális örökséggel (kultúrtájak) kapcsolatos társadalmi kötelezettségre, illetőleg a rekreációs és turisztikai keresletekre** (aktív egészségtudatosság, új helyszínek bevonása, turisztikai terhelés szétterítése, alternatív jövedelemtermelés, természeti és kulturális örökség megőrzése).

A Duna és mellékfolyói a felfűzött városhálózati tengely számára kiemelkedő lehetőségek rendkívül gazdag, sokrétű tárházát biztosítják a 21. századi stabil életvezetési minták felépítéséhez.

A városhálózati tengely dinamikája, sodrása, sűrűsége, zaja mellett a **transzeurópai zöldfolyosók** mentén a nyugalom, a lassúság, a csönd, a regenerálódás képessége és lehetősége a legfőbb értékek. A zöldfolyosók nyújtotta ökológiai és rekreációs-regenerációs-turisztikai szolgáltatások a dinamikus tengelyek működőképességének fenntartásához és az ott **koncentrálnak emberkincs életminőségének, alkotó képességeinek és készségeinek megőrzéséhez, folyamatos megújításához nagy-értékű ökológiai-aktív kikapcsolódási szolgáltatásokat nyújtanak.**

Az aktív kikapcsolódás transz-európai hálózata az egészségmegőrzés és az egymás kultúrájára való rácsodálkozás-megismerés együttes élményét nyújtva biztosítják az alkotó energiák bővítésének lehetőségét és az ebben rejlő gazdasági és foglalkoztatási potenciál aktivizálását.

A kerékpárutak, vízi- lovas- és gyalogtúra-, zárandok-úthálózatok és az őket működtető szervezeti kapcsolatok keresztül-kasul befonják Európát. Ezen „vonalas szabadidős sportlétesítmények” egymással összekapcsolódva bejárhatóvá teszik a **dinamikus tengelyek közötti „lassú régiókat”,** ahol a zsugorodás miatt megritkult népesség és a táj szolgáltatásait „fogyasztva” hozzájárulnak egy **új fenntartható egyensúly kialakulásához.** Miközben ezek a lassú térségek kisebb környezet- és tájterhelésükkel, zöldebb világukkal felbecsülhetetlen ökológiai szolgáltatásokat nyújtanak a sűrűn beépített városhálózat lakosai számára.

Komárom-Esztergom megye két fő zöldfolyosója a **Duna és a Dunántúli-középhegység északkelet-délnyugati vonulata** (Pilis-Gerecse-Vértes-Észak-Bakony). A kettő között biztosít kapcsolatot az **Által-ér völgye, amely egyúttal a Tatabánya központú városhálózati csomópont nagy jelentőségű szerkezetalakító eleme.**

A megye hatályos Területfejlesztési Konceptiója kiemelten kezeli e folyosók rendszerbe szervezett fejlesztését. A ciklus sikerei ellenére mind a zöld, és mind a turisztikai infrastruktúra kiépítésében még mindig vannak deficitek, a kiépült kapcsolódó szolgáltatások a lassú hálózatosodás mellett a kritikus tömegre, a megfelelő keresletre várnak.

3. JÖVŐKÉP 2030

Komárom-Esztergom megye számára kiemelt fontosságú, hogy erős pozícióját az ország gazdaságában fenntartsa, közép-európai pozícióját megtartsa, erősítse, a lakosság életminőségének javulását biztosítsa. A területfejlesztés nagy kihívása, hogy **úgy kell megtartani a tőkevonzó képességet, és a multinacionális tőke iránti nyitottságot, hogy közben mindent meg kell tenni a globális válságjelenségeknek való kitettség csökkentése érdekében.** Az előbbi biztosít kiemelkedő pozíciót a jövedelemtermelés, a foglalkoztatás, a korszerű munkakultúra elsajátítása terén, míg a globális hatásokból eredő gazdasági, társadalmi és környezeti válságjelenségeket helyi szinten kell kezelni. Ez fejeződik ki a megye ma is érvényes jövőképeinek szlogenjében.

STABILAN AZ ÉLVONALBAN

A területfejlesztési koncepció felülvizsgált és módosított változata a jövőképet kiegészíti az új fejlesztések fő törekvéseinek irányt adó három megcélzott értékkel (kulcsfogalom), melyek az előttünk álló ciklus lehetséges és kívánatos céljait, lényegi folyamatait, indikátorait keretbe foglalják.

EGYENSÚLY – STABILITÁS – MINŐSÉG

EGYENSÚLY: Kiegyenlített hatások állapota, amelyben ellentétes erők, célok, szándékok egyformán fontosak, hatásosak. Békés állapot, amelyben az ellenirányú befolyások, törekvések nem akadályozzák egymás működését.

STABILITÁS: Tartós nyugalmi helyzetű rendszer, vagy egyenletes mozgási állapot; egy folyamat, állapot fennmaradása egy minőségi szinten. A stabilitás az összetett rendszereknek az a tulajdonsága, hogy önmaguktól képesek visszatérni korábbi vagy azt közelítő, új egyensúlyi helyzetükhöz, a külső hatások megszűnése, kiküszöbölése után.

MINŐSÉG: Értékelő megjelölés, a hibátlanság mértéke, fontos jellemzők együttese, amelyek tükrözik a dolgok, folyamatok, jelenségek lényegét, adott esetben karakterét (máshoz hasonló és mástól megkülönböztető tulajdonságok összessége).

A megye jövőképe – szembenézve a gyarapodó kihívásokkal – **a tudás- és információs társadalomba történő felzárkózásra, a fejlődő térszerkezeti erővonalak és térségi együttműködési hálózatok kiépülésére, és a tájrendszer sokrétű alkalmazkodási feltételeinek megteremtésére épül. A városok között a hazai környezetben úttörő-innovatív - a gazdasági szereplők és a helyi civil társadalom által is erősen támogatott - szerződések teszik hatékonyabbá és magasabb minőségűvé az integrálódó városok közösségi szolgáltatásait és a városok üzemeltetését.** Ezek azok az új pillérek, melyek a 21. század kihívásai közepette a megye további fejlődéséhez stabil alapként szolgálnak, de az ország egészének fejlődésére is jelentős pozitív hatást gyakorolnak.

A **megye stabilizálási folyamata** konkrét, a térben **megragadható struktúrákban** és a **stratégia egészét**, a társadalom, a környezet és a gazdaság fejlesztését **átható irányelvként** is tetten érhető. Komárom-Esztergom megye szembenéz azzal, hogy **kedvező pozíciójának hosszú távú fenntartása** közel akkora kihívás lesz a jövőben, mint amekkora kihívást a szocializmusból a piacgazdaságba való átmenet jelentett.

Ezt a jövőépítő folyamatot támogatja a Terület-és Vidékfejlesztési Kollégium (TEVIK) és más fórumok, civilek és szakértők felelős, folyamatos munkája, amelyet a megyei önkormányzat koordinál.

A térstruktúra ehhez alkalmazkodó, tudatos szervezése, valamint a komplex fejlődés új irányai egymástól elválaszthatatlanok. A megye jövőképeinek egyik legerőteljesebb meghatározó eleme a Budapest – Pozsony – Bécs (BPB) városhármas között, a megye súlypontjában elterülő **Oroszlány-Tatabánya-Tata városhálózati csomópont és a két Duna menti hídfőváros – Komárom és Esztergom – hálózatos kapcsolódásának építése, valamint funkcionális térségeik újrapozícionálása.**

A városhálózati csomópont területén él a megye lakosságának több mint fele, és ezen a tengelyen talál magának – az itt élőkénél jóval nagyobb számú népesség – munkahelyet, továbbá oktatási, kereskedelmi, kulturális és egyéb szolgáltatásokat is. Tekintettel arra, hogy ezek a városok önmagukban nem érik el azt a kritikus tömeget, ami a megye magas színvonalú ellátásához, makroregionális pozíciójának erősítéséhez és a gazdaság versenyképességének hosszú távú fenntartásához szükséges, a **szoros és sokrétű térségi együttműködés 2030-ra magától értetődővé válik.** A városok között megvalósuló integráció jó úton halad egy sajátos nagyvárosi alakulat megerősödéséhez. A „közeli együttélés” alapján egyre világosabban bontakoznak ki a városi közösségek szabályozott együttélésének előnyei. Az országos szinten vonzó élettérnek köszönhetően, az országos belső migrációs folyamatok várható dinamikái szerint a megye hosszú távon szinten tartja népességét.

Az élkető, szolgáltató és környezettudatosra váló városhálózati csomópont, kiegészülve a két hídfővárosi tengellyel, nemzetközi szinten is jegyzett gazdasági motorra fejlődik, melynek lényeges eleme a határon átnyúló **magyar – szlovák kapcsolatok kiszélesedése, erősödése.** Mindez az észak-déli irányú Komáromi és Esztergomi tengelyek kibontakozásával jelentős mértékben járul hozzá a Duna-régióban kiemelkedő potenciállal bíró Bécs – Pozsony – Budapest gravitációs régió megerősödéséhez (A kis- és középvárosok egyenként nincsenek rajta a fejlesztők térképén!).

A Komáromi és Esztergomi tengelyek szerveződésének alapvető elemei az új **Duna-hidak** és a kapcsolódó gyorsforgalmi utak, az **észak-déli kapcsolatok - és azok összeszövődése a megújult M1-el felfűzött BPB nagyvárosi tengellyel és kapcsolódó európai folyosókkal.** A stabil struktúraváltás alapvető feltételévé válik a szlovák oldali Duna menti térséggel összehangolt fejlesztés, melynek nyomán a folyó két oldalán fekvő **Duna menti hídfővárosok határon átnyúló** együttműködéseikkel is megerősítik térszervező szerepeiket. Az őket összekötő **Duna-menti térség egyensúlya,** stabil lakó, gazdasági és turisztikai szerepe, a hídfővárosok megerősödésével válik hatékonyra.

A dinamikus fejlődő, folyamatos megújulásra képes **tudásalapú húzóágazatoknak** (jármű, gépipar, infokommunikáció, gyógyszeripar), **a beszállítók bővülő hálózatának és a hozzájuk kötődő korszerű, XXI. századi IT alapú termelésnek és logisztikának a városhálózati csomópont és a két hídfővárosi tengely egyértelmű fókuszpontjává válik.** A megye pozícióját tovább erősítik a növekvő arányban megújuló erőforrásokra épülő **energiaipar és kapcsolódó ágazatai (jövő ipar),** valamint a húzóágazatokhoz felzárkózó **élelmiszeripar és zöldipar.**

A véges természeti erőforrások mértékletes és jövőt kímélő hasznosítását, a kompetenciáit rugalmasan fejlesztő, a technikai fejlődéssel lépést tartani képes **emberkincs biztosítja.** A megyei lakosság munkakultúrájának és képzettségi szintjének emelkedése a jövőkép elérésének biztosítéka, amit a sokrétű képzési – oktatási lehetőségek hatékonyan fejlesztenek.

A szemlélet és identitás formáló fókuszú komplex online képzések, fórumok nagy sikerrel működnek a sok más képzési forma mellett.

A városokon kívül, a kisebb településeken jobban **érvényesülnek az európai zsugorodó tendenciák**. A népesség fogyása nem áll meg az éghajlatváltozás, valamint a gazdaság, közsféra és intézményhálózat fokozatos visszavonulása miatt. A **gazdasági szereplők városokra koncentráló működéséhez** való alkalmazkodás, követő és innovatív megoldások felé fordítja e térségeket. A fejlesztésben a saját erők és a belső erőforrások aktivizálása kerül előtérbe. **A kistelepülések az együttműködés terén nagyot lépnek előre**, a korábbi együttműködéseik kiszélesednek, szervezettebbé és tartósabbá válnak az egészségügy, a vízgazdálkodás, az infrastruktúrák és kerékpárutak, tájfasítások, a kulturális kapcsolatok, gyermekintézmények, településüzemeltetés, szociális gondoskodás, falubusz üzemeltetés terén. Ebben fontos szerepet játszik a térségi együttműködést ösztönző támogatási rendszer is.

A vidék gazdasági konszolidációja az alábbi pillérekre épülve erősödik meg: ad.1 a kék-, zöldinfrastruktúra megújulása nagyot lép előre az integráltan felhasználható célzott támogatásoknak köszönhetően. ad.2 A komplex tájgazdálkodás a modern KKV-k és családi – farm gazdaságok - a vártnál kevesebb szereplőjével ugyan, de - magas minőségű, saját előállítású termékekkel, gazdasági sikerekkel erősítik a vidéki létfeltételek vonzó mintáit. ad.3 A különféle turisztikai ágazatok átalakulás és lassú regenerálódás után profitábilissá válnak.

A pandémiás éveket követően a megye ismét bővülő ágazatává válik a **komplex régiós turizmus** és a helyi keresletre, táji értékekre épülő **rekreációs szolgáltatás és aktív turisztika**, mely utóbbi nagymértékben hozzájárul a várostérségek népességvonzó erejének javulásához is. A szolgáltatások egyaránt fókuszálnak a helyi népesség és a turisták keresletére, amelynek eredménye a jobb egészségi állapot és közérzet. A fásítottan kiépített új kerékpárutak - a vártnál jóval nagyobb forgalmú - hálózatot alkotnak. Sokoldalú, többnapos programcsomagok jönnek létre a környező nagyvárosi régiók (Budapest, Bécs, Pozsony, Győr, Nyitra) lakossága, mint kiemelt fogyasztói csoport részére.

Jelentős mértékű újabb összekapcsolódásokat eredményez **a nyitott határ, a munkaerőpiac, a szolgáltatás-kereskedelem és a kulturális élet** terén, mindezek alapja/motorja a kompatibilis hídfővárosok folyamatosan épülő szinergiája. A **megépült hidak, gyorsforgalmi utak „Európába vezetnek”** stabil, virulens gazdaságot, folyamatosan javuló életminőséget, egyensúlyos kapcsolatokat eredményeznek.

A várostérségek **megújult lakóterületei és a változatos igényeket kielégítő, az egyes városok és térségük sajátos szerepeihez igazodó köz- és piaci szolgáltatások** vonzó környezetet biztosítanak a különféle életmód-igényekkel fellépő képzett lakosságnak. A **barnamezős területek megújulnak, új funkciókkal hasznosulnak, kizöldülnek** - városi parkerdő, ligetes park, park, tájkert, közösségi kert formájában szolgálják a rekreációs, szabadidős tevékenységeket.

A korábbi lakótelepek energiahatékony korszerűsítése és környezeti megújítása komoly nemzeti vagyon életciklusát növeli meg, az élhetőség minőségi javításával és az üzemeltetés hatékonyabbá tételével.

A klíma állapotok egyensúlya érdekében a támogatási források felhasználásával a városszegélyek fásítása, községi kiserdők, útfásítások, fasorok telepítése, gyepek fenntartó kezelése mellett a vízgazdálkodás komplexebb kultúrája is terjed a vízben gazdag vidéki és urbánus tájakon. Az integrált folyamatok tervezése nagyléptékű struktúra tervekben eredményesen történik.

A tudástársadalomba való erőteljesebb bekapcsolódás és a megye gazdasági stabilitása nem választható el az aktívabbá és jóval tudatosabbá váló, a **folyamatos technikai fejlődéshez és változó**

kihívásokhoz alkalmazkodó emberkincstől. Az új munkakultúra, az életvezetés és az egészségtudatosság terjedése, a környezetállapotok javulása és az egészségügyi szolgáltatások stabilizálódása/konzolidációja **a lakosság egészségi állapotát egyensúlyban tartja**, újabb járványok esetén a kitettségét csökkenti. Az aktívabbá és jóval tudatosabbá váló, a folyamatos **technikai fejlődéshez és változó kihívásokhoz alkalmazkodó emberkincs** a tudástársadalomba való erőteljesebb bekapcsolódással garantálja a megye gazdasági stabilitását. Markánsan javulnak az innováció, a vállalkozói kultúra és a társadalmi együttműködés feltételei, a kitűzött jövőkép elérése reálissá válik.

4. A MEGYE CÉLRENDSZERE

4.1 A KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERÉNEK FELÉPÍTÉSE

Jelen koncepció a megyei helyzetértékelés alapján, az ott feltárt változások és folyamatok elemzésével, a lehetséges forráskönyvek átgondolásával, az alábbi **átfogó és stratégiai célok** kitűzésével, majd azok megvalósításával tartja lehetségesnek a jövőképben vázolt társadalmi, gazdasági és térszerkezeti „célállapot” elérését.

Komárom-Esztergom megye fejlesztésének átfogó céljai, valamint az azok elérését szolgáló **területi és specifikus stratégiai fejlesztési célkitűzések**, a horizontálisan (bármely fejlesztés során) érvényesítendő **horizontális célokkal kiegészülve**, szorosan kapcsolódnak az országos fejlesztési dokumentumokban meghatározott célrendszerekhez, mivel az országosan kitűzött célok elérése Komárom-Esztergom megye érdekeit is jól szolgálja.

A felülvizsgált jövőkép és célrendszer leírása, azok időtávjában történik, mint jelen idejű, **a tervezési szakasz végén elért állapot bemutatása**. A jövőkép és az átfogó célok időtávja 2030-ig, a stratégiai célok időtávja 2027-ig szól.

A **stratégia célok rendszere 3 területi és 4 specifikus** célt tartalmaz, a ciklus prioritásainak megfelelően a területiségre fókuszáltnak, a specifikus fejlesztési célokkal integráltnak. A horizontális célok a célrendszer minden szintjére kifejtik hatásukat, ezzel elősegítve a jövőkép megvalósulását.

Az átfogó célok alatt iránykijelölések, a stratégiai célok alatt fejlesztési fókuszok kerültek meghatározásra.

Ezek alapján a felülvizsgált **koncepció öt prioritást jelölt** meg, ismertetésüket lásd a 64. oldalon.

JÖVŐKÉP 2030

STABILAN AZ ÉLVONALBAN

STABILITÁS - EGYENSÚLY - MINŐSÉG

ÁTFOGÓ CÉLOK 2021-30

A₁

LÉPÉSTARTÁS A TUDÁSALAPÚ TÁRSADALOM ÉS
AZ IT VEZÉRELT GAZDASÁG FEJLŐDÉSÉVEL

A₂

VÁROSOK - VÁROSEGYÜTTESEK -
URBANIZÁLT TÁJ - FEJLESZTÉSE

A₃

A VIDÉKI TÁJAK ÚJ
EGYENSÚLYÁNAK ELÉRÉSE

STRATÉGIAI CÉLOK 2021-27

TERÜLETI CÉLOK

T₁

VÁROSHÁLÓZATI CSOMÓPONT
TÉRSÉGI ÉS BELSŐ INTEGRÁCIÓJA

T₂

KOMÁROMI TENGYEL ÉS
HÍDFŐVÁROS TÉRSÉGE
KAPCSOLÓDÁSAINAK ERŐSÍTÉSE

T₃

ESZTERGOMI TENGYEL ÉS
HÍDFŐVÁROS TÉRSÉGE
KAPCSOLÓDÁSAINAK ERŐSÍTÉSE

SPECIFIKUS CÉLOK

S₁

GAZDASÁGI FÓKUSZOK -
A GAZDASÁG DIVERZIFIKÁCIÓJA

S₂

VÁLASZOK AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS
KIHÍVÁSÁIRA -
INTEGRÁLT TÁJGAZDÁLKODÁS

S₃

KISVÁROSOK ÁTFOGÓ
MODERNIZÁCIÓJA

S₄

EMBERKINCSTŐVÉDELME ÉS ERŐSÍTÉSE
KÉPZÉS - EGÉSZSÉG -
SZOCIÁLIS GONDOSKODÁS

HORIZONTÁLIS CÉLOK

H₁

A REZILIENCIA ERŐSÍTÉSE A HALMOZODÓ
VÁLÁSOK CYKLUSÁBAN

H₂

TÁRSADALMI ÉS CIVIL ENERGIÁK
HASZNOSÍTÁSA

H₃

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÁRSADALMI
CSOPORTOK ÉS TÉRSÉGEK FELZÁRKÓZÁSA

H₄

KOMPAKT TELEPÜLÉSEK - TELEPÜLÉSI
TÉRSÉGEK ÚJRAHASZNOSÍTÁSA

4.2 ÁTFOGÓ CÉLOK 2021-30

LÉPÉSTARTÁS A TUDÁSALAPÚ TÁRSADALOM ÉS AZ IT VEZÉRELT GAZDASÁG FEJLŐDÉSÉVEL

A modernizáció új hullámai elérték a megyét. Az állami intézményrendszer gyakorlatilag átállt az *e-igazgatásra-szolgáltatásra*. A vírusválság társadalmi szinten felgyorsította a távoktatás, a távdiagnosztika, egyes szektorokban a távmunka széleskörű elterjedését. Az *e-kereskedelem*, a webáruházak, a házhozszállítás új formái gyorsan kialakultak és hatékonyan működnek, a kulturális intézmények is felzárkózóban vannak. Mindezek átfogó állami irányítás, támogatás nélkül, a társadalom jó reakciókészségét és változtatási képességét jelzik.

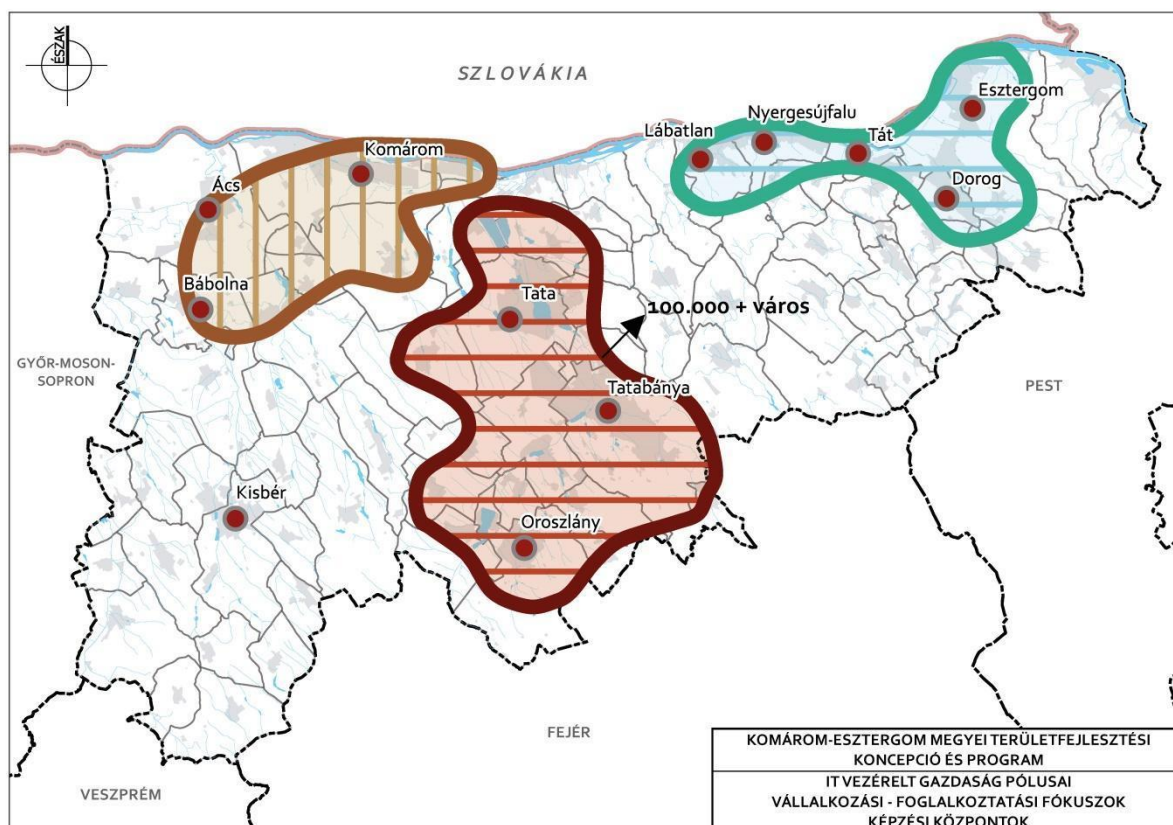
A 21. századi modernizáció azonban nem egy egyszeri, sokszerű jelenség - mint pl. a jelenlegi pandémia -, aminek erős hatása nem maradhat válasz nélkül. A jelenkori progresszív modernizációt folyamatként kell felfogni, és ha ebben az értelemben látjuk, akkor világos, hogy az egyre gyorsuló ütemű kulturális-technológiai fejlődéshez folyamatosan viszonyulnunk, alkalmazkodnunk kell, úgy egyéni és lokális, mint össztársadalmi és országos szinten. Nem számíthatunk olyan helyzetekre, amelyekhez könnyen-gyorsan, hosszabb időszakra alkalmazkodunk, és utána hátradőlhettünk, hogy megnyugodva „megnézzünk egy végtelen sorozatot”. A folyamatszerűség két lehetőséget kínál:

ad.1 beleállunk és a szükséges mértékig tanulva és alkalmazkodva részt veszünk a számunkra fontos, kedvező, vagy éppenséggel fenyegető, érdekeinket érintő változásokban. Ez a motivációkon és a nagyon széles körű (helytálló, valós és releváns) információhoz jutási lehetőségeken túl, elhatározást és célokat, empátiát, erőforrásokat, kapcsolódási lehetőségeket igényel az érintett egyén, közösség, intézmény, szervezet részéről.

ad.2 elengedünk dolgokat, ha nincs közvetlen érdek, érintettség, kihívás, akkor nem kötelező felszállni a vonatra. Ekkor kétfelé sodródhatunk; **megállunk** és hátradőlünk, bár lehet, hogy ott van a szakadék, **vagy szép komótosan, le-le szakadva, megyünk a változások után.**

A modell talán drámai, de a valós lehetőségeket tükrözi. A megye számos indikátor szerint jelenleg is igen jó pozícióban van, a 2013 - 2020 ciklus szlogenje valóra vált, hiszen **a megye „Stabilan az élvonalban” maradt.** Egyfelől azonban láthatóan jönnek föl a szomszéd és a távolabbi fejlett megyék, ahol a modernizáció szintén elkezdett meggyökeresedni. Másfelől, ami jól működött 2013 és 2020 között, az nem valószínű, hogy kitart és megfelel a középtávú céloknak a zaklatott, gyors és sok szinten zajló változások korában.

A **tudásalapú társadalomban**, ahol az élethosszig tartó tanulás természetes viselkedés, az emberkincs a megye legnagyobb hozzáadott értéke lehet. Emellett a megye sokszínű környezeti adottságai és az ezen felépült változatos gazdaság, a kisebb-nagyobb karakteres városok hálózata, valamint **ennek a térszerkezetnek és társadalmi-gazdasági szövetnek az európai hálózatokba való egyre stabilabb beépülése**, nem teszi lehetővé sem az elzárkózást, sem pedig a sodródást.

11. ábra: IT vezérelt gazdaság pólusai – Vállalkozási – foglalkoztatási fókuszok – Képzési központok (forrás: Komárom-Esztergom megye Területfejlesztési Konceptiója, tervező: Város-Teampannon Kft)

Az IT vezérelt gazdasági fejlődés és a tudásalapú társadalom szimbiózist alkot. Egyik sem létezhet a másik nélkül. A társadalom tagjainak egyéni boldogulása – a hétköznapi teendőktől az egzisztenciát biztosító jövedelemszerzési lehetőségekig – a folyamatos és többirányú tanulási képességeken múlik, a termelési hatékonyság maximalizálásra törekvő IT vezérelt gazdasági fejlődés pedig nem működhet az új és újabb kihívásoknak megfelelni tudó munkavállalók nélkül.

Mindezek alapján 2030-ig kitekintve, a megye lakossága és intézményei, valamint gazdasági szereplői számára átfogó célként **a változásokkal való szisztematikus lépéstartást tűztük ki:**

Egyfelől a tudásalapú társadalom további építésével

1. az emberkincs alkotó-termelő potenciálja; felelősség, alkalmazkodás (reziliencia) kultúrája, kreativitás,
2. képzések folyamatos tartalmi megújítása, IT képességek fejlesztése, intézményi keretek – helyi kezdeményezések
3. együttműködési képességek fejlesztése: helyi településközi – térségi szinteken
4. tudásbázisok, jó gyakorlatok megosztása és érzékenyítés-nyitottság az új jelenségekre, megyei identitások felépítése
5. szemléletváltás elősegítése: tanulás tanítása/ - növekedésközpontúságról – minőségközpontúságra váltás/ - projektszemléletről – programozásra való áttérés

Másfelől az IT vezérelt gazdaság fejlődésével

1. gazdasági szereplők és önkormányzatok együttműködése, rendszeres egyeztetése a TEVIK-kel, trendek és változások követése
2. szakmai képzések folyamatos megújítása
3. gazdasági szereplők, progresszív vállalatok beágyazása, bevonása
4. önkormányzatok – intézményi – gazdasági szereplők munkaerő-piaci és szektoriális/ágazati fórumai

A megye gazdasága jelentős mértékben az európai járműipari vertikum szerves része. Megjelentek az újabb, modern piacvezető járműipari alrendszerek telephelyei, beleértve a húzó szegmenseket. A megújuló energetikai szektor termelő részlegei is egyre nagyobb súllyal vannak jelen. A gazdaságban ez a növekedési ciklus a koncentrációról is szólt, a nagyobb városok ipari parkjainak-övezeteinek fellendülése munkaerőhiány kialakulásához vezetett. A munkaerőpiac a megyei városhálózati csomópontokra fókuszálva és egyre inkább hálózatosodva kiegyenlítődő, az országos átlagnál magasabb béreket biztosít a dolgozóknak. Ez a körülmény középtávon a vállalkozási kedv ellen dolgozik, miközben új munkakultúra és hozzátartozó életvitel variánsok kialakulását tapasztaljuk környezetünkben.

IRÁNYELVEK

1. Növekedésközpontúságról – minőségre helyezni a hangsúlyokat az IT vezérelt gazdasági központokban
2. Értékőrzés, fejlesztés mind az emberkincsre, mind a kulturális és a természeti értékekre vonatkozóan; a települési környezetre pedig a hagyományőrző modernizáció gyakorlatának érvényesítése
3. Az éghajlatváltozás, a klímaválság és a kibontakozó gazdasági válság hatásainak kiegyensúlyozása, az urbanizált tájak és a megye vidéki tájainak stabilan működő rendszereinek kialakításával

A kifutó ciklus megvalósult fejlesztései tovább alakították a megye városhálózatának és térszerkezetének működését. A 2013-ban kidolgozott fejlesztési dokumentumok alapján megkezdett és/vagy megvalósult folyamatok a koncepció frissítését indokolják.

A helyzetértékelésben vázolt európai fejlődési tengelyre szerveződő megyei városhálózat az elmúlt ciklusban stabilan megtartotta, helyenként **megerősítette munkaerőpiaci és kereskedelmi-szolgáltató szerepeit**. Ugyanakkor a gazdasági koncentráció és a politika centralizációs folyamatai erős ártrendeződés felé terelik a városok alkotta hálózatot is.

A megye 12 városából **Tatabánya a nagyvárosok közé tartozik**, a hazai viszonyok között, míg a szakirodalom szerint **középvárosok: Esztergom, Komárom, Tata, Dorog, Oroszlány**. Kisvárosnak tekintjük **Ács, Bábolna, Kisbér, Lábatlan, Nyergesújfalu, Tát** városokat. Szerepeik, térszervező hatásuk a nagyságukon kívül erőteljesen függnék gazdasági pozíciójuktól, területi elhelyezkedésüktől is.

A megye **városhálózati elemei közötti együttműködés szintje alacsony**, a legerősebb korlátnak a rossz beidegződéseket tekintjük (hatalmi szerepek, autonómia félreértelmezése, versengés, túlpolitizáltság stb.), melyek megváltoztatása területpolitikai és személyiségformálási eszközökkel történhet. Az együttműködés hiánya komoly fenyegetés a **stabilitásra**, hiszen a megyét felfűző európai tengelyen a *nagyon önálló* közép- és kisvárosok „**eltűnnek a fejlesztők térképéről**” a városok kooperatív hálózatainak erősödésével, terjedésével. E konfliktus feloldásában a kiemelkedő szerepű nagyvárosoknak -Tatabánya, Esztergom - nagy felelőssége van, hogy a számukra biztosított jelentősebb forrásait, empatikusan, a jövőt építően a velük szimbiózisban élő vidéki településekre milyen kihatással használják föl.

A város- és településegységek a lakosság számára a lakó- és munkahely egységeként léteznek, miközben munkába/iskolába járnak, igénybe veszik a szolgáltatásokat és közlekednek, nem is érzékelik a közigazgatási határokat. A **városok együttműködése önkéntes**, de mégis egyfajta kényszer generálja. A közép- és kisvárosok saját erejükből nem tudnak megfelelni a gazdaság, a K+F, a képzett munkaerő és a versenyképes komplex telephelyi feltételeknek. A városok nemzetközi versenyében való helytállása érdekében a sikeres városok együttműködésre lépnek egymással, ami stabilizálja helyzetüket és az együttes cselekvésük olyan térségi-regionális hatással is jár, amire önállóan egyikük sem lenne képes.

A **városegységek általában probléma- és feladatorientált hálózatokként működnek**, gyakorlati programok, feladatok megvalósítására jönnek létre. A **városkörnyékek** – városegységek szükségszerűen a **közös tervezési-fejlesztési tevékenység tereivé válnak**, a kezdeti koncepcióalkotástól, a tervezési koordináción át közös területfelhasználási tervek, pályázatok kidolgozásáig. Az együttműködésekben nem csak az elsődlegesen célmeghatározó városi önkormányzatok, hanem a szinergia hatások érdekében a gazdasági és civil szféra is részt vesz/vehet. A megyei várospolitikát egyszerre jelenti a városegységek, városi vonzáskörzetek differenciált kezelését és támogatását a fejlesztési eszközök relatíve koncentrált elhelyezésével, valamint a tervezési, beavatkozási folyamatok koordinációját.

A Győrtől és Budapesttől szinte egyforma távolságra lévő, **egymást kiegészítő szerepű és megjelenésű városok** a korábbi koncepció javaslatai mentén fejlődtek, azaz a gazdaság és a mindennapi élet terén egyre szorosabb az **életszerű összekapcsolódásuk**. A városeyüttes lélekszáma Tatabánya (65.485), Tata (23.441), Oroszlány (18.402), Komárom (19.126), Révkomárom (33.927), a szorosan kapcsolódó 24-26 településsel együtt kb. 210 ezer fő.

A demográfiai előrejelzések szerint a közeljövőben további enyhe lélekszám csökkenéssel kell kalkulálni, ha nem történik jelentős bevándorlás a térségbe.

Eltérő stratégiákra van szükség a sajátos policentrikus megyei városhálózat számára. Amennyiben az Oroszlány-Tatabánya-Tata-Komárom csomópont kohéziója végre létrejön, akkor itt helye van egy **növekedési stratégiának**. Ennek keretében kell kidolgozni Tatabánya fejlődési pólussá erősítését és azt, hogy gazdasági kisugárzó hatásai tovább dinamizálják a térségben fekvő középvárosokat (Oroszlány, Tata, Komárom). A városhálózati csomóponton belül megvalósulóban van a **munkahelykínálat-foglalkoztatás hálózatos működése**, amit a javuló közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások, valamint az ingatlanpiaci változások is erősítenek.

Az **IT vezérelt beszállító és feldolgozóipar** - melynek jelentős kapacitásai találhatók a megyében - **szervezetváltása folytatódik**, igazodva és belesimulva az európai folyamatokba. A városhálózatot magába foglaló, a **városokat összekötő és övező táj szerepe és jelentősége** a városok jövőjét tekintve kiemelkedő szerepű. A korábbi koncepció Által-ér völgyi programja a városok és a természeti környezet összefonódásának hangsúlyossá tételét célozta, de ez idáig néhány elemében valósult meg. Erre pedig egyre nagyobb szükség van.

A **szomszédos régiós központok markáns agglomerációs hatása** a megyénk kapcsolódó területein - komáromi tengely, esztergomi tengely - is **jól kimutatható**, így a megye keleti és nyugati zónáiban a tatabányai városeyüttes vonzása mellett ez a külső hatás is erőteljesen érvényesül.

A kisvárosi kör számára kisebb léptékű városi-térségi politikában kell gondolkodni. A **centrum szerepet betöltő kisvárosokban - Ács, Bábolna, Kisbér** -, melyek valós térszervező szereppel bírnak, a léptéküknek és térségüknek megfelelő irányú intézményekre és az adottságaiknak megfelelő gazdasági szerepekre kell koncentrálni.

A várossűrűsödés zónájában - Lábatlan, Nyergesújfalú, Tát, Dorog - elsősorban a lokális feltételrendszer fejlesztésére, a (kis)városias miliő építésére, gazdasági stabilitásra és a **szomszédokkal való együttműködésre**, a tájhasználati problémák kezelésére, a kiegyensúlyozott működésre **kell koncentrálni**. A városokhoz tartozó dombvidék szőlőhegyei, erdei, a Duna-partok és a különleges szigetek fantasztikus együttese vonzó élettér-lakókörnyezet, mely térségi szinten **teszi lehetővé a minőségi változások** fokozatos megvalósítását.

A **kisvárosok hagyományosan erős szimbiózisban éltek/élnek a környezetükkel**, szőlőhegyeikkel, zártkertjeikkel, vízparti térségeikkel. Itt is újra kell értelmezni és erősíteni a város és táj kapcsolatát. A klímaváltozás következtében kiemelt jelentősége van a vízgazdálkodásnak az árvíz- és aszályvédelem, a hőmérséklet kiegyenlítés, a rekreáció és a halgazdálkodás szempontjából egyaránt.

Az ország globális versenyképességének javulása **csak a középvárosi kör gazdasági potenciáljának és adaptivitási szintjének erőteljes emelése** mellett képzelhető el. **E városi kör integráns része a kooperatív városhálózatnak**, ez adja a gazdasági fejlődési tengelyek gerincét, illetve legfontosabb csomópontjait, melyre a kisebb települések fejlődési stratégiai felfűzhetővé válnak.

A vidéki nagyvárosi kör mellett alapvetően a középvárosok fogják szervezni a hatókörükbe tartozó településeken élők helyben nem kielégíthető kereskedelmi-szolgáltatási-kulturális igényeinek kiszolgálását.

IRÁNYELVEK

1. Városszövetségek megalakításának kiemelt támogatása. A városok közötti együttműködést erősítő-felépítő támogatási eszközök, méretgazdaságos üzemeltetési - szolgáltatási rendszerek
2. Az urbanizált tájak fejlesztési stratégiájának kidolgozása - kék - zöld öko és közlekedési hálózatok, funkcionális kapcsolódások
3. A város és szomszédos települések, valamint a táji környezet fejlesztéseinek együtt kezelése, kompaktság megtartása

A VIDÉKI TÁJAK ÚJ EGYENSÚLYÁNAK ELÉRÉSE

A **vidéki táj** a megye urbanizált tájain kívüli területek elnevezése. Ezek a térségek igen változatosak és jellemzőjük a **települések/falvak és a táj változó összhangjának megléte**, ahol még nem domináns a nagy kiterjedésű, változatos, zaklatott arculatú épített környezet, mely a városi tájak sajátja. Az átfogó cél a **vidéki tájak „belső egyensúlyának” elérését hangsúlyozza, figyelemmel arra is, hogy a** vidéki és az urbanizált tájak közötti egyensúly a vidék szempontjából fontos külső tényező. Az összetett ökoszisztéma szolgáltatások egyensúlya, stabilitása és minősége kapcsolja egybe az átfogó célok és az élet mindenkor alapját biztosító környezeti feltételrendszert, melynek fő táji, területi vetületét a következő térkép jeleníti meg. A megcélzott környezeti egyensúly megköveteli a felelős területgazdálkodást, területújrahasznosítást, a terjeszkedő típusú területhasználatok visszafogását.

A megyei vidéki tájak új egyensúlyának elérését a **kisalföldi**, illetve a **dombvidéki tájak** differenciált, de egymásra épülő, komplex fejlesztése határozza meg. Ennek alapja a fenntartható - a társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló - tájhasználat, mely olyan tájgazdálkodási rendszer keretében valósul meg, ami magába foglalja a vízgazdálkodást, az erdőgazdálkodást, a mezőgazdaságot, és integrálja a kapcsolódó ágazatokat is (természetvédelem, turizmus, élelmiszergazdaság stb.).

A tájgazdálkodás a tájjelleg, a biodiverzitás és a környezetminőség érdekeit is szem előtt tartva, az adottságokkal úgy gazdálkodik, hogy közben a táj értékei, a táj potenciáljai megmaradnak, megújulásra képesek és fejlődnek.

Az úgynevezett termelő tájak (síkvidéki, dombvidéki mezőgazdasági és erdőgazdasági táj), vidéki térségek **kisebb települések népességmegtartó és jövedelemtermelő képessége** a természeti adottságokhoz igazodó, 21. századi tájgazdálkodás szemléletével és gyakorlatával (a táji diverzitás, a zöld- és kék- infrastruktúra és az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása és helyreállítása) növekszik. Ez a növekedés a jelenlegi – Európa legtöbb vidéki térségét érintő – zsugorodási trendek mérsékléséhez érdemben hozzájárul, a vidék élhetőségét megőrzi. A **vidéki települések vonzó lélettérként felértékelődnek**, különösen a digitalizáció térnyerésével és gazdaságuk diverzifikációjával javuló eltartó képességnek megfelelően.

A 2021-2027 tervezési időszakban a **komplex tájgazdálkodás szemlélete, követelménye átfogó célként** jelenik meg, hogy **előmozdítsa a megye táji, természeti adottságaihoz illeszkedő területhasználat-változásokat**, tekintettel a fokozódó klímaváltságra is, mivel a természeti erőforrásokhoz megfelelően alkalmazkodó tájhasználat különösen alkalmas az éghajlatváltozás hatásainak mérséklésére is. A megye tájain folyó **okszerű területhasználat** a társadalom számára nélkülözhetetlen **ökoszisztéma szolgáltatásokat** széles körűen bővíti. A vidéki tájak ilyen összetett alakítása nyomán a népesség ellátó szolgáltatások javulásán túl, erősödik a **szabályozó** (pl.: klíma, csapadékeloszlás, vízjárás, vízgazdálkodás, vízviszatarlás, hulladékképződés, betegségek terjedése), **kulturális** (pl.: szépség, ihlet, felüdülés, mentális és fizikai jóllét) és **támogató** (pl.: természeti tőke, talajképződés, fotoszintézis, tápanyagok körforgása) szerep is.

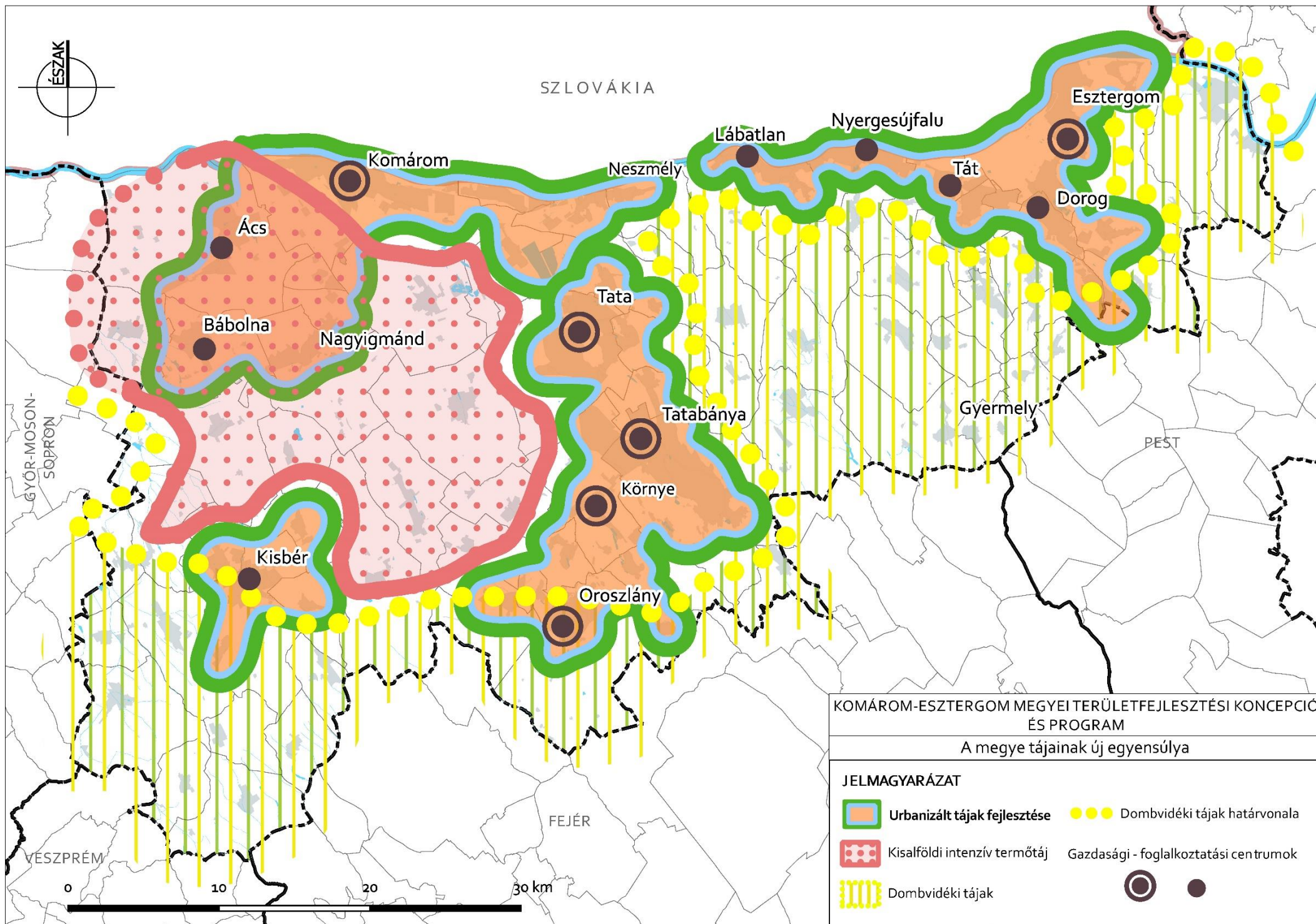
Zöldinfrastruktúra, a természetes és félig természetes területek, valamint egyéb növényzettel fedett és ökológiai funkciót betöltő területek stratégiaiilag megtervezett hálózata, amelyek széleskörű ökoszisztéma szolgáltatások nyújtására képesek.¹ A vízfolyások, tavak, tározók, záportározók, mély völgyek, csatornák és parti zónák a kék infrastruktúra elemek általában a zöldinfrastruktúra-rendszerekben integráltan működnek.

A megye eltérő adottságú tájainak alakítása az ésszerű és okszerű területgazdálkodás mellett, a megújuló erőforrások folyamatos és fenntartható bővülő használatát, az erőforrások megújítását (pl. termőtalaj, felszíni vízkészletek, karsztvízforrások, környezet minőség), a gazdálkodók, valamint a környező városi piacok közötti szoros kooperációt, a körforgásos gazdaság elősegítését is magába foglalja.

IRÁNYELVEK

- 1. Stabil és vonzó épített környezeti feltételrendszer hosszú távú megőrzése, erőforrás gazdálkodás, a települések infrastruktúrájának és táji környezetük együttkezelése, település-és tájkarakter erősítése*
- 2. Táji, természeti adottságokhoz illeszkedő tájhasználat megvalósítása, okszerű területhasználat. Natúrparkok és az erdőgazdaságok, erdőgazdaságok-önkormányzatok közötti együttműködést erősítő támogatási eszközök, vidékfejlesztési közösségek és szerepük megerősítése*
- 3. Ökoszisztéma szolgáltatások széles körű bővítése, a dombvidéki tájak harmonizáló gazdaságfejlesztési stratégiájának kidolgozása*
- 4. Erős vidéki és települési közösségek kialakításának támogatása, települési, táji identitás növelése*

¹ Forrás: A zöldinfrastruktúra-hálózat felmérésével és fejlesztésével kapcsolatos hazai és nemzetközi tapasztalatok, jó gyakorlatok feldolgozása, adatigények meghatározása, 2017. június

4.3 A MEGYE TERÜLETI STRATÉGIAI CÉLJAI

VÁROSHÁLÓZATI CSOMÓPONT TÉRSÉGI ÉS BELSŐ INTEGRÁCIÓJA

Az egykori Tatai-szénmedence, az Esterházy család több évszázados birtok- és településfejlesztő tevékenysége nyomán kibontakozó Által-ér völgyi régió, a Tatabánya-Oroszlány-Tata-Komárom városeggyüttes és térsége kiváló adottságú sokpólusú urbanizált tájjá fejlesztendő. A városeggyüttes lélekszáma Oroszlány (18.402), Tatabánya (65.485), Tata (23.441), Komárom (19.126), Révkomárom (33.927), a szorosan kapcsolódó 24-26 településsel együtt kb. 210 ezer fő. A Suzukira épülő Tatabánya-Esztergom megyei járműipari központ beszállítói és további kapcsolódó cégek telephelyei minden városban megtalálhatók. A demográfiai előrejelzések szerint közeljövőben további enyhe lélekszám csökkenéssel kell kalkulálni, ha nem történik jelentős bevándorlás a térségbe. Az egyensúly és szinergia kibontakozását, a **Oroszlány - Tatabánya – Tata – Komárom városhálózati csomópont** megszerveződését az atomizált önkormányzati rendszer, a versengésre készített adó és támogatási rendszer mindmáig gátolja. A dinamikus társadalmi mozgások, folyamatok és a megyei fejlesztési tervezés során tudatosuló forráskorlátok a közös infrastruktúra-, közlekedésfejlesztések irányába terelik e térség városait és községeit.

A közelmúlt **folymatai összességében megerősítették a városhálózati csomópontot**, így annak a területpolitika középpontba állítása még inkább indokolt. A gazdaságból és hálózatosodásból eredő megerősítés, a globális változások külső nyomása, az új trendek bekerítő hatása, az új telephelyek megjelenése, munkaerőpiaci mozgások, szolgáltatások, kereskedelem, közlekedés, turisztika, kultúra változásai mind **a további integráció felé mutatnak**. A városok közötti formális és érdemi együttműködés terén a deficittek azonban máig nem csökkentek, ezen a megyei koordináció és **a megyei fejlesztéspolitika célzott beavatkozásaival kell változtatni**, ami megfelel a TOP Plusz és GINOP Plusz célkitűzéseinek is. Az ágazati programokkal való szoros kapcsolódással, a városok közötti szinergiával hatékonyabbá teheti a megye a saját forrásainak célzott felhasználását, így magasabb minőségű szolgáltatásokat képes nyújtani a városok számára. A változatos munkahelykínálaton túl, a lakókörnyezet sokszínűsége és bővülése mellett **kissé lemaradt az Által-ér völgy koordinált fejlesztésének megvalósítása**, amely az élhető, vonzó, minőségi városiasság lényeges alrendszere lesz ebben a térségben. A várostérségen átfolyó vízrendszer és annak völgye Oroszlánytól a Dunáig egyik **szervező tengelye az urbanizált tájnak, a tájgazdálkodásnak, a rekreációnak**, egyúttal az éghajlatváltozás valamilyen szintű kompenzációját is képes biztosítani **a klímastabil környezetminőség** új vonzó dimenzióinak gyarapításával. A korábban megvalósult pontszerű, szakaszos beavatkozások rendszerbe szervezése középtávú feladat, melynek során az érintett városok és települések egyedi céljait a megye erős koordináció, ésszerű együttműködés mellett támogatja.

A **vízgazdálkodás az ökológiai szolgáltatások alapja**, melyet 21. századi szemlélettel és széleskörű településközi együttműködéssel lehet hatékonyan felépíteni, de üzemeltetését, fenntartását megyei közreműködéssel kell rendszerbe szervezni, hogy a tágabb érdekek, szempontok is érvényesüljenek. A fenntartható és **klímatudatos városok alapja a kíméletes, felelős gazdálkodás saját táji és települési környezetükkel**, területeikkel és a természeti kincseikkel beleértve a szomszédos kisebb nagyobb településekkel való szoros együttműködést is. A jelen fejlesztési ciklusnak ezt a komplex intézkedéscsomagot kell középpontba állítania. A megye önkormányzati törvényben meghatározott szerepének és a TOP Plusz keretében delegált feladatának fontos eleme **a fenntartható városok**

programja, a fenntarthatóságot célzó projektek és klímakompenzációs intézkedések összehangolása, hiszen ezek pontszerű/projektelvű beavatkozásai gyakorlatilag hatástalanok. Erre is alapozva célszerű **a városhálózati csomópont egészét kezelni fenntartható városként**. Amennyiben ez nem építhető föl a kiválasztási folyamatban, akkor mindenképpen Tatabányát indokolt ide sorolni a városeggyüttes tagjai közül.

A csomóponton belül és a munkaerőpiaci vonzáskörzetében megvalósulóban van a munkahelykínálat-foglalkoztatás, oktatás, kereskedelem **hálózatos működése**, amit a javuló közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások, valamint az ingatlanpiaci fejlemények is erősítenek.

A korszerű feldolgozóipar és a járműipari „klaszter” melynek jelentős bedolgozó kapacitásai találhatók a megyében - szerkezetváltása és modernizációja folytatódik, igazodva és belesimulva az európai folyamatokba.

A M1 autópálya (IV. TEN-t folyosó) megyét átszelő szakaszáról az elmúlt ciklus változásai bebizonyították, hogy **kapacitásai végletesen kimerültek**, időközben minősége is leromlott. A tervezés alatt lévő 2x3 sávossá bővítés mellett a keresztező észak-déli irányú tengelyek jelentős forgalomvezető hatását kiemelten kell kezelni, mivel ezek szerepe a területi fejlődésben és a megye hálózatosodásában kiemelkedő. **A 13-as és 81-es utak, valamint az M100 és az esztergomi híd** várható megépülése új kapacitásokat, összefüggéseket és működést generál a megye külső és belső kapcsolódásaiban. Ez **a két új gyorsforgalmi folyosó kompakttá teszi a városhálózati csomópont kiterjedését és hatásterületét**, ugyanakkor az adottságait erősítve tovább tagolja a megyét és a keleti, valamint nyugati szegélyeinek lappangó folyamatait láthatóvá teszi (lásd komáromi és esztergomi tengelyek kifejtésénél). A régen várt fejlesztések mindemellett a szomszédos erősen zsugorodó szlovákiai térségek bekapcsolódását és felzárkózását is erősíthetik.

A térséget érintő vasútfejlesztés terén a Bicske – Tata - Baj pályaszakasz emelt sebességű átépítése napirenden van, miközben a **“VO”** Budapestet délről elkerülő teherforgalmi vasútvonal **tervezése** újra előtérbe került. Ez utóbbi térségi-területi és gazdasági hatásait csak a koncepciótervek ismeretében lehet kalkulálni. Mindenesetre ez a főhálózati alrendszer gyökeresen átalakíthatja a majdani hazai vasúthálózatot és annak működését, szolgáltatási szerkezetét. Várhatóan hosszabb távon fog eldőlni a Komárom – Székesfehérvár vasúti kapcsolat funkciója és jövője. Fontos **magasabb szinten vizsgálendő kérdés**, hogy egyeztetés alatt álló **Nyitra megyei területrendezési terv távlatban vasúti hidat is jelez Esztergomnál**.

A dunai hajózás terén **a révkomáromi és a komáromi kikötőket kell a városeggyüttes bázisának tekinteni**, erre az államközi egyeztetéseken is ki kell térni, a magyar oldalon legfeljebb turisztikai célú további kikötő létesítése lehet indokolt. A városhálózati csomópont határát érinti a Neszmély – Radván nad Dunajom (Dunaradvány) közötti, 2022 évre kiépülő határmenti **kompkapcsolat** fejlesztése, ami jobb feltárást, elérhetőséget biztosíthat a kétoldali településeknek.

A városeggyüttesnek az energiagazdálkodás különböző szintű tevékenységeiben történő részvétele erősödik, a korszerű technológiájú **energiatárolási eszközök gyártásába** való bekapcsolódással. Emellett a hagyományos erőművek korszerűsítése is megtörtént, miközben a **napenergia** hasznosítás terén is komoly változások zajlanak, amelyek telepítésének területi koordinációját biztosítani szükséges. Az energiagazdálkodási előnyök a korszerű agrár- és élelmiszer-gazdaság számára új lehetőségeket kínálnak, ami a térség gazdaságának diverzifikációjához nélkülözhetetlen irány.

A korábban már koncepcionális szinten megfogalmazott Tatabányai IMCS (Intermodális Csomópont) projektjét e ciklusban kell megvalósítani, a tataival összehangoltan, hiszen ezek a városhálózati csomópont új motorjaként működhetnek. Ezen keresztül építhető föl a városok együttesére kiterjedő, összehangolt, modernizált közösségi közlekedés, amelynek a központokra, térségi szerepű intézményekre és a nagyobb foglalkoztatási, kereskedelmi helyszínekre kell fókuszálnia.

Amennyiben sikerre vihető egy érdemi együttműködés, úgy a **térségi szintű településüzemeltetési együttműködések** keretében létrejöhetnek olyan új optimális/méretgazdaságos egységek és szolgáltatások, amelyek enyhíthetik a városok/települések forráshiányát és hatékonyabbá tehetik a minőségi környezetek fenntartását. Ez **a város-vidék integráció komoly telepítési tényező**, amelynek

népességmegtartó kihatása is van. A térségi szociális, kulturális, egészségügyi ellátás terén erősíteni/támogatni kell az együttműködéssel megszervezett stabil, minőségi szolgáltatást nyújtó alrendszereket.

A négy város négy önálló világ, sajátos kultúrájú lakossággal, történelemmel, szerkezettel, hagyományokkal, városképpel rendelkezik, miközben mindegyik sokszínű, élhető és vonzó lakóhely. A városok közelsége emberléptékű közlekedési eszközökkel, kis távolságokon belül változatos városhasználatot, színes tájban-városban való életvitelt, változatos munkahelyeket, kapcsolatokat biztosíthat az itt élőknek és az ide települőknek is.

Az **ország harmadik "városa" lehet ez a városeggyüttes**, ha a párhuzamos kapacitásokat létrehozó verseny helyett az együttműködés irányába lépnek közösen. **Ez a lépték lehet, a bázisa** egy magasabb szintű oktatási, kulturális, egészségügyi, rekreációs, urbánus jövőképek, ami külön-külön szerepel a városok – mondhatjuk kevésbé megalapozott – vízióiban, mint vágyott irány. Ez azonban nagyon is elképzelhető **a közösen, többlepcsősen felépített** szolgáltatások, városgazdálkodási és településüzemeltetési rendszerek alapján, melynek szerves része a kapcsolódó községek további integrációja és a sok kisebb-nagyobb elemből felépített nagyléptékű összehangolt tájfejlesztés. Így **a városhálózati csomópont, mint urbanizált táj egyesítheti a lakóhely-munkahely-városi miliő és a táji környezet ökológiai rendszerek vonzó élhető egyensúlyát /harmóniáját** és ebben a keretben elérheti azt az optimális nagyvárosi léptéket, ami versenyképes a közép-európai városhálózatban, a mellett, hogy megtartja a szerződő közösségek/városok nagy értékű előnyeit, kincseit.

TERÜLETFEJLESZTÉSI FÓKUSZOK:

1. VÁROSTÉRSÉG MEGERŐSÍTÉSE

A városok közötti kohézió erőteljes gyorsítása a térképen maradás feltétele, együttműködések megye általi generálása

2. TÖBBPÓLUSÚ NAGYVÁROS (Budapest – Győr – Pozsony – Bécs növekedési tengely fontos csomópontja, erős szerepe a tengely tagolása, a komáromi és esztergomi keresztengelyek erősítő szerepével.)

- a. Kompakt térszervező szerep erősítése – szolgáltatások - Tatabánya, Tata, Oroszlány, Komárom.
- b. Városi miliő - élhetőség – kultúra - műemlékek – Identitáserősítő városmegújítás.
- c. Területgazdálkodás: meglévő ipari parkok, barnamezős területek

- 3. TÖBBCÉLÚ KOMPLEX TÁJFEJLESZTÉS (klímakompenzáció)

- a. Által-ér völgy komplex vízgazdálkodásra alapozott, integrált erőforrás és környezetgazdálkodásának tervezése és rendszerbe szervezett kibontakoztatása, rekreációs és minőségi városkörnyék fejlesztés. Térségi együttműködésen alapuló struktúra terv kidolgozásával megalapozottan, ütemezett program szerinti integrált vízgazdálkodás, természet - táj- és környezetfejlesztés.
- b. A beavatkozások középpontjában a sokszínű, arányos tájhasználatra és a helyi gazdaságokra alapozott rekreáció és turisztika áll. A vízgyűjtő terület egészére vonatkozó, tagolt program, differenciáltan kezeli a szűkebb városkörnyéki funkcióbővítő projekteket és a tájépítő/megújító programozott rendszerépítő beavatkozásokat. Identitásépítő tájfejlesztés.

4. BEHÁLÓZÁS - ELÉRHETŐSÉG

- a. 1. sz. főút új nyomvonalra helyezése, az M1 autópálya új szárligeti csomópontjától, Tatabánya, Környe, Vértesszőlős, Tata – szakasz elkerülésével – M1 autópálya új tatabányai csomópontjára Tatabánya, Tata IMCS; közös közösségi közlekedés
- b. Tata/Tatabánya – Oroszlány – Mór közút fejlesztése (Környe elkerülő (észak-nyugati, dél-keleti), Oroszlány főúti elérhetőségének javítása a 8143. sz. közút fejlesztése mellett)
- c. M1 gyorsforgalmi út új Mocsai csomópont
- d. Komárom - M1 autópálya - Kisbér, M13 gyorsforgalmi út, Kisbér - Székesfehérvár, M81 gyorsforgalmi út
- e. Neszmély – Dunaradvány közötti kompjárat, kompkikötő és kompkikötőhöz vezető út

KOMÁROMI TENGELY ÉS HÍDFŐVÁROS TÉRSÉGE KAPCSOLÓDÁSAINAK ERŐSÍTÉSE

A nyugati megyehatár mentén Komárom hídfővárosától Bakonyaljáig tart a fejlődő komáromi tengely, mely a Oroszlány - Tatabánya - Tata urbanizációs csomóponti térség mellett Győr és Székesfehérvár vonzaskörzetéhez is kapcsolódik. A komáromi tengely jövőbeli kifejlődésének meghatározó eleme az újonnan átadott **Monostori híd**, mely észak-déli irányban megnyitotta **Székesfehérvár – Komárom - Nyitra egyre szervesebb integrálódását** a Bécs - Pozsony - Győr - Budapest – makrotérséghez.

A kb. 50 ezer lakosú Komárom-Révkomárom hídfővárosok és közvetlen vonzaskörzetük gazdasági pozíciója együttesen erősödik (a Monostori híd új távlatokat nyitott meg mind gazdasági, mind társadalmi és kulturális szempontból is), déli és északi irányban is folyamatosan bővül. Az ikervárosok gazdasági súlyát erősítik szoros együttműködések, közösen használt infrastruktúráik, településüzemeltetési rendszereik, kiemelten a nagy kapacitású teherforgalmi kikötők, mely kisugárzik a várospárhoz hagyományosan kapcsolódó Duna-mentére is. Komárom és Révkomárom, Bábolna és Ács városokkal, valamint Almásfüzitővel a megye harmadik, meghatározó pólusává vált és szervesen betagozódik a városhálózati csomóponti térségbe is. Komárom hídfővárosban zajló fejlesztések mindkét térség irányába pozitívan hatnak ki (többlépcsős funkcióhierarchiák, jövő technológiák, elektromobilitás, kultúra - erődök, látogatóközpontok, régészet - egyetemi szintű oktatás, gyógyvíz, gyógyfürdő, EuroVelo 6).

A komáromi tengely gerincét alkotó 13-as és 81-es számú korszerű, nagy kapacitású főutak és az Oroszlány, Pápa irányába kereszt-kapcsolatokat biztosító főutak a jelenleg periférikus helyzetben lévő **Kisbér város pozícióját megerősítik**, Győr – Székesfehérvár és Komárom – Nyitra tengelyen kiemelik a gazdasági térben. Az út része lesz a fővárost és a nagyvárosokat elkerülő körgyűrűnek. A ma még jelentéktelen forgalmú Székesfehérvár és Komárom közötti vasútvonal villamosításának vizsgálata megkezdődött, a vasút szerepe későbbi ciklusokban tisztázódik. A hálózati fejlesztések nyomán Kisbér térszervező város mikrotérségei jobban bekapcsolódnak a policentrikus városhálózatba és a széles körű gazdasági munkamegosztásba (Nagyigmánd, Császárs, Bakonyszombathely, és a reménybeli Súr mikrotérségi központok és rurális környezetük). A több lábra álló Kisbér és térsége ennek nyomán hátrányos helyzetét leküzdí.

A **Duna-mente megújulása integrált örökséggazdálkodással, széles körű adottsággazdálkodással, a komplex turisztika és dombvidéki vegyes gazdaságok fejlődésével** megy végbe. Struktúraváltása minőségi lakótérként újul meg Komárom és Esztergom hídfővárosok között, a Gerecse és a Duna által határolt történeti tájon. A térség barnamezős területei komplex szerepekkel kapcsolódhatnak (lakó, intézményi és gazdasági, turisztikai, zöldfelületi, kulturális) a települési szövetbe. **A Duna-mente fenntartható lakótájja alakulását**, a hídfővárosok közötti közösségi közlekedés elővárosi jellegű vasúti személyszállítási komfortja biztosítja

A **komáromi tengely gazdasága a legszínesebb**, hiszen itt az élelmiszergazdaság különféle termelő és feldolgozó üzei mellett sok vegyes profilú járműiparhoz is kapcsolódó KKV, az energiaszektor - szél, nap, bioetanol, gázterminál - ágazatai és a legújabb akkumulátor technológia üzei is megtalálhatók. **A már meglévő sokszektorú irány tudatos építésével még inkább stabil, válságálló gazdaság alakul ki a térségben.** Az **agrárágazat korszerű létesítményei, termelési rendszerei** a táj-, erőforrás-, kiemelten nedvességgazdálkodás és az ökológiai hálózatok **éghajlatváltozást egyensúlyozó új eszközeivel, módszereivel** összhangban fejlődnek.

A három országot átfedő **metropolisz térség** (Bécs, Pozsony, Budapest) **élelmiszerellátó bázisaként határokon is átnyúló összehangolt stratégia mentén fejlesztendő** a két megyét érintő Kisalföld és a szlovákiai Duna menti alföldi térség agráriuma. A Kisalföldi agrárregió **közös márkaépítéssel, klaszter alakítással vállalkozik a makrotérség minőségi élelmiszer-ellátásának biztosítására**. Bábolna, Ács, Kisbér városok mellett a megye meghatározó agrárvállalkozásai, a Megyei Agrárkamara és Iparkamara is aktívan működnek együtt a cél elérése érdekében. A komáromi tengelyre fűződő termelő tájakon az Agrárkamara segíti eszközein, programjain keresztül az átfogó tájgazdálkodási célok megvalósulását, az ágazati érdekek táji adottságokhoz igazodó harmonizációját. A Bakonyalján formálódó natúrpark aktívan hozzájárulhat a fenntartható térségfejlesztéshez.

A fennmaradt **nagyüzemi struktúrára támaszkodva** jelentős hűtő és tároló kapacitások fejlődnek, kísérleti-kutatási telepek, oktatási pontok (K+F+I) alakulnak, az egykori majorsági központok a sikeressé váló komplex majorsági programok keretében megújulnak. A gyengébb termőhelyi adottságú területeken aquakultúrák létesülnek. A komáromi tengely Kisbér körüli dombvidéki, bakonyalji térsége az ökológiai gazdálkodásba bevonandó egyik fő célterület, mely a jellegzetes **kisüzemi termékkínálatával jól kiegészíti** a kisalföldi nagyüzemi élelmiszer-vertikumot. A klímavédelemre, okszerű földhasználatra figyelemmel az adott tájkarakter-egységekhez illeszkedő erdőtelepítések történnek, a nagyüzemi mezőgazdaság fokozatosan átalakul magas technikai és szakmai színvonalon végzett **agrár-erdészeti-víz és halgazdálkodási komplex rendszerré**.

A megyében a szélenergia mellett a napenergia, bioetanol és geotermikus energia hasznosítása is meghatározóvá válik, a többfunkciós használati célokkal (köztes művelés, vízviszatarítás, hőkaszkád, mezőgazdasági épületegyüttesek, stb.).

A majorok és a külterületi lakott helyek felelős adottsággazdálkodás keretében, arányos infrastruktúrafejlesztésekkel is korszerűsödnek (közmű és külterületi úthálózat fejlesztés hosszú távú, valós igényekre alapozottan), indokolt esetben a kis lélekszámú, nyomasztó környezetű, elláthatatlan lakott helyek megszüntetésével, mely a lakosság szociális körülményeinek javítását, létbiztonságát erősíti.

Differenciált programok keretében megindulnak a települések **avult közműhálózatainak ütemezett felújításai, a településújrahasznosítási, adottsággazdálkodási projektekkel szorosan összehangolva**.

TERÜLETFEJLESZTÉSI FÓKUSZOK:

1. KAPCSOLÓDÁSOK MEGERŐSÍTÉSE - HÁLÓZATOSODÁS

- a. észak-déli gazdasági-közlekedési tengelyek, közúti keresztengelyek továbbfejlesztése kapcsolódás a tervezett mocsai csomópontra: 81.sz. főút fejlesztése Győr - Kisbér - Mór - Székesfehérvár, 13. sz. főút fejlesztése Kisbér - Komárom (Érsekújvár),
- b. Komárom–Esztergom(Duna-mente) vasútvonal felújítása és bevonása a budapesti / győri elővárosi személyforgalomba,
- c. *Határon átnyúló intézményi és gazdasági és közlekedési (közösségi)kapcsolatok*

2. KISALFÖLDI AGRÁRGAZDASÁG ÉS ÉLELMISZERIPARI EGYÜTTMŰKÖDÉS FELÉPÍTÉSE

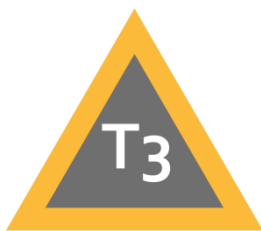
versenyképes és fenntartható élelmiszervertikum megerősítése, majorsági program

3. TURISZTIKA - INTEGRÁLT ÖRÖKSÉGGAZDÁLKODÁS,

- a. széleskörű adottsággazdálkodás az épített, táji, természeti, kulturális értékekre építve
- b. Dunamente Turisztikai Térség (szlovák-magyar országhatárokon átnyúló turisztikai célterület), Komárom és térsége turisztikai „zászlóshajó”, - komplex turizmusfejlesztés célterülete, Bakonyalja (Natúrpark) szelíd turizmusfejlesztés célterülete, Bakonyalji TDM szervezetfejlesztés
- c. Aktív (vízi-, kerékpáros) és örökségturizmus, agrárturizmus,
- d. Limes, római örökség, Eszterházy táj, kastélyok, várak, bábolnai és a kisébéri lovas hagyományok, ászári körzet borászati hagyományai
- e. hálózatosodás - kerékpárút, lovas, gyalogos és vízi túraútvonalak,

4. KOMPLEX TÁJFEJLESZTÉS

- a. a Cuhai-Bakony-ér, a Concó és a Császár-ér mélyfekvésű völgyeinek markáns kék-zöld tengelyekké fejlesztése, melyek kapcsolódást biztosítanak a Bakonyalja és a Duna-menti ökológiai, zöld hálózatokkal és a kisvízfolyásokkal
- b. a kék-zöld tengelyekre fűződő vagy kapcsolódó integrált gazdaságok, gazdálkodási rendszerek fejlesztése, táji adottságokra épülő nedvességgazdálkodás
- c. a Győr-Tatai teraszvidék, Igmánd-Kisbéri-medence intenzív termelő tájain zöldinfrastruktúra fejlesztése (erdősítés, zöldítés, agrár-erdészet)
- d. a bakonyalji dombsági tájak változatos természeti adottságainak erőforrásként történő kamatoztatása (kisvízfolyás-völgyekkel tagolt erdő - gyepek - szántók - szőlők - kertes mozaik, rurális települési tájak, agrár és aktív turizmus célterülete, ökológiai gazdálkodás célterülete)

ESZTERGOMI TENGELY ÉS HÍDFŐVÁROS TÉRSÉGE KAPCSOLÓDÁSAINAK ERŐSÍTÉSE

Jelentős urbanizációs sűrűsödés a 75 ezer lakosú **Párkány – Esztergom – Dorog – Tokodaltáró - Tokod - Tát - Nyergesújfalu – Lábatlan** térség. A korábbi megyeszékhely önálló kisugárzása mellett igen erősen **összekapcsolódik a budapesti agglomerációval**, valamint fejlődik kapcsolata a határon túli történelmi vonzaskörzetével. A gyorsuló kapcsolatok világában Esztergom-Tát-Dorog-Nyergesújfalu-Párkány városeggyüttes és térségének elzártsága, nehézkes elérhetősége hátrányos a jó adottságú helyszínek fejlődési folyamatában. A megye második városának fel kell zárkóznia a megyében és az agglomerációban zajló folyamatokhoz. Ennek **külső feltételeként jelentős infrastrukturális fejlesztéseket** kell megvalósítani.

A keleti megyerész fejlődésének meghatározó eleme az új, nagy kapacitású **esztergomi Duna híd**, valamint az **észak-déli regionális léptékű közlekedési folyosó (M100 - 2x2 sávú autópálya, Esztergom-M1 autópálya közötti kapcsolat) megépítése**, melyek hozzájárulnak a térség stabilitásához: a jótékony hatás nemcsak a hídfő közvetlen környezetében érvényesül, hanem kisugárzik a Duna mente mindkét irányába, ahol összeér a komáromi tengely és a Dunakanyar hatásával. A hídfőtérség járműipari jelentősége megerősödik és az **ipar arányos fejlődése** és a városcsoport munkaerőpiaca egyensúlyba kerül. Az intézményi fejlesztések és az elvándorlás csökkenése Esztergom oktatási és képzési funkcióit stabilizálja.

Ezzel a komplex fejlesztéssel az esztergomi térség elzártsága oldódik, közlekedési pozíciója nagyságrendekkel javul, a Bécs-Budapest tengely (M1), valamint Érden át az ország déli részének (M6) gyorsabb elérhetőségét biztosítja a főváros elkerülésével. Mindemellett a mai zsúfolt közlekedési tengely mentén beépített területek környezeti minősége is javul, hiszen az átmenő teher- és személygépjármű forgalom elkerüli a belterületeket.

Esztergom integrált fejlesztése és a városcsoport egymásra épülő és egymást erősítő szerepkörei egyre nagyobb intenzitással érvényesülnek. A gazdasági potenciál javul, az esztergomi és nyergesújfalui árvízvédelmi beavatkozásokkal együtt az ipari parkok biztonsága, vonzereje tovább növekszik, így a várható infrastrukturális fejlesztések együttes hatásával versenyképesebbé teszi a térséget, figyelemmel a településüzemeltetésre és többlépcsős funkcióhierarchiákra is. A **határon átnyúló kapcsolatok, a Párkány térségével történő szorosabb együttműködés** a helyi vállalkozásoknak munkaerőt, bővítési lehetőségeket biztosít.

A hatékonyságot tovább növeli e települések kiteljesedő együttműködése, egyedi infrastrukturális és területi adottságaik kölcsönös használata (párkányi rendező-pályaudvar, teherkikötő), esztergomi városi miliő és szolgáltatások. A **bizalomra épülő együttműködés elősegíti a mértéktartóan kijelölt fejlesztési területekkel történő gazdálkodást, meglévő barnamezős területek hasznosítását, a diverz ipari termelő és szolgáltató gazdasági ágazatok megjelenését, összehangolt letelepítését a térség gazdaságának több lábra állását.** A térségben a Leányvártól Esztergomig és Lábatlantól Süttőig szinte folyamatosan összeépült **településszövet további területpazarló szétterülése megáll** a települések együttműködésének hatására. Előtérbe kerül az „öt szomszédváros” **összehangolt funkcionális és területi fejlődése.**

A településcsoport (vonz)ereje és hatása a Duna mentén mindkét irányban tovább hullámszik, ahol a hegyekkel (Pilis, Gerecse, Visegrádi-hegység) és a folyóval való szorosabb kapcsolat hatásai komolyabban érvényesülnek. A településeken előtérbe kerül **a települési környezet és szolgáltatások**

minőségi fejlesztése, a meglévő lakókörnyezet nagyobb komfortjának, jobb klímájának megteremtése, világörökségi értékek láncolatához, természeti/táji értékekhez illeszkedő turisztikai és sportolási szolgáltatások további térnyerése (Duna menti komplex fejlesztések, folyóvíz).

Esztergom, a Dunakanyar kapuja, országos turisztikai csomópont - hitéleti, kulturális, örökségi -, így **komplex turisztikai szerepe kiemelkedő**.

Az egynapos turisztikai kereslet hosszának növelését, szezonálisának csökkentését a különböző célcsoportoknak szóló tematikus „termékcsomagok” kínálatának alakításával éri el. A kapcsolódási lehetőségek szerteágazóak, hiszen a Duna-mente, a Dunakanyar, a Gerecse és a Pilis, a világörökségi várományos helyszínek, az összefutó vízitúra, kerékpár és gyalogtúra útvonalak összességében biztosítják a vonzó élmények sokszínűségét és intenzitását, ami nem csak hazai, hanem nemzetközi léptékben is növeli az itt-tartózkodás hosszát és a rendszeres visszatéréseket.

A hegyvidékek az aktív, ökoturisztikára, a Duna-mente a vízre, kerékpárra és kulturális értékekre alapozza turisztikai kínálatát. Ehhez szükséges a meglévő országos és térségi kerékpárút-hálózat bővítése, a Duna-menti EuroVelo6 kerékpárútvonalhoz kapcsolódó kerékpárutak kiépítésének folytatása.

A megyében tehát Tatabánya mellett **Esztergom fejt ki jelentős térszervező hatást tágabb térségére.** Esztergom számára a fentiek teljesítéséhez nélkülözhetetlen a fenntarthatósági elemek rendszerszerű, összehangolt bővítése és együttkezelése, tehát indokolt, hogy integrált városfejlesztési programokban valósítsa meg a helyi gazdaságfejlesztésre, foglalkoztatásra, településüzemeltetésre, helyi közszolgáltatásokra, települési infrastruktúrára vonatkozó fejlesztési terveit (fenntartható városfejlesztés). Ennek kedvező hatása ki kell terjedjen a várostérséget képező településekre (Dorog, Nyergesújfalu, Lábatlan, Tát) is. Ezzel Esztergom eléri történelmi fővárossá válásának célját, persze ennek alapvető feltétele a térség városaival történő folyamatos, szoros együttműködés.

Az elérhetőség javulásával a tengely délebbi szakaszain fekvő községek esetében, Gyermely mikrotérségi központon túl Esztergomig, Tátig sok szálon érvényesül a főváros folytonosan erősödő agglomerációs hatása, nyugat felől pedig a megye városhálózati csomópontjának vonzereje. Az M1 korridor szélesedő hatása felértékeli helyzetüket elérhetőség, életminőség, kereskedelem-gazdaság szempontjából.

A dombvidék természeti-táji értékei, mobilizálható humánerőforrás-tartalékai, a közeli nagyváros-térségek fizetőképes kereslete kiváló **lehetőséget kínál a kisvárosok - mikrotérségi központok számára a „traded-szolgáltatások” fejlesztése terén.** A traded szolgáltatások olyan tevékenységek, melyeket helyben nyújtanak külső szereplők (fogyasztók) számára, döntően a helyi erőforrások felhasználásával, így vonzanak jövedelmeket a térségbe.

A térség dombvidéki településein **a mezőgazdasági termelés** és az adottságokkal összefüggő **tájközelítési rendszer fejlesztése** kerül előtérbe, figyelemmel a klímavédelemre, termőföldek védelmére. A meglévő turisztikai kínálatokat erősítik az adott tájkarakterhez illeszkedő erdőtelepítések, emellett a komplex vízgazdálkodás is jelentős szerepet játszik, ezzel továbbfejlesztve a meglévő vonzó mozaikos tájszerkezetet. Ezekkel a beavatkozásokkal a turisztikai vonzerő-növelésen túl, a változásokkal szemben ellenállóbb környezeti és termelési rendszer épül fel, mely biztosítja a térség biztonságos élelmiszerellátását.

TERÜLETFEJLESZTÉSI FÓKUSZOK:

1. KAPCSOLÓDÁSOK - HÁLÓZATOSODÁS

- a. *Észak-déli gazdasági-közlekedési és logisztikai rendszerek továbbfejlesztése, rákapcsolódás az európai folyosókra (M100 autóút, Esztergom és M6 autópálya között), új esztergomi Duna-híd*
- b. *Esztergom, a Városok városa (integrált helyi városfejlesztési programok)*
- c. *Esztergom-Párkány térségi szervező szerepének közös tervezése, a munkamegosztás megerősítése*
- d. *Esztergom-Komárom(Győr)elővárosi vasúti közlekedés fejlesztése*

2. HATÁRON ÁTNYÚLÓ INTÉZMÉNYI ÉS GAZDASÁGI ÉS KÖZLEKEDÉSI (KÖZÖSSÉGI)KAPCSOLATOK

3. TURISZTIKA - INTEGRÁLT ÖRÖKSÉGGAZDÁLKODÁS

- a. Aktív és örökségturizmus, vallási turizmus, agrárturizmus,
- b. Turizmusfejlesztés, integrált örökséggazdálkodás a világörökség-várományos területekre fókuszálva,
- a. Helyi gazdaságra épülő „traded jellegű” szolgáltatási kínálat felépítése

4. KOMPLEX TÁJFEJLESZTÉS

- a. Dombvidéki térségek élhetőségének térségi szinten összehangolt fejlesztése, a komplex dombvidéki tájgazdálkodás szervezeti, intézményi és társadalmi feltételeinek továbbépítése
- b. A táj stabilitását és a helyi gazdaság diverzifikációját erősítő agrárvertikum támogatása

4.4 A MEGYE SPECIFIKUS STRATÉGIAI CÉLJAI

GAZDASÁGI FÓKUSZOK, A GAZDASÁG DIVERZIFIKÁCIÓJA

A megye **sűrű városhálózata** és vele kompatibilis **ipari parkok rendszere** nagyon kedvező adottság. Ez **előnyös telepítési tényező**, mely az összetett kooperációkat és a különféle beszállítási – logisztikai vonzerőket együttesen értékeli fel. A viszonylag kis térségben a sokszínű adottságok, tudások lehetővé tették a folyamatos megújulást és az **IT vezérelt gazdasági egységek megtelepedését**. A hálózatosodó rendszerben fejlődő, viszonylag **kis távolságokra lévő foglalkoztatási centrumok** elérhetősége, változatos munkahelykínálata, a közösségi közlekedési hálózatok és szolgáltatások fokozatos javulása révén a munkavállalók számára is vonzó. Előnyös a **közműfejlesztések** oldaláról is, hiszen nem kell újabb nagy ellátó infrastruktúrákat kiépíteni, a meglévők korszerűsítése, fejlesztése arányosan, több lépcsőben történhet. A kedvező adottságok megerősítése érdekében **a meglévő ipari parkokra és övezetekre koncentráló fejlesztések preferáltak**, szemben a pontszerű zöldmezős beruházásokkal.

A határon átnyúló kapcsolatok a munkaerőpiaci mozgásoknak és az infrastruktúra-fejlesztéseknek is köszönhetően szorosabbra fonódnak és a gazdasági egyre több területére kiterjednek. A kelet-nyugati gazdasági hálózatosodás a megnyíló észak-déli irányokkal a magyar és szlovák oldalon is besűrűsödik, kiterjedve a gazdaság minden szegmensére, a feldolgozóipartól, a turizmusig, az agráriumtól az innovációig. A megye gazdasági teljesítménye fokozódhat az **Északnyugat-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna együttműködési, finanszírozási keretében**, illetve a **Tatabánya-Esztergom Járműipari Központ** fejlesztéseivel és a tervezett **Mechatronikai (Lézertechnikai) Központ** kialakításával.

A kiegyensúlyozott, biztonságos létfeltételek szempontjából a gazdaság diverzifikációja magasabb szintre emelkedik, melynek köszönhetően a megye válságokkal szembeni kitettsége csökken. Az **adottság alapú projektek támogatásával** a meglévő termelési tényezők, helyi sajátosságok és adottságok arányosan hasznosulnak és a belső erőforrások révén többletet termelnek. A helyi adottságokra koncentráló kezdeményezések támogatásával stabil vállalkozási kultúrák jönnek létre.

Kiemelt gazdaságfejlesztési helyszínek a megye fő-városai **Oroszlány, Tatabánya, Tata, Komárom, és Esztergom egybeesnek korszerű IT vezérelt vállalkozások telephelyeivel.**

A kisebb városok ipari parkjai a térségi helyzetüknek, kapcsolódásaiknak, fő gazdasági profiljuknak megfelelő irányba fejlődnek. A városok a rendelkezésre álló eszközeikkel maximálisan elősegítik a KKV-k és kreatív helyi vállalkozások pályára állítását.

A **kutatás-fejlesztési tevékenységek, innovációk ösztönzésével** a K+F+I a megyében nagyobb teret nyer és ez által hozzájárul a megye prosperáló gazdaságához, stabilitásának erősítéséhez. Kiemelt diszciplináris kutatási terület az elektronika, a járműgyártás és az energiaipar ágazatok, mint a modern gépgyártási technológiák, valamint az agrárágazat, a kapcsolódó feldolgozóipar, illetve az ehhez tartozó megújuló energia.

A járműiparhoz, energiatároláshoz kapcsolódó globálisan versenyképes feldolgozóipar mellett jövőtechnológiával foglalkozó egyéb iparágak is felzárkóznak. A helyi tudásra épülő beszállítói hálózatok klaszterekbe tömörülve stabil, kikerülhetetlen háttérrel nyújtanak. A digitalizáció a gazdasági növekedés egyik motorjaként minden ágazatban kifejti hatását. A megye

versenyképessége nő azzal a vállalati és a munkavállalói felkészüléssel, amely az ipar 4.0 korszakára való átállás feltétele.

A munkaerő és anyagáramok egyre magasabb szintű tervezésével, szervezésével, innovatív kezelésével a **körforgásos gazdasági struktúrák meghatározóvá válnak** a megyében, mely által a gazdaság diverzifikációja és hálózatosodása is magasabb szintre emelkedik és a környezeti szempontok is jobban érvényesülnek, a hulladékképződés mérséklődik, a keletkező hulladékok hasznosulnak. A megyei eredményekre, **hagyományokra építő környezetvédelmi ipar** fejlődésével a múltban keletkezett hulladékok, anyagdepóniák egy része újból integrálódik a gazdaságba. A barnamezős területek potenciállá válnak, az elvégzett kármentesítéseket követően hasznosításuk közösségvezérelt módokon valósul meg.

A szolgáltatási szektor szignifikánsan bővül a turizmus, az egészségipar, a szociális szolgáltatások területén. Az ezüst-gazdaság az általános egészségügyi állapot javulásával párhuzamosan erősödik, az idősek társadalmi, gazdasági szempontból is meghatározó, élethosszig tartó szerepével.

A megye kedvező természeti, táji adottságai, széles körű örökségi értékei (kulturális, épített, ipari, gyógyászati) kiváló alapot nyújtanak az aktív és a kulturális kínálat olyan **egyedi kombinációjára, sokszínű-sokágú hálózatára**, mellyel a megye a **turizmus** egyik célterületévé válik a Bécs-Pozsony-Győr-Budapest-Nyitra interregionális térben. A fejlesztésre kerülő nemzetközi hálózatokba köthető tematikus termékek (pl. világörökség-Limes, Császárok és Királyok Útja, Ipari Örökségek Európai Útvonala, SacraVelo, Mária út stb.), kombináltan a térségi, helyi attrakció- és útvonal-hálózatokkal (kiemelten kerékpáros) az idegenforgalmat a gazdaság meghatározó ágává erősítik a megyében, egyúttal a helyi lakosság jóllétét is biztosítva.

A **kiemelt gazdaság-fejlesztési központok a komplex turizmusfejlesztés térségi központjaivá is válnak** egyben. Az Által-ér mentén és a Duna-mentén olyan komplex turisztikai szolgáltatások alakulnak, melyek tágabb szinten is keresetté válnak. A nagytérségi, határon túli együttműködések mellett a városok vonzerejük kiteljesítését az Á2, S2 célok, illetve a fenntartható városfejlesztés prioritása mentén végzik.

Az aktív és a kulturális kínálat egyensúlyát és hálózatosodását a kiterjedt natúrparki, megyéken is átívelő együttműködések is kiemelten szolgálják a szelíd turizmus szervezésén, fejlesztésén keresztül.

Az agrárium, magába foglalva a **tájgazdálkodás minden alágazatát** (erdőgazdálkodás, mezőgazdálkodás, állattenyésztés, élelmiszeripar, feldolgozóipar), mind extenzív, mind intenzív gazdálkodással erősödő súllyal járul hozzá a megye gazdaságához. Az **élelmiszeripar kettőssége** együttesen teremt kiemelkedően magas értéket, a 21. századi intenzív technológiák és a kézműves, hagyományos feldolgozás menti munkamegosztás keretében.

Az élelmiszeriparban rejlő gazdasági potenciál fenntartható módon kerül kiaknázásra fontos cél a helyben előállított élelmiszeripari termékek arányának növelése, a versenyképes korszerű vertikumú mező- és élelmiszergazdaság, a magas feldolgozottságú élelmiszer-előállítás, illetve a helyi szintű körforgásos gazdaságszerkezetkialakítása, az értékesítési csatornák ösztönzése, valamint a helyi termékekhez és piacokhoz kapcsolódó infrastrukturális- és szolgáltatásfejlesztés, a helyi feldolgozási kapacitások erőteljes növelése. A megyében a **foglalkoztatási stratégiával** összhangban újszerű és hatékony együttműködések jönnek létre a foglalkoztatás bővítésében érdekelt szereplők között. A munkaerő képzésében, elköteleződésének kialakításában a helyi vállalkozások, munkáltatók is aktívan részt vesznek. A foglalkoztatási paktumokkal összhangban, a **hatékony és értéktermelő foglalkoztatás** elérése érdekében mentor-programok, szakképzési és felsőoktatási együttműködések alakulnak, a meglévő oktatási kapacitások, az alkalmazkodást segítő korszerű eszközrendszerek maximális kiaknázása mellett. A **programok, együttműködések** eredményeként egyfelől a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű csoportok rugalmasan és eredményesen alkalmazkodnak a munkaerőpiac változó elvárásaihoz, másfelől a rugalmas munkavégzési formák támogatása révén a kisgyermekes szülők foglalkoztatási lehetősége is bővül.

A helyi **emberkincs megtartása és fejlesztése** nyomán a szükséges generáció-váltások sikeresen lezajlanak, a vállalkozások hosszú távon termelékenyek maradnak.

TERÜLETFEJLESZTÉSI FÓKUSZOK:

- 1. Regionális pozicionálás - északnyugat-magyarországi gazdaságfejlesztési zóna, határ menti együttműködések, kiemelkedő ágazatok*
- 2. Diverzifikált mezőgazdaság, ipar és gazdasági szolgáltatásfejlesztés,*
- 3. Körforgásos gazdasági struktúrák fejlesztése*
- 4. Hálózatosodó minőségi turizmus szervezetfejlesztés, turisztikai brandépítés,*

VÁLASZOK AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS KIHÍVÁSAIRA - INTEGRÁLT TÁJGAZDÁLKODÁS

Az **éghajlatváltozás** kihívásai a 21. században **az emberi, társadalmi konstrukciók minden elemére hatással lesznek**. A kihívásoknak való megfelelés nagyfokú és széles körű erőfeszítéseket kíván az egyén, a szervezetek és az állam részéről is. A megyei területfejlesztési koncepció specifikus célkitűzésével és prioritásaival elősegíti a szükséges alkalmazkodást, szoros kapcsolatban a megyei klímavédelmi programokkal. A specifikus stratégiai cél fő fejlesztési irányait, területi fókuszokkal a mellékelt ábra tartalmazza.

A nagy erdőtömbök (Gerecse, Vértes, Pilis, Bakonyalja, Visegrádi-hegység, Duna-menti ártéri erdők) védelme és klímaadaptív, fenntartható kezelése folytonosan történik, és nagyléptékű, ezen erdőtömbökhöz is kapcsolódó **új erdősítések zajlanak a mezőgazdasági művelésre kevésbé alkalmas területeken** (felhagyott, beerdősülő zártkertek, erózióveszélyes, meredek lejtésű szántó művelésre kevésbé alkalmas domboldalak, gyenge termőképességű termőterületek). Az erdőgazdálkodásra alapozottan a megyében új zöldgazdasági iparágak fejlődnek ki (pl.: csomagolóipar).

Az intenzív termelő tájon a mezőgazdasági művelés a **zöldítési és agrár-erdészeti programoknak** köszönhetően fenntarthatóbbá válik, melynek eredményeként egészséges, magas minőségű alapanyag- és élelmiszer-előállítás érhető el.

A gyepek aránya növekszik és fenntartó kezelésükkel a művelési ág (kiemelten a kisvízfolyás-völgyekben, Natura 2000 területeken) a zöld gazdaságba újból integrálódik, az ökológiai állattenyésztés térnyerésével és az agrár-turizmus fejlődésével. Az urbánus települési tájakon a **gyepek új szerepkörben** jelennek meg, mint a helyi, kikapcsolódást nyújtó, életminőséget emelő zöldinfrastruktúra elemek.

A komplex zöldinfrastruktúra fejlesztés keretében - részben a restaurációs területek², megszakított ökológiai folyosók degradált ökoszisztémáinak helyreállításával - a nagy erdőtömbök és felszíni víztestek (Duna, állandó tavak, kisvízfolyás-völgyek) közötti erdő kapcsolatok kialakításra kerülnek, a párhuzamos képesség hatékony kiaknázására, a termelési és települési klíma javítására. Az **erdőtelepítések, fásítások a tájkarakterre és helyi tájidentitásra is figyelemmel** kerülnek tervezésre a természetvédelmi, gazdasági szempontok mellett. A települések, különösen a városok környezetében az erdők közjóléti funkciói is fontos szerepet kapnak.

A változatos felszínborítású dombsági tájakon a közösségek megőrzik a mozaikos tájkaraktert, melyre alapozottan diverzifikált tájhasználatot és stabil gazdasági környezetet teremtenek (hagyományos és ökológiai (bio) mező- és élelmiszer gazdaság, erdészet, méhészet, haltenyésztés turizmus) szervesen kapcsolódva a városhálózati centrumokhoz.

A **natúrparkok** - a helyi közösségek és partnerségükben a helyi gazdálkodó (erdő, mező, hal, vad), szervezetek és a kezelő nemzeti park igazgatóságok - önkéntes összefogásuk eredményeként hathatósan **elősegítik a táji, természeti és kulturális értékek megőrzését és fenntartható hasznosítását**, a vidékfejlesztési célok megvalósulását, a környezeti szemléletformálást, a tájidentitás megerősítését. A természetvédelmi területek fenntartó kezelése komplex gazdálkodás keretében valósul meg, melynek egyik meghatározó pillére a jövőben is az aktív turizmus.

² EU biodiverzitás stratégia, A biológiai sokféleség megőrzésének 2015-2020 közötti időszakra szóló nemzeti stratégiája

A mezőgazdaság hosszú távú fenntarthatósága biztosítottá válik az ökológiai hálózati elemekhez kapcsolt **átfogó zöldinfrastruktúra fejlesztéssel és integrált vízgazdálkodással**, széleskörű településközi együttműködés (helyi vidékfejlesztési közösségek, természetvédelmi szervezetek), megyei közreműködés keretében. A termelő és települési tájak klíma-stabilizációja érdekében ezért állandó és időszakos víztestek tervezése, kialakítása történik meg - az **öntözés helyett a nedvességgazdálkodást** tűzve ki célul, minden esetben összetett ökoszisztéma szolgáltatásokkal (pl.: halászati, ökológiai, rekreációs-turisztikai, árvízvédelmi, stb.). A 21. századi csapadékvízgazdálkodási elvek, pl. vízviszatarthatás, alapkövetelménnyé válnak az energiahatékonyság mintájára.

A **kék- és zöldinfrastruktúrának** a Duna, az Által-ér, a Kenyérmezői-patak, a Cuhai-Bakony-ér, a Concó és a Császár-ér tág völgyei adják meg a fő gerincét, melyre rákapcsolódnak a helyi és szomszédos tájegységek széles körű ökológiai szolgáltatásokat nyújtó kisvízfolyás-völgyek, tó-rendszerek, gyepterületek, erdősávok, valamint a települési tájakon a zöldfelületi rendszer-elemek. A települési tájakon az erdők közjóléti szerepe felerősödik.

Az **Által-ér völgy** a városhálózati csomópont térségében kitüntetett szerepet kap, az ütőerévé válik a Tata – Tatabánya – Oroszlány pólusnak, olyan **kulturális, ökológiai, településökológiai, rekreációs tengelyként**, mely a helyi lakosság életminőségét magas szintre emeli, ugyanakkor az idegenforgalom részére is minőségi, komplex szolgáltatásokat nyújt. A Duna Komáromtól Esztergomig képezi a települések kék és zöldinfrastruktúrájának fő tengelyét.

A **zöldfelületek fenntartása** a városhálózati csomópont és kisvárosok területén differenciált tervezés és kezelés nyomán ökológiai és ökonómiai szempontból is javul (extenzív, alacsonyabb szintű infrastruktúrát igénylő és intenzív, széles körű szolgáltatásokat, infrastruktúrát nyújtó zöldfelületek rendszerei).

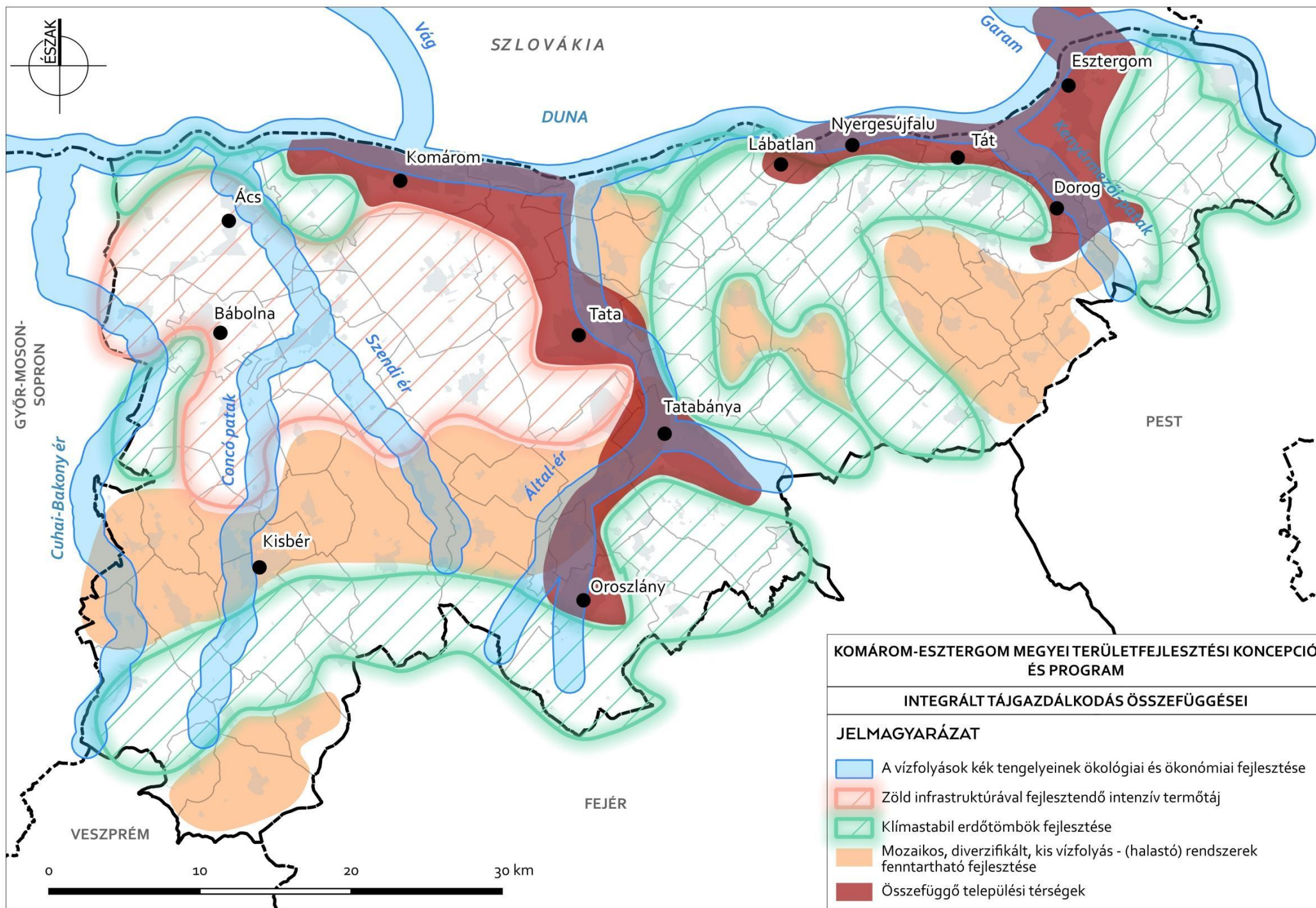
A **természeti tőkével** való gazdálkodás a **hagyományos értékekre** alapozottan, de a **legmodernebb tudások, technológiák** felhasználásával történik, mely során a fenntarthatóság mellett előtérbe kerül a természeti tőke növelésének célja is.

Természeti tőke a környezeti rendszerek élő és élettelen elemeire utal (kivéve az embereket és a mesterségesen létrehozott elemeket), amik hozzájárulnak az ember számára értékes termékek előállításához és szolgáltatások nyújtásához. ³

TERÜLETFEJLESZTÉSI FÓKUSZOK:

1. Által-ér völgy komplex fejlesztése,
2. Klímastabilitást nyújtó erdő- és vízkészletgazdálkodás, nedvességgazdálkodás (pl. vizek megfogása, hasznosítása) megvalósítása
3. Intenzív termelő táj zöld és kék infrastruktúrával történő fejlesztése
4. Változatos felszínborítású dombos tájak élhetőségének erősítése
5. Natúrparkok szerepének megerősítése, inkubátor jellegű tájközpontokká történő fejlesztése, TÁJKARTA megállapodások (közös lefektetett területi értékrendek, használati és fejlesztési kritériumrendszerek) elfogadása, „tájgazda” partnerségi hálózatok kialakítása.

³ https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Természeti_tőke&oldid=18314202

KISVÁROSOK ÉS MIKROTÉRSÉGI KÖZPONTOK ÁTFOGÓ MODERNIZÁCIÓJA

A megyében Tatabánya mellett, 11 város található, melyek közlekedési, gazdasági pozíciójuktól, közigazgatásban betöltött szerepüktől és meglévő kulturális, történelmi hagyományaitól függően meglehetősen heterogén csoportot alkotnak. A megye hét kisvárosa – **Ács, Bábolna, Kisbér, Lábatlan, Nyergesújfalu, Tát, Dorog** - ugyanakkor az adott térségi szerepükkel összhangban lévő fejlődésükkel, modernizálódásukkal hatnak térségükre is, egyúttal kiegészítik, erősítik a területi célok elérését, megvalósulását.

A Komárom-Esztergom megye területrendezési tervéről szóló 6/2020. (VI. 25.) Kgy. rendelet meghatározta azokat a településeket és együttműködő térségi csoportjaikat, melyeknek alapvető térszervező szerepe van és lehet a jövőben.

A kisvárosok további változatos és sajátos szerepekkel is rendelkeznek területi pozíciójuktól függően, melyekre szintén figyelemmel kell lenni. Adottságaik, fejlődési folyamataik komplexitásától függően az egyes ágazatokban eltérő hangsúlyú fejlődési irányt tudnak követni (adottság-gazdálkodás). A városok a **modernizálódás folyamatában különböző szinteken állnak**. A történelmi kisvárosok központjaiban a modernizáció inkább előrehaladottnak tekinthető, ezért itt elsősorban a szinten tartás (minőségfejlesztés/korrekció) és a térségi ellátás kiszélesítése az elsődleges cél, a fiatalabb városokban városias környezet kialakítására, intenzívebb területhasználatra van szükség.

A kisvárosok ciklusbeli fő fejlesztési célja a **minőségi városiasodást elősegítő/erősítő beavatkozások** végrehajtása és azok összehangolása, melyek jellegükben és összetételükben a térségi pozíciótól, közigazgatási szereptől függenek. A minőségi beavatkozások (közösségi-, zöldterület, városközpont fejlesztések) biztosítják az adott **város identitását, vonzerejét**, indukálják a színvonalas, elsősorban a helyben és térségben élők, vállalkozók által igényként jelentkező szolgáltatások megjelenését, **erősítik a város stabilitását**. A cél elérésében a kisvárosok (és térségének), minél több területre kiterjedő komplex fejlesztésében kell gondolkodni, mely túlmegegy a kizárólagos infrastrukturális beavatkozásokon. A megye kisvárosainak fontos szerepet szükséges vállalniuk abban, hogy térségi kulturális központokká is váljanak és ellássák a vonzáskörzetükben található kistelepüléseket is. vonzerőt a városban és térségében a **meglévő lakóterületek élhetőségének javításával**, modern lakóegyüttesekkel, klímatudatos beavatkozások megvalósításával is támogatni kell. A táji környezettel való összhang, a városkép - tájkép városonként eltérő állapotú és ennek megfelelően más – más nagyságrendű feladatot jelent.

A kellő hatékonyság érdekében a **kisvárosoknak együtt kell működniük térségeikkel, a közeli mikrotérségi központjaikkal**, továbbá tapasztalatcsere és elérhetőségeik javítása érdekében a többi kisvárostérséggel. Az északi városi sűrűsödésekben ugyanakkor elkerülhetetlenné válik a **fejlesztések fokozott összehangolása**, a forráspazarló versenyhelyzetek korlátozása érdekében, mely további szoros együttműködést igényel (pl. Duna-mente: fejlesztési koncepciók és bizonyos alrendszerek közös tervezése).

A kisvárosok lakosságának helyi identitás erősítéséhez elengedhetetlen a közösségek szerepének megőrzése, a helyi értékekre épülő gazdasági, kulturális célú fejlesztések megvalósítása, térségi kulturális szerepük erősítése.

A **komáromi tengely** menti kisvárosokban, községekben elsősorban az **agrártermelés, élelmiszerfeldolgozás, tájgazdálkodási** és az ezt kiegészítő és erre épülő turisztikai, **rekreációs szerep** a hangsúlyosabb, melyet **Bábolna és Kisbér** a hagyományaira, épített örökségeire alapozva még hatékonyabban ki tud aknázni. Kisbér ezen felül járásközponti szerepeire tud támaszkodni.

Támogatandó a már itt megjelent ipari vállalkozások megtartása, a települések ipari parkjaiban, iparterületein, amelyek a települések többlábon állását segítik elő. Komárom ipari- agrárgazdasági központi szerepének további erősödése várható a meglévő szolgáltató-szerep mellett és ez markánsan kihat közvetlen térségére is (Ács, Bábolna és térségeik).

A kisvárosok és Komárom kiemelt felelőssége a vízben gazdag térség összehangolt nedvesség- és vízgazdálkodásának felépítése, mely nem nélkülözheti a megyei koordinációt.

A Duna mentén, a hídfővárosok közötti **városláncolatban** (*Lábatlan, Nyergesújfalu, Tát, Dorog*) ahol a hagyományos ipari szerkezet megmaradt, (műszálgártás, gyógyszergyártás, papíripar, építőanyagipar, a kreatív ipar is megjelent) a tudásbázis alapján versenyképes fejlődést mutat. **A város csoport** kiemelkedő lakóértékei mellett a természeti, táji adottságokhoz, **örökségi értékekhez kapcsolódó turisztikai-rekreációs szerep erősödése**, és az arra is épülő, minőségi szolgáltatások fejlesztési irányai javasolhatók.

A mikrotérségi központok kiemelten szerepűek a városoktól távolabbi térségekben, hiszen az esztergomi és komáromi hídfővárosok kedvező hatásai nem tudnak kellő „szélességben” végigfutni a mikrotérségi központok erősítése nélkül! A mikrotérségi központokat a megyei területrendezési terv kijelölte. Komáromi tengelyen fekvő mikrotérségi központok: **Ászár, Bakonyszombathely, Császár, Nagyigmánd, Súr** (mint lehetséges). Esztergomi tengelyen fekvő mikrotérségi központok: **Bajna, Gyermely**. E települések egy-egy adott ágazati szegmensben vonzó, vagy kiegészítő központi jellegű szolgáltatást foglalkoztatást, több településre kiterjedő ellátást tudnak nyújtani, irányított fejlesztések mellett.

Az esztergomi és komáromi tengelyen fekvő **mikrotérségi központok élelmiszerfeldolgozó tevékenységeik** erősítése elsősorban a dombvidékeken kialakítandó komplex tájgazdálkodási rendszerek feladataihoz kapcsolódóan oktatási, kutatási, tájgazdálkodási (köz)pontok, valamint a táji természeti- értékeken alapuló **dombvidéki rekreációs, turisztikai szolgáltatások** sűrűsödéseinek színtereivé is válhatnak, figyelemmel a natúrparki elvárásokra, lehetőségekre.

TERÜLETFEJLESZTÉSI FÓKUSZOK:

- 1. LAKÓTERÜLETI VONZERŐ FEJLESZTÉSE – TELEPÜLÉSI TERÜLETEK ÚJRAHASZNOSÍTÁSA**
(infrastrukturális beavatkozások, várostérségen belüli gyors elérhetőség, átszállópontok komfortjának növelése, lakóterületi forgalomcsillapítások, zöldítések, helyi zöldfelületi fejlesztések, barnamezők revitalizációja, identitás erősítése)
- 2. MINŐSÉGI VÁROSIASODÁST ELŐSEGÍTŐ FEJLESZTÉSEK ÉS AZOK ÖSSZEHANGOLÁSA** (klímavédelmi beavatkozások, többközpontúság esetén helyi központok fejlesztése, szolgáltatásfejlesztés, sport, rekreáció fejlesztése, a helyi és térségi kulturális, művelődési igények biztosítása.)
- 3. KISVÁROSOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE - MIKROTÉRSÉGI KÖZPONTOK ERŐSÍTÉSE** (elérhetőség javítása, közösségi közlekedés összehangolása, modernizálása, oktatási együttműködés helyi gazdálkodókkal - gazdálkodók együttműködésének támogatása, helyi termék előállítás/forgalmazás ösztönzése, kulturális hálózatok kiépítése)

AZ EMBERKINC S ÓVÁSA ÉS ERŐSÍTÉSE – KÉPZÉS, EGÉSZSÉG, SZOCIÁLIS GONDOSKODÁS

2020 nem várt válságot hozott nem csak Európa, hanem az egész világ számára. A **koronavírus** megjelenése, majd **világjárvánnyá alakulása kihat** nemcsak az államok egészségügyi rendszerére, hanem **gazdaságukra, társadalmukra** is. A járvány következményeként a világháborúk óta nem látott mértékű, társadalmat és gazdaságot érintő korlátozásokat kellett világszerte bevezetni. Mindez oda vezetett, hogy Európa gazdasága a 2008-as gazdasági világválság óta nem látott mértékben esett vissza.

Ez a világjárvány közvetlen és azonnali hatást gyakorol az egyes emberek életvitelére, családok hétköznapijainak működésére, egyszerre ingatva meg egzisztenciális és egészségügyi státuszukat, szokásaikat, vélt biztonságukat. A járvány ráirányítja a döntéshozók és a szakemberek figyelmét a társadalmat eltető és fenntartó, a gazdasági- kulturális- tudományos élet működését biztosító **emberkincs sérülékenységre**.

A világjárvány következményeinek enyhítésére létrehozott, Európai Unió által nyújtott Helyreállítási Alap olyan támogatást jelent, amely minden tagállam számára megadja a lehetőséget arra, hogy újra növekedési pályára állhasson. **A megszokott növekedési pálya azonban fenntarthatatlan, a helyreállítás során többirányú modell- és struktúraváltást szükséges megvalósítani.** A helyreállítás egyúttal a már megmutatkozó, és a jövőben várható újabb válsághelyzetek (klímaválság, elhúzódó gazdasági válság, újabb járványok) kezelésére való felkészülést, pontosabban az elkerülhetetlenhez való alkalmazkodás képességének kialakítását, illetve a megelőzés lehetséges technikáinak alkalmazását kell, hogy jelentse. A természeti erőforrások védelme mellett a humán erőforrás, más szóval az emberkincs testi-lelki egészségének óvása, és megfelelő tudással - készségekkel való felvértezése (erősítése) a jövő záloga. Ebbe beletartozik a társadalom - benne az egyes emberek - környezeti érzékenységének növelése, életmód változtatási képességének erősítése. A természet véges erőforrásainak (pl. víz, ásványi nyersanyagok, termőföld) kizsákmányolását összetett szabályozók alkalmazásával el kell érni.

Válság üzemmódból újratervezésbe váltunk az egészségügy, az oktatás-képzés, kultúra-közművelődés, a rekreáció és a szociális gondoskodás terén.

A COVID-19 hatásaként az emberekben jelentősen felértékelődött az egészség szerepe. Életünkben még fontosabb lett az egészség megőrzése, az immunrendszer erősítése, a rendszeres mozgás. Az egészséges, fizikailag aktív életvezetés széleskörű elterjedéséhez hozzátartozik a kisgyermekkor, mozgásfejlesztés és az általános iskolai oktatást kiegészítő sportprogramok szervezése is. Komárom-Esztergom megye célja a **minőségi egészségügyi szolgáltatások és az ahhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása a megye lakossága számára.** A lakosság egészségügyi állapotának javítása érdekében a megelőzéstől a rehabilitációig az ellátás minden spektrumát fejleszteni szükséges az ehhez szükséges infrastruktúra, humánerőforrás és informatikai feltételek széles körű fejlesztésével. A koronavírus rávilágított, hogy **a szakképzett személyzet** (orvosok, szakápolók) **a legszűkebb keresztmetszete** az egészségügyi ellátórendszernek. Az egészségügyben dolgozók anyagi és erkölcsi megbecsülésének jelentős emelésén túl, a digitális megoldások egészségügyben történő hasznosítása fog számottevően hozzájárulni a jelenleg tapasztalt hiányok felszámolásához. A kevés számú és túlterhelt személyzet feladatellátását könnyíti, vagy részben kiváltja a **digitális technikák elterjedésének támogatása**: pl. virtuális orvos-beteg találkozók; telemedicina; távfelügyelet; digitális biomarkerek; diagnózis gépi algoritmusok alapján (mesterséges intelligencia - MI); orvosok közötti kommunikáció; stb..

A koronavírus azt is megmutatta, hogy az általános egészségi állapot, a krónikus betegségek, az **egyéni egészség tudatosság mértéke** (maszkviselés, távolságtartás, fertőtlenítés), és nem utolsósorban a lakás- és higiénés viszonyok milyensége, nagyban befolyásolták a megbetegedésnek való kitettséget, illetve annak kimenetelét, a statisztikai átlagok szerint.

Komárom-Esztergom megye az egészségügyi ellátás minőségi fejlesztése mellett a megye lakossága (emberkincse) számára **az oktatás minden szintjén az oktatási és a kulturális intézmények tartalmi és infrastrukturális korszerűsítését, fejlesztését is meg kívánja valósítani.**

A pandémia azt is megmutatta, mire megy az ember digitális kompetencia nélkül. A társadalom felső 10 százaléka, azok, akiknek van jó számítógépe és otthonról tudnak dolgozni, jól jött ki belőle. Még jobban jártak azok, akiknek a digitális kompetenciák mellett idegennyelv-tudásuk is van, és ezek révén külföldre tudnak dolgozni a „kanapéról”. Az igazán nagy tömegek, a szolgáltató szektorban dolgozók, vagy a termelés leállása miatt átmenetileg, vagy véglegesen munkájukat veszítők életlehetőségei, kilátásai egyik napról a másikra lefékeződtek. A **koronavírus tovább tágította a társadalmi ollót**, miközben bizonyossá vált, hogy **a megfelelő szintű digitalizáltság alapvető jóléti elvárás.** Az infokommunikációs technikák alkalmazása az élet minden színterét átszövi, és ez a jövőben fokozódni fog.

A tudás gyarapodásának alapvető szerepe van a jólét növekedésében. Az egyének, a vállalkozások, teljes gazdasági szektorok, sőt a városok versenyképessége jelentős részben az IKT reformok és beruházások sikerességén múlik. Ennek technikai feltétele a szélessávú infrastruktúra fejlesztése. Ennél bonyolultabb a **digitális készségek széleskörű fejlesztése kisiskolás kortól élethosszig tartóan.** Az iskolából „digitális írástudó” fiatalok kerülnek ki. Az iskolák oktatási célú internethálózatot használnak, és megfelelő mennyiségű digitális eszközzel rendelkeznek mind a tanárok, mind a diákok számára biztosítva az eszközhasználatot. A tanulmányaikat befejező fiatal felnőttek számára kézenfekvő - az elsajátított kompetenciák alapján - **a lépéstartás az infokommunikációs technológia folyamatos fejlődésével,** a munkahelyi elvárások változásával. Nehezebb az idősebb korosztályba tartozók helyzete, számukra a felnőttképzés különböző formái (továbbképzés, átképzés) biztosítják a munkaerő-piaci követelményekhez, a változó kihívásokhoz való alkalmazkodás esélyét. A teljes képzési rendszer gyakorlati fókuszúvá válik. Ebben jelentős szerepet játszanak a szakképzési centrumok, a képzési központok, a duális képzésben a kamarákkal együttműködve, de a foglalkoztatási együttműködések, paktumok is. A vállalkozások egyre szélesebb körben alkalmazzák az MI technológia különféle formáit, amelyhez MI tudásanyaggal rendelkező munkavállalókra van szükségük.

A szociális gondoskodás széleskörűen kiterjed a társadalom különféle csoportjaira: lakhatási és jövedelmi szegénységben élők; testi- vagy szellemi fogyatékkal élők; gyermeket egyedül nevelő szülők; magányos idős emberek; társadalmi kirekesztést elszenvedő, halmozottan hátrányos helyzetű (főként roma) gyerekek;

A szociális gondoskodás célja a rászorultak segítésén és támogatásán túl, az esélyegyenlőség biztosítása minden olyan eszköz alkalmazásával, amely a hátrányos helyzetből való kitörést támogatja, **a társadalmi kirekesztődés öröklődését megakadályozza.** Ebben meghatározó szerepe van a gyermekgondozási és köznevelési intézményeknek; a gyermekegészségügynek; a családsegítő intézményhálózatnak és mindazoknak a helyi programoknak, amelyek a társadalmi felzárkózást kívánják elősegíteni. A megye **társadalmának és gazdaságának egyaránt érdeke,** hogy a rendelkezésre álló **emberkincs minden tagja hozzá tudja tenni tehetségét és képességeit a saját és a tágabb közössége boldogulásához.**

TERÜLETFEJLESZTÉSI FÓKUSZOK:

1. *Oktatás és képzés terén ld. A1 átfogó cél irányelvei a tudásalapú társadalom és az IT vezérelt gazdaság tovább építésére vonatkozóan*
2. *Egészségügyi és szociális szakdolgozók (orvosok és ápolók) munka- és életkörülményeinek javítása, magas szintre emelése, a pályán maradás és a szükséges létszámnövelés elősegítése*
3. *Az egészségügyi infrastruktúra és eszközellátottság fejlesztése, valamint a digitális technológiák alkalmazásának támogatása*
4. *Gyermek-egészségügy és idősgondozás feltételrendszerének mennyiségi és minőségi javítása*
5. *Hátrányos helyzetű gyermekek korai fejlesztését, alapkompenciák megszerzését, felzárkózást segítő komplex programok*
6. *helyi és megyei esélyegyenlőségi programok megvalósítása*
7. *Továbbtanulás ösztönzése a rászoruló társadalmi csoportok körében ösztöndíjakkal, patrónusi hálózat működtetésével*
8. *A fiatalok, a képzett munkaerő helyben tartása, „visszavárása” gyakornoki programok, lakhatás támogatása*
9. *Kulturális infrastruktúra stabilizálása, a helyi és megyei identitástudat erősítése a kultúra eszközeivel*

4.5 A MEGYE HORIZONTÁLIS CÉLJAI

A REZILIENCIA ERŐSÍTÉSE A HALMOZÓDÓ VÁLSÁGOK CIKLUSÁBAN

A járvány és a kialakuló gazdasági válság nem kedvez a nagyívű koncepcióknak, mégis a szakpolitika, szakértők feladata, felelőssége jól felépített, rugalmas modellel elébe menni a sok bizonytalanságot rejtő közeljövőnek.

A rövid tervezési idő alatt, **sokfordulós megyei egyeztetés** keretében kristályosodott ki a fenti **érzékeny célrendszer**, mely messzemenően **a megyére szabott és adottságaira - lehetőségeire koncentrál**. Mindemellett figyelembe veszi a sok kihívás, fenyegetés, lehetőség kezelésével járó felelősséget is. A koncepció jelen egyeztetési fázisa a megyei szereplők és a külső tervezők közös tudására épül.

Komolyan kell venni a célokat, és lehetőség szerint minden kis és nagy projekt, program támogatása esetén érvényesíteni azokat a pályázati értékelés során és az indikátorokban, a monitorozás folyamán.

A halmozódó válságok sodrában a rugalmas **tűrő-ellenálló-alkalmazkodó-kreatív építő képességeket** nevezhetjük rezilienciának.

A célrendszer ennek építését állította középpontba, ezzel:

IRÁNYT AD - a jövőorientáltság útján – közös többszörösöket, esetenként ma szokatlan javaslatokat tesz – kooperációs alapokat vázol a felelős megyei pályázóknak.

KÖZÖS ESZKÖZÖKET dolgoz ki - sokak számára és hosszútávon is **előnyös megoldásokat** biztosító kíméletes és valódi szükségletekre irányuló forrásfelhasználást alapoz meg.

LEHETŐSÉGET KÍNÁL - mivel a kidolgozott, továbbfejlesztett célrendszerre épülő-építhető jövőkép kellően sokrétű. Az egyes célok tudatosan komplexek, hiszen a területi gondolkodás, modellezés – tervezés nem is lehet más. A célok és a belőlük következő teendők összetettsége és különböző mélységű fókuszaiak elgondolásunk szerint, megvalósulásuk esetén olyan **reziliens alapot és képességet** adnak a megye települései-tájai, helyi közösségei, gazdasági szereplői számára, mellyel megfelelő választ tudnak adni a változásokra, a kihívásokra.

A reziliencia céljának ennél bővebb kifejtése nem lehetséges, mert a **javasolt célrendszer felöleli** a szóba jövő kihívások explicit hatásait kompenzáló, megyei szinten megléphető teendőket, legjobb tudásunk szerint. Jelenleg nem lehetséges ezt a horizontális célt cizelláltabban modellezni, mivel nem ismert a sokrétű hatások kombinációinak ciklusa, ereje, kereszthatása, időbelisége.

Tudni lehet azonban, hogy a következő fejlesztési periódus olyan anyagi lehetőségeket kínál a megye számára, ami **„100 évenként egyszer adódik”**, ahogy azt mondani szokták, ennek megfelelően különleges érzékenységre és a **Meg-SZOK-ott-tól** eltérő módú beavatkozásokra is szükség lesz.

ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELV, SZEMPONT

*Amennyiben az ÁTFOGÓ ÉS A STRATÉGIAI CÉLOK mentén történik a támogatási rendszer felépítése, ennek megfelelően a források az ÁGAZATOK KÖZÖTT INTEGRÁLTAN és a TELEPÜLÉSEK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉT INICIÁLÓ-TÁMOGATÓ-JUTALMAZÓ módon kerülnek felhasználásra, úgy ez **STABIL**, kihívásokat jól kezelő, **EGYENSÚLYOS** folyamatokat, **MINŐSÉGI** jövőépítést eredményezhet.*

TÁRSADALMI ÉS CIVIL ENERGIÁK HASZNOSÍTÁSA

A rugalmas reagálás (reziliencia) képességének elérésében a **meglévő társadalmi és civil energiákra** való még nagyobb fokú támaszkodás, illetve a formális, informális közösségek szunnyadó potenciáljaiban rejtőző energiák kibontakoztatása szükséges. A válságok által kikényszerített **adaptációs stratégiák alapja az aktivitás és kreativitás, a változásokkal való együttélés**, melyhez a közösségek (lakosság, civil szervezetek, önkormányzat, vállalkozások) elsősorban helyi, de akár országos szinten járulhatnak hozzá. Ennek megfelelően a megye is fenntartja és tovább építi aktív és jó kapcsolatait a különböző társadalmi rétegeket képviselő civil szervezetekkel.

Az előre meghatározott vagy spontán célok érdekében **kialakuló és működő civil kezdeményezések, szerveződések** alkalmi, vagy folyamatosan végzett aktivitása a társadalmi élet legkülönbözőbb területein hasznos és sokszor nélkülözhetetlen, **a jól működő társadalmak biztos alapját adják**. A civil energiák kibontakozásának bátorítása és támogatása ezért különösen előnyös az önkormányzatok számára, mivel a helyi közösségek és az összetartozás is erősödik általa. A civil szerveződések tevékenységei **kiegészítik, pótolják, és számos esetben kontrollálják is** az önkormányzati és/vagy állami intézmények által el nem látott, vagy kevésbé hatékonyan ellátott feladatokat.

A területi, szervezeti kapcsolatok, gazdasági hálózatok keretében a megye egész területén fokozott támogatást kapnak és kibontakoznak a helyi hatósági, közigazgatási, gazdasági és civil együttműködések. Ezek keretében olyan **kezdeményezések, szervezési – működési innovációk is kibontakoznak, melyek rugalmasan, fenntartható módon javítják az életminőséget, a térségi létfeltételeket, szolgáltatási színvonalat**. A partnerségi együttműködések a tervezés, a végrehajtás, a fenntartás és a monitoring folyamatára is kiterjednek. Egyéni szinten is meghatározóvá válik az aktív és tudatos életvezetés, előre tervezés az, mely az általános mentális és egészségi állapot javítása mellett **felkészít a szükségessé váló változtatásokra**, a több lábon állásra, a releváns tudások megszerzésére. A megye népessége képességmegtartóvá, képességfejlesztővé válik.

A lakosság tudástársadalomba való erőteljesebb bekapcsolódása elősegíti a megye gazdasági diverzifikációját, a megyei gazdasági trendek alakítását. Az aktívabb, tudatosabb, vállalkozó-kedvű lakosság kreatív, innovatív vállalkozásokat, szolgáltatásokat honosít meg a megyében.

A 21. századi **életmód-változások** nyomán felszabaduló erőforrások a civil energiákon keresztül visszaáramlanak a társadalmi rendszerekbe. A társadalmi tőke és bizalom megerősödik, a klímatudatosság, **környezeti felelősség nő, a képességmegtartó-népesség, az esélyegyenlőség erősödik**. A lakosság lakóhelye és lakóközössége iránti elköteleződése nő, tájidentitása megerősödik. A nyitottság és kíváncsiság elve határozza meg az együttműködések, mind a társadalmi hálózatok, kulturális kapcsolatok, mind külső és belső határmenti kapcsolatok terén (országos, regionális, megyei, települési szinten).

A horizontális célnak igazoltan érvényesülnie kell minden területi, ágazati és intézményi fejlesztés során: a beavatkozással érintett helyi közösség körében már működő civil szervezetekkel, illetve a tervezett beavatkozás kapcsán szerveződő helyi kezdeményezésekkel **partneri viszonyt** kell kialakítani. Fordított eset, amikor a civil kezdeményezések és javaslatok alapozzák meg az önkormányzat fejlesztési programjának egyes elemeit. A társadalmi és civil energiák döntési folyamatokba való bevonása erősíti a politikai döntések elfogadottságát.

ÁLTALÁNOSAN ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELVEK, SZEMPONTOK:

*A civil szervezeteken keresztül a felelősökhöz közvetlen és releváns információk juthatnak el, így társadalmilag is fenntartható, hosszú távon értékes fejlesztések valósíthatók meg. **A CIVIL ENERGIÁK ÖSZTÖNZÉSÉT MINDEN SZINTEN POTENCIÁLKÉNT** kell kezelni.*

Az együttműködések egyik fő fókuszterülete a partnerségi együttműködés és részvételi tervezés a fejlesztési projektek megvalósításában és fenntartásában.

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÁRSADALMI CSOPORTOK ÉS TELEPÜLÉSI TÉRSÉGEK FELZÁRKÓZTATÁSA

A **zsugorodó, elszigetelődött települési zárványok és szegregálódó, leromló településrészek környezeti és társadalmi problémáit integráltan lehet, kell kezelni.** A halmozottan hátrányos helyzetű, megélhetésében tartósan veszélyeztetett népesség száma országos viszonylatban ugyan nem magas a megyében, de a probléma jelen van. A kialakult szociális válsághelyzet kezelése nem alapozható pusztán a civil szervezetek aktivitására, illetve az általuk megszerezhető bizonytalan pályázati forrásokra. A különféle települési zárványokba (zártkert, bányász kolónia, külterületi major, szőlőhegy) szorult népesség életminőségének és esélyeinek javítása hosszú távú integrált területfejlesztési programok keretében valósítható meg, amelyben a környezetminőség, a lakhatás, és a (lehetőleg) helyi gazdaságra épülő foglalkoztatás komplexen kezelhető.

Kiemelten fontos a gyermekszegénység (a kirekesztődés újratermelésének) felszámolása, valamint a magára maradt idős emberek ellátásának biztosítása ezeken a zárványterületeken.

A megye a 2014-2020-as fejlesztési ciklusban felmérte a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetét és felzárkóztatásukra intézkedéseket dolgozott ki. Az intézkedések megvalósítására aktív együttműködési és partneri hálózatokat hozott létre.

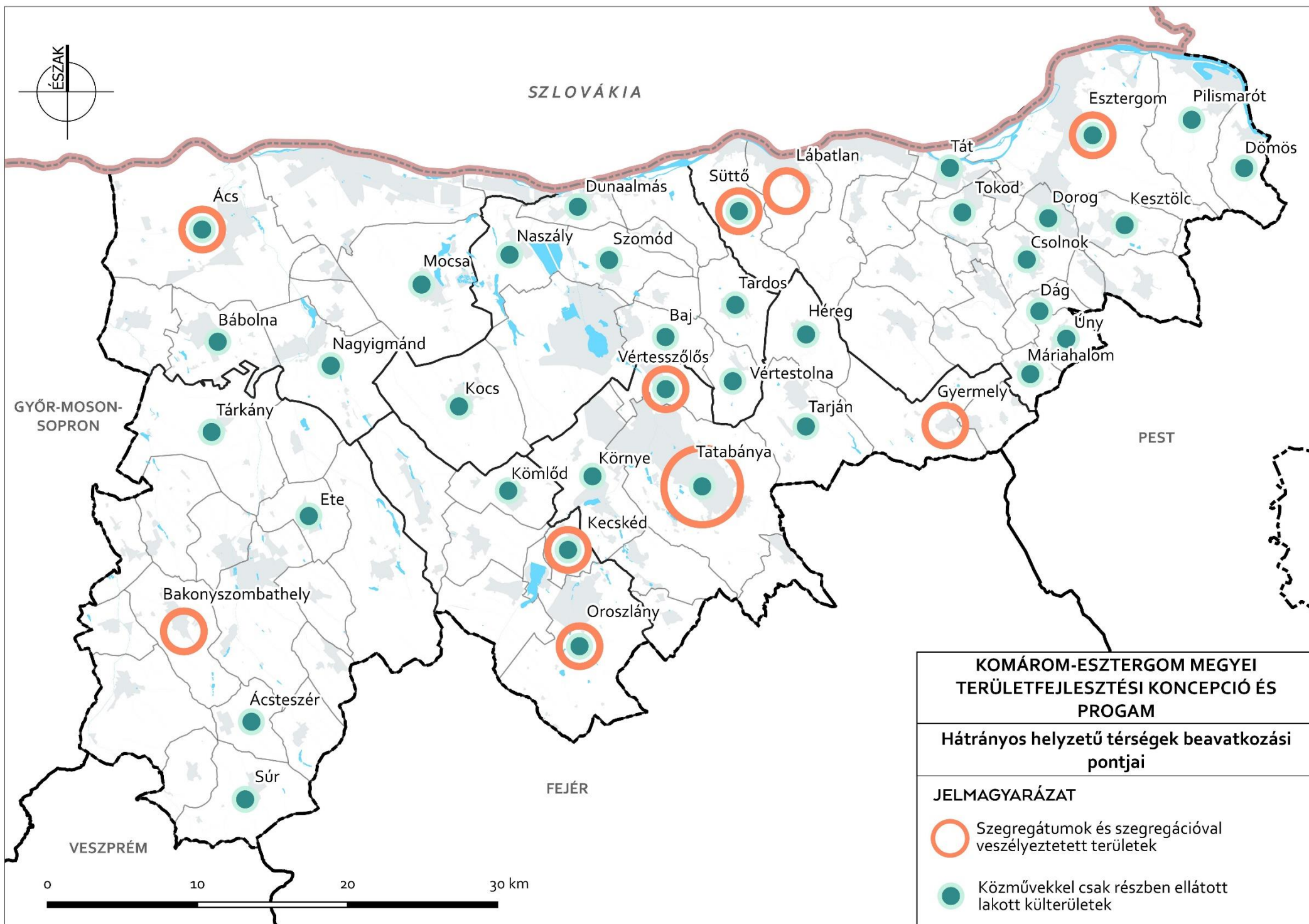
A megye a megkezdett felzárkózáspolitikai kezdeményezéseit a következő ciklusban is folytatja. Az ehhez szükséges központi támogatásokat probléma-arányosan kell felhasználni, mivel az érintett önkormányzatok anyagi és emberi erőforrásai nem elegendőek az egyre szélesedő problémahalmaz kezelésére. Központi források megszerzésével és az érintettek széleskörű bevonásával, szükséges a **megyei önkormányzat aktív közreműködése** a kialakult helyzet kezelésének koordinálása és a jobb állapotok stabilizálása érdekében.

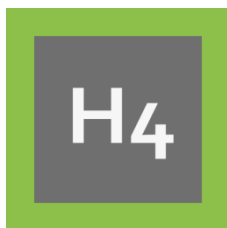
A **horizontális célnak igazoltan érvényesülnie kell** minden olyan beavatkozás során, amely területi, ágazati, vagy intézményi fejlesztés során **érinti a hátrányos helyzetű csoportok tagjait**, illetve az ilyen térségekben élő állampolgárok csoportjait. Pl. lakott külterületek rendezése, közművesítése; gyermekintézmények (bölcsőde, óvoda, iskola), valamint egészségügyi ellátás fejlesztése; szociális rehabilitációs programok végrehajtása; barnamezős területek újrahasznosítása; civil szervezetek támogatása; önkormányzati szociális ellátórendszer bővítése.

ÁLTALÁNOSAN ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELVEK, SZEMPONTOK

A külterületi lakott helyek, majorok és a városi szegregátumok létfeltételeit javító, vagy azokat felszámoló beavatkozások során egyéb beavatkozásokkal is biztosítani kell, hogy **NE ALAKULHASSANAK KI ÚJRA, VAGY ÚJ HELYEN TERÜLETI ÉS SZOCIÁLIS SZEGREGÁTUMOK.**

A köznevelési hálózat el kell, hogy érje, a gyerekek családi háttéréből fakadó **TÁRSADALMI KÜLÖNBBSÉGEK JELENTŐS CSÖKKENÉSÉT.**

KOMPAKT TELEPÜLÉSEK - TELEPÜLÉSI TÉRSÉGEK ÚJRAHASZNOSÍTÁSA - TERÜLETGAZDÁLKODÁS

A megye történelmileg kialakult **kompakt települései** mára szétterültek és folyamatosan fogyasztják a táji környezetüket. A lakóterületek rendkívül alacsony intenzitása, a barnamezős területek „gazdátlan” pusztulása, a kijelölt és művelésből kivett, soha fel nem használt iparterületek a hazai átlag feletti bőségről tanúskodnak. A településhálózat még meglévő kompaktságának előnyeit tudatosan kell alakítani, ehhez igazítva a területfelhasználást, mely nemcsak településüzemeltetési, infrastruktúra rendszerek hatékonysága szempontjából kedvező, hanem tájképi, környezeti szempontból is meghatározó.

A **megye kiváló lakóhely**, ahol magas életminőséget biztosítanak a változatos tájak, **a különböző léptékű és tradíciójú települések**, az egyre jobb elérhetőség, az infrastruktúrák megléte, az európai léptékkel mért nagyvárosok közelsége, amit erősít a jelenlegi foglalkoztatási biztonság. **A városok, kisvárosok, falvak színes palettája**, a történelmi folyamatok eredményeként egy szilárd alapot hoztak létre, melyre nagy biztonsággal lehet építeni egy új brandet szinte minden településnek. Ennek szlogenje lehet: „Jó itt lakni”, „otthonos élhető város”, „komfortos befogadó falu”. Erre építhető a települések jelentős részének átfogó megújulása, ez azonban nem egy újabb fenntarthatatlan szuburbánus folyamat felpörgetéséről szól. *A települések nagy többsége jelentős települési szabályozott tartalékterülettel, számos foghíjjal, leromlott, elhagyott épülettel, telekkel rendelkezik, mindeközben a települések lélekszáma érzékelhetően zsugorodik.*

A belterületek többsége rendezett, közművesített, előkészített terület, ezek szervezett használatba vétele, valamint az új igényeket figyelembe vevő minőségi fejlesztések egy **új egyensúly felé mozdíthatják a településeket**. A települési térségek, azaz a beépítésre szánt területek ilyen módon való arányos hasznosítása a lélektelen kertvárosoktól minőségileg különböző, a települések emberszabású megújulását eredményezi.

Komárom-Esztergom megyében **kiemelten kezelendő a felhagyott területek újrahasznosítása**. A bányászati, ipari és majorsági múlttal összefüggésben számos felhagyott terület található a megyében, melyek egy része tényleges kockázatot hordoz magában, mások a vélt veszély, vagy kedvezőtlen tájképi hatásuk miatt rontják az adott terület, település vonzerejét. Számos tényező csökkenti a barnamezős területek ingatlanpiaci helyzetét (pl. kedvezőtlen elhelyezkedés, tulajdonviszonyok, szennyezettség, ...). A problémák halmozott jelenléte miatt a céltudatos piaci szereplők nem fognak bele a területek kiszámíthatatlan kimenetelű újrahasznosításába. E **területek felértékelődése csak rendkívüli ráfordítások árán**, feszes szakpolitika érvényesítése és a település együttműködése esetén várható (tudatosabb környezetvédelmi politika, globális kihívások, társadalmi elvárások/igények változása, termőföldek szigorúbb helyi közösségek érdeke...).

A zöldmezős fejlesztések mellett a **barnamezős területek többcélú hasznosítását** gyakorlatban is meg kell kezdeni. Ez hozzájárul a kompaktsághoz, mely gazdaságosan üzemeltethető települést eredményez, a „szétterülő”-vel szemben.

Annak érdekében, hogy e barnamezős területek megjelenjenek az ingatlanpiacon, hosszú utat kell megtenni, a területek azonosításától kezdve, a részletes (környezeti, alkalmassági) vizsgálatukon túl, a szükséges beavatkozások megtételéig, szerteágazó szakértői, mérnöki munkát, tervezést, valamint – nem utolsósorban – magas költséget jelent. A jelentős arányú barnamezős területek kezelésében a megyei önkormányzatnak koordinációs (segítő) szerepet kell vállalnia.

A cél elérése érdekében a megye kezdeményezi, hogy az érintett települések összefogásával – szaktervezők bevonásával - **elkészüljön egy tényleges valóságot tükröző kataszter, valamint a lehetséges felhasználási irányokat feltáró kapcsolódó stratégia.**

A különféle újrahasznosítási beavatkozások mellett **felülvizsgálandók a kijelölt gazdasági célú fejlesztési területek** is, melyek további termőföld igénybevétellel járnának. Az ésszerű területgazdálkodás érdekében a megye egyik feladatákként megalkotta a **megyei területrendezési szabályzatot**, melynek érvényesítése, a településrendezési eszközök felülvizsgálata során ez folyamatosan történik. A településeknek, fejlesztőknek lépéseket kell tenni táji, építészeti, településképi értékeik fenntartása és az ésszerű területgazdálkodás érdekében. A területgazdálkodás **a települések közös tervezése során megyei koordinációval**; települési szinten új/hagyományos érzékeny településpolitikával valósítható meg hatékonyan. A fejlesztési folyamatokban érvényesíteni szükséges a takarékos területhasználat elveit, az ütemezést, a tájképformálás szempontjait, valamint **a komplexebb térhasználatok**, ökoszisztéma-szolgáltatások elvárását.

ÁLTALÁNOSAN ÉRVÉNYESÍTENDŐ ELVEK, SZEMPONTOK

TELEPÜLÉSEK KÖZÖS TERVEZÉSÉT előnyben kell részesíteni több települést érintő fejlesztések során, megyei koordinációval (pl.: 1-es sz. főút új nyomvonalának területbiztosítása, tájba illesztéssel, klímastabil tájfejlesztéssel; vagy kék-, zöldinfrastruktúrák több települést érintő alrendszereinek fejlesztése esetén, tájkarakter alakítás során).

A beavatkozások, a településtervezés, a támogatott fejlesztések során törekedni kell a TELEPÜLÉS EGÉSZÉNEK MEGÚJÍTÁSÁRA, közvetlen érintettség esetén A FELHAGYOTT TERÜLETEK ÚJRAHASZNOSÍTÁSSAL EGYBEKÖTÖTT REHABILITÁCIÓJÁRA.

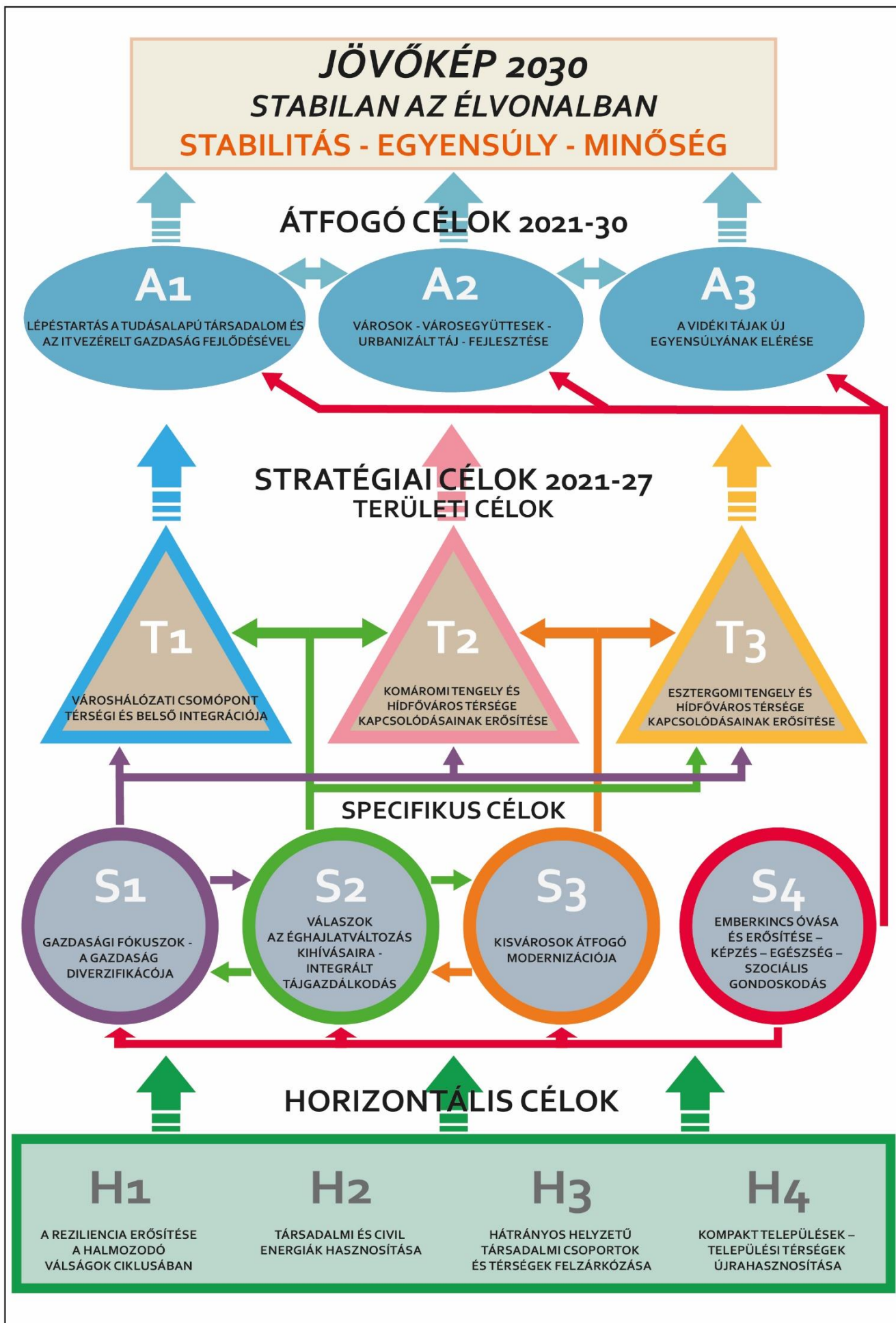
Tájképi, természetvédelmi szempontból érzékeny területeken történő fejlesztés, hasznosítás esetén (intenzív vagy extenzív, pl. sport, rekreációs cél) esetén – amennyiben a terület arra alkalmas -, törekedni kell a meglévő TÁJSEBEK FELHASZNÁLÁSÁRA, TÁJBAILLESZTÉSÉRE. A fejlesztések során figyelmet kell fordítani az ökológiai hálózatba illesztésre, a konnektivitás biztosítására, működő bányák esetén a folyamatos rekultiváció követelményének érvényesítésére.

Nagyüzemi mezőgazdasági területeken történő fejlesztések során a MAJOROK, PUSZTÁK, KÜLTERÜLETI ÜZEMI TERÜLETEK újrahasznosítására, megújítására kell hangsúlyt fektetni. (Pl. differenciált vidékfejlesztési célú újrahasznosítás, az agráriumhoz kapcsolódó helyi gazdasági célú hasznosítás, megújuló energiahasznosítás; rekreációs célú hasznosítás, mintaprojektek...)

5. BELSŐ ÉS KÜLSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT

BELSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT

A jövőkép és a célrendszer céljainak kapcsolatát, összefoglaló táblázat mutatja be.

KÜLSŐ KOHERENCIA VIZSGÁLAT

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió, az Országos Területrendezési Terv, a Program a Versenyképesebb Magyarországért, és a Nemzeti Reformprogram vonatkozásában az alábbi táblázat foglalja össze Komárom-Esztergom Megye Területfejlesztési Konceptiójának célrendszeri kapcsolódásait. Az átfogó programokat az ágazati stratégiák koherencia vizsgálata követi.

VIZSGÁLT DOKUMENTUM	TERVDOKUMENTUM CÉLTERÜLETEI ÉS A MEGYE FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁNAK CÉLRENDSZERÉNEK KAPCSOLATA
Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió	Az OFTK gazdasági és társadalmi fejlődést, valamint a természeti erőforrások és értékek védelmét szolgáló célrendszeréhez kapcsolódó célok Komárom-Esztergom megye fejlesztési koncepciójában: A1; S1; S2; S4; H1; H3; H4.
Országos Területrendezési Terv	A célrendszer az OTRT szerkezeti tervével, annak területfelhasználásaival, műszaki infrastruktúra hálózatával, az övezeteivel és a hozzájuk kapcsolódó előírásokkal összhangban van. A célok között szerepel a tervezett gyorsforgalmi úthálózatának bővítése és a határon átnyúló együttműködések erősítése is. T1; T2; T3
Program a Versenyképesebb Magyarországért	A foglalkoztatás, vállalati környezet, oktatás és egészségügy, valamint a közlekedés és az energiaellátás versenyképesebbé tételét támogatják a megyei célok: A1; T1; T2, T3; S1; S4; H1,
Nemzeti Reformprogram	A digitális gazdaság és az állampolgárok digitális kompetenciáinak fejlesztését, a foglalkoztatás és a családvédelem érdekeit, a szegénység felszámolását és a felzárkózás, esélyegyenlőség elősegítését, az oktatás és szakképzés fejlesztését, az egészségügy korszerűsítését, valamint a klíma- energiapolitika és közlekedés nemzeti céljainak megvalósítását szolgálják a megyei célok: A1; A2; A3; S2; S4; H1; H2; H3.
A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája 2019-2030	A KKVk termelékenységének növelését, a hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelését, a KKV-k exportképességének növelését egyaránt támogatják az A1; S1; és S4 megyei célok.
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030	A dokumentumban foglalt stratégiai célok a célrendszerrel és a célrendszerben megjelölt környezetminőségi célállapotokkal, valamint a turizmusra vonatkozó célokkal (T1-T3 területi célok, S1, S2 specifikus célok) összhangban van, elősegíti azok megvalósulását.
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)	A célrendszer a négy alapvető erőforrással - az emberi (humán), a társadalmi, a természeti és a gazdasági - kiemelten foglalkozik, összhangban a keretstratégia megállapításával, mely szerint a minden nemzedék anyagi, szellemi és lelki jólétének elősegítéséhez szükséges javak létrehozása nem lehetséges a négy alapvető erőforrás hiányában. A teljes célrendszer támogatja a fenntarthatóság felé való átmenet céljait és intézkedéseit.
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)	A célrendszer összhangban van, és támogatja a NÉS dokumentumba foglalt dekarbonizációs és adaptációs jövőképet, az éghajlatpolitikai célrendszert. Az A3 átfogó cél és az S2 specifikus cél kiemelten kezeli az éghajlatváltozás folyamatát, de a további célok is közvetlenül vagy közvetve támogatják a NÉS átfogó és specifikus célkitűzéseit.
4. Nemzeti Környezetvédelmi Program	A koncepció célkitűzései támogatják az NKP-4 meghatározott stratégiai céljait, melyek az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása, természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata, az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

Nemzeti Energia- és Klímaterv	A koncepció célkitűzései összhangban vannak a Nemzeti Energia- és Klímaterv célkitűzéseivel. A célok közvetlenül vagy közvetve támogatják az energiatakarékosságot, a megújuló erőforrásokra alapozott energia-ellátást, az elektromobilitást, a klímavédelemmel összhangban lévő gazdasági növekedést.
Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia (tervezet)	A koncepció célkitűzési összhangban vannak a Stratégia célkitűzéseivel. A koncepció célrendszere valamennyi kibocsátó szektorra (energiafelhasználás, ipar, mezőgazdaság, hulladék) tesz javaslatot a nyelők kapacitások fenntartása érdekében.
Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.	Célrendszerünk teljes összhangban van a „Hátrányos helyzetű népesség felemelkedésének előmozdítása” horizontális céllal: a szegénységben élők arányának csökkentése és a szegénység újratermelődésének megakadályozása: S4; H3.
Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030	A dokumentumban szereplő beavatkozási lehetőségek és célok a megyei koncepcióban is helyet kaptak. Az infrastruktúra-hálózat bővítése, a mobilitás erősítése a megye számára is kiemelt jelentőségű, csakúgy mint a fenntarthatóság, valamint a szomszédos területekkel (hídfőtérsegek esetében határon átmenően is) való szorosabb együttműködés. T1, T2, T3, S3.
Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)	A területfejlesztési koncepcióban megjelölt célok összhangban vannak a tájstratégiai dokumentumba foglalt szakpolitikai célkitűzésekkel. A táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat, a Nemzeti Tájstratégia átfogó célja, meghatározza és végigvonul a megyei koncepcionális célrendszeren, de kiemelten meg is jelenik az A3, S2 célok alatt.
Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030	A területfejlesztési koncepció támogatja, illetve nem korlátozza az Erdőstratégiában foglalt célkitűzések, stratégiai célterületek elérését, megvalósítását. Az erdők szerepét a koncepció kiemelten kezeli, támogatja a korszerű erdővédelmet, a természetvédelmet az erdőkben, a kutatást, oktatást.
Magyarország Helyreállítási és Alkalmazkodási Terve	Magyarország a rugalmas reagálás (reziliencia) képességét az Európai Unió Helyreállítási Alap (Recovery and Resilience) keretében, kilenc területen végrehajtott reformokkal kívánja kialakítani, illetve megerősíteni. A program költségvetésének közel egyharmada közlekedésfejlesztést, míg egyhatod része az egészségügy fejlesztését érinti. T1, T2,T3, S1, S2, S3, S4.
Nemzeti Digitalizációs Stratégia (NDS) 2021-2030	Az NDS átfogó célja, hogy Magyarország a gazdaság, az oktatás, a kutatás-fejlesztés-innováció, valamint a közigazgatás területén olyan összehangolt erőfeszítéseket tegyen a digitalizáció előmozdításáért, hogy az elhatározandó intézkedéseknek köszönhetően hazánk digitális fejlettsége az évtized közepére elérje, sőt meghaladja az Európai Unió átlagot. A1, S4.

6. A TERÜLETFELHASZNÁLÁS ALAPELVEI

A területfelhasználás alapelve az ésszerű, **termőföld-takarékos, környezetkímélő és klíma kompatibilis** területgazdálkodás, mely a területi folyamatokra, fejlesztésekre komplexen értelmezendő.

A területgazdálkodásba beletartozik a települési területek hatékony felhasználása, a kompakt településszerkezet kialakítására való törekvés, a felhagyott területek újrahhasznosítása, a termőföldek legszükségesebb esetben történő kivonása, környezetvédelmi érdekek hatékonyabb érvényesülése. Ez annál is inkább fontos, mert a megye és **várostérségeiben meghaladja a 2500 ha-t a beépítésre, fejlesztésre kijelölt területek mérete**, miközben ezen kívül jelentős a felhagyott, barnamezős területek nagysága is. Mindemellett bizonyosan vannak olyan belterületi részek is, amelyek célzott hasznosítása csak részlegesen történt meg. **Meglévő települési térségeink hatékony területfelhasználása jótékonyan hat** a termőföld védelmére, a kialakult kék-, zöldinfrastruktúrák fejlődésére, a településüzemeltetésre, nagyobb összefüggésekben kedvező kihatású a klímaválság eszkalációjának fékezésében is.

Meg kell teremteni azokat a feltételeket, hogy a természeti erőforrások felélése helyett, egyre szigorodó szabályozással és megfelelő támogatással a fejlesztők, önkormányzatok, az egyéb érdekelték egyre inkább a meglévő települési területek, barnamezős területek újrahhasznosítása felé fordulnak. Ezeknek a területeknek a meglévő településszerkezetbe integrálása hosszú folyamat, ugyanakkor egyre sürgetőbb.

Ehhez indokolt, hogy az önkormányzatok stratégiai tervezés keretében felmérjék a területükön lévő felhagyott területeket, **meghatározzák az adott terület fejlesztési irányait a helyi fejlesztési igények tükrében, a kialakult településszerkezetre figyelemmel**, és megvizsgálják, milyen beavatkozásokra, milyen hozzávetőleges költséggel van szükség az adott terület újrahhasznosítására. A stratégiai tervezésbe célszerű bevonni a lakosságot, a civil szervezeteket, valamint a jelentősebb gazdasági szereplőket is. Nagyobb mennyiségű barnamezős területek és több település esetén indokolt lehet **kataszterezésük, stratégiai tervezésük a megyei önkormányzat koordinációja** mellett. A közös stratégia következetes végrehajtása mellett lehet sikeres ezeknek a területeknek a településszerkezetbe illesztése.

Mindemellett **meg kell kezdeni a kijelölt beépítésre szánt területek felülvizsgálatát**, javaslatot kell adni megfelelő ütemezésükre, visszasorolásukra. Ezzel egyrészt erőforrásokat takarít meg az önkormányzat, másrészt felértékeli a felhagyott területek jelentőségét, így nagyobb eséllyel kezdődhet meg hasznosításuk előkészítése. A visszasorolásra vonatkozó kártalanítási szabályok megkönnyítik az önkormányzatok ezirányú döntését, mert törvényi szinten előírják, hogy ha egy adott terület új szabályok szerinti használatba vétele nem kezdődött meg a kijelölést követő **7 évben, úgy a visszasorolásért kártalanítás nem jár**.

A megyében történő beavatkozások során általánosan kell ezeket a területfelhasználási elveket alkalmazni, ezért külön horizontális cél került meghatározásra, **H4 „kompakt települések - települési térségek újrahhasznosítása - területgazdálkodás”** címmel. A **megyei területrendezési terv területrendezési szabályzata** 2020 júniusa óta tartalmaz az ésszerű **területgazdálkodással összefüggő szabályokat**, amelyeket a településfejlesztési koncepció, településrendezési eszközök készítése és módosítása során figyelembe kell venni.

Az ésszerű területgazdálkodáshoz szorosan kapcsolódik a meglévő **helyi erőforrások használata** (azaz az adottsággazdálkodáson alapuló fejlesztés), valamint az értékőrzés. A helyi erőforrások használatával energia takarítható meg, a kibocsátás csökkenthető. Az **értékőrzés elvét** tágabban célszerű értelmezni a meglévő környezeti, táji, épített örökséggel kapcsolatos értékek megőrzésén és fejlesztésén túl bele kell érteni a felelős hasznosítást is.

A települések kompaktsága érdekében a meglévő szerkezeten belül kell a fejlesztéseket koncentrálni, hogy foghíjak beépítésre kerüljenek, a leromlott tömbök megújuljanak, a már kijelölt területek beépüljenek, a megépült közműhálózatok jól és fenntarthatóan működjenek. A meglévő és

működőképes rendszerekhez értékekhez illeszkedve (vagy arra épülve) kell, hogy megvalósuljanak az új fejlesztések és bővítések.

A tervezés minden szintjén kiemelten kell kezelni a zöldfelületi rendszer, kék- és zöldinfrastruktúra fejlesztését, bővítését nemcsak a települési területeken belül, hanem a külterületeken is, meg kell teremteni ezeknek az elemeknek a közvetlen kapcsolódását, hálózatosodását a meglévő erdőterületek, erdőfoltok, és vízfolyások elhelyezkedésének figyelembevételével. Ehhez külterületen a gyengébb minőségű mezőgazdasági területek erdősítését, gyepesítését is folytatni kell, ugyanakkor a meglévő mezőgazdasági területek termékenységét fenn kell tartani. Ezzel a fejlesztéssel megteremthetők a kedvezőbb mikorklimatikus feltételek, valamint a nedvességgazdálkodás keretei is, mely segíti mezőgazdasági termelést, valamint a tájképi és természetvédelmi érdekek eredményesebb érvényesülését.

A természetes, természetközeli élőhelyekkel rendelkező területrészekben a biodiverzitás védelmét kiemelten kell kezelni, amelyek menedékhelyei lehetnek, illetve kell lenniük számos értékes, olykor védett és fokozottan védett növény- és állatfajunknak. Ez a klímavédelmi céllal is jól összeegyeztethető, hiszen az egészségesen magas biodiverzitás ellenállóbbá teszi az adott közösséget a külső, akár váratlan hatásokkal szemben is.

Általános alapelv, hogy a térségi műszaki infrastruktúra-hálózatok nyomvonalas elemeit mindig úgy kell elhelyezni, hogy azok lehetőleg meglévő nyomvonalas elemek mellé kerüljenek, így **csökkenthető az összefüggő területhasználatok megszakítása**, művelt területek, erdőtömbök, kék-zöld folyosók fragmentációja (pl. energiahálózati elemek nagyobb szakaszon meglévő közlekedési utak mellé).

A műszaki infrastruktúra-hálózatok megvalósítása, hálózatosítása során további alapelveként kell szem előtt tartani az infrastruktúrákhoz való hozzáférést és az ellátásbiztonságot.

7. A FEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Európai Unió Kohéziós Politikája keretében megvalósítandó országos operatív programok

A korábbi fejlesztési ciklushoz hasonlóan, a 2021-2027-es időszakra tervezett Komárom-Esztergom Megyei Területfejlesztési Program is nagy mértékben épít – ám nem kizárólagosan – a hazai és Európai Unió társfinanszírozással megvalósítandó forrásokra. A finanszírozás keretrendszerét, felhasználási területeit 6 ágazati operatív program és egy területi program határozza meg, amelyek az alábbiak, a hozzájuk tartozó tervezett prioritási tengelyekkel együtt:

Operatív program neve	Operatív Program rövidítése	Tervezett prioritás tengelyek
Digitális Megújulás Operatív Program Plusz	DIMOP Plusz	1. Közszolgáltatások digitalizációja 2. Elektronikus közszolgáltatások összehangolása
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz	EFOP Plusz	1. Egészségügyi fejlesztések 2. XXI. századi köznevelés 3. Társadalmi felzárkózási fejlesztések 4. Szociális fejlesztések 5. Rászoruló személyek támogatása 6. Család- és ifjúságügyi fejlesztések
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz	MAHOP Plusz	1. A fenntartható halászat támogatása és a vízi biológiai erőforrások megőrzése 2. A fenntartható akvakultúra tevékenységek, valamint a halászati és akvakultúra termékek feldolgozásának és marketingjének támogatása
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz	IKOP Plusz	1. Tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése 2. TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése 3. Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Program Plusz	GINOP Plusz	1. Vállalkozásfejlesztés, kiemelt stratégiai ágazatok fejlesztése, digitalizáció 2. Kutatás, fejlesztés, innováció 3. Fenntartható munkaerőpiac 4. Ifjúsági garancia 5. Felsőoktatás, szakképzés 6. Turizmus, örökségvédelem
Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz	KEHOP Plusz	1. Vízgazdálkodás, katasztrófa csökkentése 2. Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság 3. Környezet- és természetvédelem 4. Megújuló energiagazdaság 5. Igazságos átmenet
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz	TOP Plusz	1. Versenyképes megye (P05) 2. Klímabarát megye (P02) 3. Területi humán fejlesztések (P04) 4. Budapesti infrastrukturális fejlesztések 5. Budapesti humán fejlesztések

Releváns hazai támogatási programok

A Komárom-Esztergom Megye Területfejlesztési Program az Európai Unió forrásai mellett hazai forrásokra is támaszkodik. A leginkább releváns támogatási programok a következők:

- Bethlen Gábor Alapkezelő egyházi és nemzetiségi támogatásai
- HEPA Magyar Exportfejlesztési Ügynökség Nonprofit Zrt. támogatásai
- HEPA Magyar Exportfejlesztési Ügynökség Nonprofit Zrt. támogatásai
- Jelenlét Program (*Esztergom, Tatabánya*)
- Kisfaludy program
- Közfoglalkoztatási program
- Magyar Falu Program
- Modern Városok Program
- Nemzeti Együttműködési Alap pályázatok
- Nemzeti Környezetvédelmi Program keretében meghirdetett támogatások

- Nemzeti Kulturális Alap pályázatai
- Népi Építészeti Program
- NKFIH innovációs és kutatási pályázatok
- OFA Nonprofit Kft. pályázatai
- Ország fásítási program
- Országos Környezeti és Kármentesítési Program
- Széchenyi Hitelprogram, MNB hitelprogram
- Tanyaprogram
- Útravaló pályázatok, Nemzeti Tehetség Program
- Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program
- Gazdaságvédelmi Akcióterv
- Nemzeti Befektetési Ügynökség - Versenyképesség-növelő támogatási program és az egyedi kormány döntéseken (EKD) alapuló támogatások rendszere
- Digitális falu program

A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)

Az önkormányzati törvény módosításával megváltozott a megyei önkormányzatok feladatköre és szerepe: kiemelt feladatuk a megye gazdasági-társadalmi-környezeti célú fejlődésének elősegítése. A tervezett fejlesztések megvalósításához több szereplő együttműködése szükséges: a központi kormányzatnak a jelentősebb összegű támogatási feltételek, illetve programok, míg a helyi szereplőknek a konkrét fejlesztési javaslatok, projektek kidolgozásában van meghatározó szerepük. Ezért megyei szinten a megye területére vonatkozóan kell a központi kormányzat elképzeléseire igazodva a legjelentősebb fejlesztési feladatokat megfogalmazni a helyi önkormányzatokkal, főbb társadalmi-gazdasági partnerekkel együttműködve.

Az Európai Unió által kijelölt fő célokhoz és irányokhoz igazodva készül el nemzeti szinten egy partnerségi megállapodás az Európai Unióval, mely a keretét adja a fejlesztések alapjait és forrásait jelentő operatív programoknak. A megyei önkormányzatok a területi fejlesztés-koordinációs szerepük révén az operatív programok véleményezésében és megvalósításában vesznek majd részt, melyhez kapcsolódóan konkrét feladataik később, az operatív programok tervezésével párhuzamosan kerülnek kijelölésre. Ennek megtörténtét követően választhatók fel a feladatellátás intézményi és kapacitásokat érintő lehetőségei, illetve céljai pontosabban a 2021-27-es időszakra.

A megyei önkormányzat szerepe és várható feladatai

A fejlesztéseket az uniós és hazai, valamint a konkrét megvalósítók saját forrásai finanszírozhatják, hiszen a megyei önkormányzat költségvetése ezt nem teszi lehetővé.

A megyei önkormányzatnak ugyanakkor felelőssége és kötelessége, hogy saját eszközrendszerével, politikai súlyánál fogva, koordinációval, együttműködések felépítésével, tervi előkészítésekkel, forrásakkumuláció szorgalmazásával előmozdítsa a fejlesztések, törekvések megvalósítását. Ennek érdekében közreműködik:

- a megye fejlesztési koncepciója szempontjából fontos fejlesztési projektek előkészítésében koordinálásában (partnerség megszervezése, kapcsolattartás az operatív programok irányító hatóságaival, a projektgazdák szakmai segítése), a kisvárosi térségek tervezési feladatainak segítésében ;
- a megye területén megvalósuló projektek hatásának értékelésében, az egyes projektek közötti kapcsolatok értékelésében, javaslatokat tesz a fejlesztési koncepcióban megfogalmazottak hatékonyabb, eredményesebb megvalósítására;
- Az eredményesség érdekében szorosan együttműködik a kormányzattal, az államigazgatási szervekkel, a települési önkormányzatokkal, a gazdasági érdekképviselőkkel, gazdaságfejlesztő szervezetekkel, szakmai műhelyekkel, felsőoktatási intézményekkel, szakmai kamarákkal és a civil szervezetekkel.
- Saját eszközrendszerének egyik legfontosabb eleme, hogy az önkormányzat közvetlenül is részt vesz a területi /megyei szintre vonatkozó, uniós forrásokat generáló, a 2021-27 közötti időszakra szóló Terület-és Településfejlesztési Operatív Program Plusz készítésében, annak végrehajtásában;

A megye jogkörei a koordinációjával felhasználható uniós területi forrás (TOP Plusz) felhasználásával kapcsolatban a 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet 19. §-a szerint:

„A területi szereplő

- a) kidolgozza az ITP szintű kiválasztási kritériumokat, figyelembe véve az operatív programban és az e rendeletben meghatározott horizontális követelményeket,
 - b) a kiválasztási kritériumok alapján összeállítja az ITP-t és kezdeményezheti annak módosítását,
 - c) véleményezi az irányító hatóság által megküldött felhívást és megadja a területi szempontú értékelési szempontokat,
 - d) e rendeletben meghatározott esetben szavazati joggal részt vesz a döntés-előkészítő bizottság ülésén,
- vagy e rendeletben meghatározott esetben a területi szempontú értékelési szempontokat értékeli és az irányító hatóság elé terjeszti,
- e) adatot szolgáltat az irányító hatóság részére az éves fejlesztési keret összeállításához,
 - f) végrehajtja az ITP-t, amelynek keretében a kedvezményezettekől és az irányító hatóságtól a támogatott projektekről adatszolgáltatást kérhet, részt vehet a projektfejlesztésben és a kedvezményezett kérelmére a projektmenedzsment tevékenységek ellátásában.”

A megyei önkormányzatnak olyan struktúrát kell működtetni (hivatalon belüli vagy hivatalon kívül/vagy részben kívül), amely alkalmas az ITP megvalósulásának nyomon követésére, szükséges módosításának, az éves forráskeretek meghatározásának előkészítésére, ugyanakkor eredményes az ITP forrásokból megvalósuló projektek gondozásában, előkészítésében és akár lebonyolításában is, az egyéb pályázati lehetőségek figyelésében és közvetítésében.

A fejlesztési projektek előkészítésével, végrehajtásával foglalkozó intézményrendszer:

KEM Önkormányzati Hivatal	tervezés, projektgyűjtés, pályázati rendszer kialakításában, fejlesztésében való közreműködés, döntés-előkészítés, monitoring
KEM TERÜLETFEJLESZTÉSI KFT	projekt és pályázat előkészítés, projektmenedzsment, egyéb szakértői szolgáltatások
DUNA - GERECSÉ TDM	turisztikai projektek fejlesztése, előkészítése, megvalósítás
RÁBA-DUNA- VÁG EGTC	határon átnyúló projektek fejlesztése, menedzselése, kis projekt alap kezelése

A megyei önkormányzathoz rendelt feladatokkal kapcsolatos döntéshozatal a jelenlegi gyakorlatban a megyei közgyűlés jogköre.

8. JAVASOLT PRIORITÁSOK

A kitűzött célrendszer eléréséhez meghatározott területfejlesztési fókuszok, hangsúlyok elsődlegesen területi, másodlagosan ágazati szemléletű, sinergiákat feltáró csoportosításával **a stratégiai program felépítéséhez 5 prioritás került meghatározásra**, amelyek a következők:

1. *Versenyképes városegységek, fenntartható városok*
2. *Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága*
3. *Dinamikus, hálózatos megyei turisztika*
4. *Elérhető megye*
5. *Emberkincs óvása és erősítése*

A prioritások leírása során **csak a koncepcionális szintű, lehetséges beavatkozási területeket ismertetjük.**

1. *Versenyképes városegységek (területi prioritás)*

- A várostérség megerősítése, többpólusú nagyváros regionális pozicionálása, az Északnyugat-Magyarországi gazdaságfejlesztési zóna dinamikus térségben a megye pozicionálása
- Tatabánya-Esztergom Járműipari Központ térség gazdaság- és kutatásfejlesztési fókuszú fejlesztése, együttműködések erősítése
- Kisvárosok és mikrotérségi központok együttműködése, minőségi városiasodást elősegítő fejlesztések és azok összehangolása, közműhálózatok rekonstrukciója, kapacitásbővítése, ellátásbiztonság növelése; elérhetőségének fejlesztése;
- Behálózás - elérhetőség magas szintre emelése, logisztikai rendszerek továbbfejlesztése;
- Magyar-szlovák határmenti és megyék közötti együttműködések új szintre helyezése, a hídfővárosok térségi szervező szerepének közös tervezése, a munkamegosztás megerősítése;
- Diverzifikált ipar- és gazdaságfejlesztés, a körforgásos gazdasági rendszerek kialakulásával; Kisalföldi agrárgazdaság és élelmiszeripari együttműködés felépítése, országhatáron is átnyúlóan
- Lakóterületi vonzerő fejlesztése – települési területek újrahasznosítása, a minőségi városiasodást elősegítő integrált fejlesztése, várostérségek együttműködése;
- Többcélú komplex klíma-kompenzációs tájfejlesztés, Által-ér völgy komplex fejlesztése (kék-zöld hálózati elemek, tájfejlesztés, vízviszatarítás, rekreáció, kultúra, sport); a karsztvízszint-emelkedést kezelő komplex feladatok;
- Duna mente komplex fejlesztése.

Az 1. számú prioritás közvetlenül támogatja az **A1, A2, T1, T2, T3, S1, S2, S3** célok elérését.

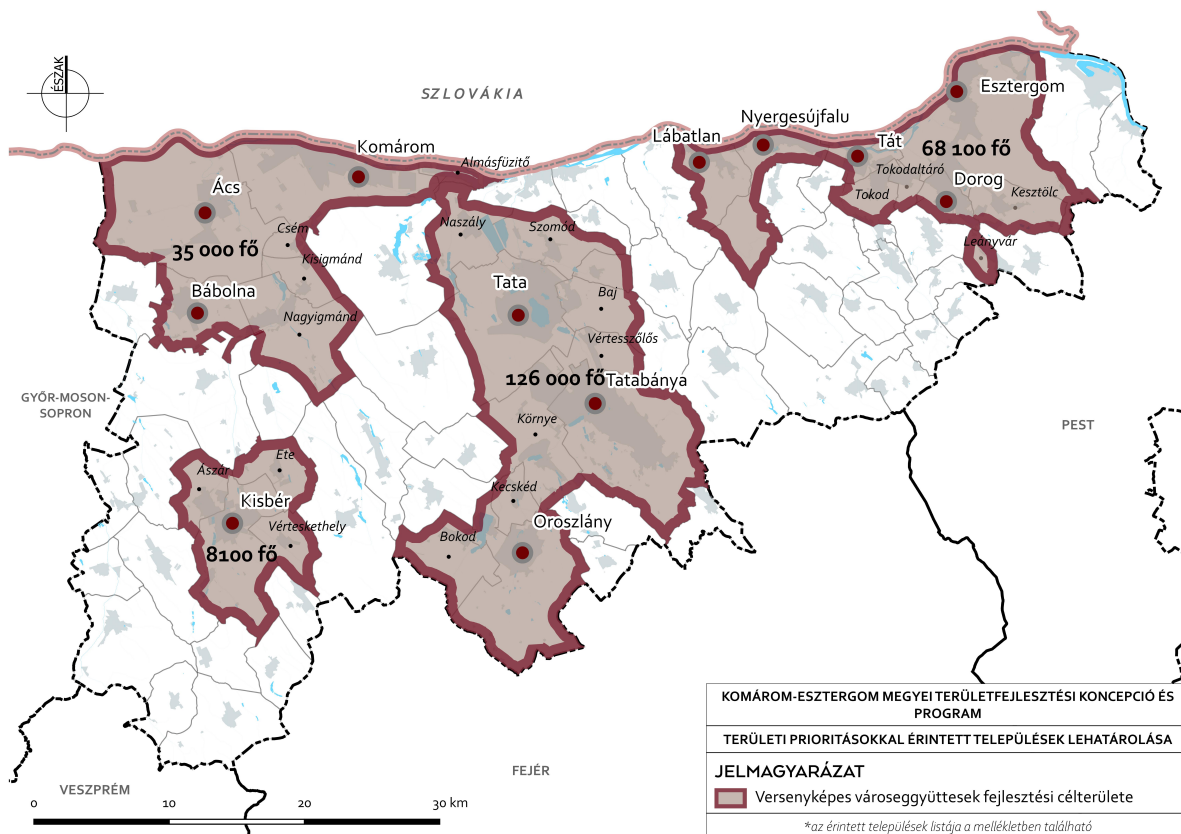
2. *Vidéki tájak környezeti gazda(g)sága (területi prioritás)*

- Városegységek és a vidék (vidéki tájak), mint térségek kapcsolatának javítása;
- A hátrányos helyzetű települések, térségek ésszerű fejlesztése, város és vidék kapcsolatának erősítése. Kiemelkedő ágazatok regionális pozicionálása, az Északnyugat-magyarországi gazdaságfejlesztési zóna ellátó térsége;
- Helyi gazdaságra épülő „traded jellegű” szolgáltatási kínálat felépítése, kisalföldi, dombvidéki agrárgazdaság és élelmiszeripari együttműködés felépítése, diverzifikált ipar és gazdaságfejlesztés, helyi adottságokra épülő körforgásos gazdasági struktúrák fejlesztése; rövid ellátási láncok kialakítása;
- Mikrotérségi központok erősítése, települési lakóterületi vonzerő fejlesztése, települési területek újrahasznosítása; életminőség növelése;
- Komplex síkvidéki és dombvidéki tájfejlesztés, a táj stabilitását és a helyi gazdaság diverzifikációját erősítő agrárvertikum támogatása, a tájgazdálkodás szervezeti, intézményi

és társadalmi feltételeinek tovább építése, a natúrparkok és az erdőgazdaságok szerepének megerősítése;

- Intenzív termelői táj zöld- és kék-infrastruktúrával történő fejlesztése, klímastabilitást nyújtó erdő- és vízkészlet-gazdálkodás (nedvesség-gazdálkodás), erdőtelepítések megvalósítása. A vidéki tájak élhetőségének erősítése.

A 2. számú prioritás közvetlenül támogatja az **A3, T2, T3, S1, S2, S3** célok elérését.

12. ábra: Területi prioritásokkal érintett települések lehatárolása (forrás: Komárom-Esztergom megye Területfejlesztési Konceptiója, tervező: Város-Teampannon Kft)

3. Dinamikus, hálózatos megyei turisztika (átfogó prioritás)

- Integrált örökséggazdálkodás az épített, táji, természeti, kulturális értékekre építve., Komplex és szelíd turizmusfejlesztés, hálózatosodás - kerékpárút, lovas, gyalogos és vízi túraútvonalak, attrakciófüzerek, minőségi turisztikai szolgáltatások. Aktív és a kulturális kínálat egyedi kombinációjának, sokszínű-sokágú hálózatának kialakítása. Világörökség-várományos területek, Által-ér völgy komplex fejlesztése (rekreációs célú hálózati elemek); egészségturizmus, üzleti turizmus, vallási turizmus
- Turisztikai térségek fejlesztése, márkaépítés, termékfejlesztés, szállásférőhelyek fejlesztése: aktív komplex turisztikai térség, azon belül a Budapest környéke turisztikai térség (több megyét érintő kiemelt turisztikai térség) és a Dunamente Turisztikai Térség (szlovák-magyar országhatárokon átnyúló turisztikai célterület, szelíd turizmus – natúrparkok - térségei);
- Turisztikai desztináció menedzsment szervezetek erősítése; társadalmi és civil energiák hasznosítása a hálózatosodás és minőségfejlesztés érdekében
- Turisztikai „zászlóshajók”, Esztergom, a Visegrádi-hegység a Pilis kapuja, Komárom, erődök, Duna, Esterházy örökség, Várgesztes- Tata várak, ipartörténet, agrárturizmus fejlesztése, nemzeti parkok fejlesztései.

Az 3. számú prioritás közvetlenül támogatja az **A1, A2, A3, T2, T3, S1, S2, S4** célok elérését

4. Elérhető megye (átfogó prioritás)

Behálózás – a megye és a megyén belüli települések, térségek elérhetősége, kapcsolódások, hálózatok megerősítése. A közúti, vasúti, rendszerbe szervezett közösségi közlekedési szolgáltatások összehangolt együttfejlesztése.

Az ágazati fejlesztésekben érvényesíteni az észak-déli gazdasági-közlekedési tengely és logisztikai rendszerek továbbfejlesztését.

Duna-menti közlekedési rendszerek integrált megújítása, erőteljes rákapcsolódás az európai folyosókra, vidéki térségek rugalmas elérhetőségének fejlesztése, a kerékpáros, vízi infrastruktúrák összehangolt fejlesztése

Az 4. számú prioritás közvetlenül támogatja az **A1, A2, A3, T1, T2, T3, S1** célokat.

5. Emberkincs óvása és erősítése (átfogó prioritás)

- Sokszínű oktatási és képzési bázisok fejlesztése a tudásalapú társadalom, az autonóm személyiségek és az IT vezérelt gazdaság továbbépítése érdekében, továbbtanulási ösztönzése,
- Köznevelés modernizációja benne a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása, segítése, alapkompenciák generális elérése, ösztöndíj-rendszerek, patrónusi hálózat működtetése;
- Egészségügyi szakdolgozók munka- és életkörülményeinek magas szintre emelése, elköteleződésük kialakítása, az ellátás magas színvonalú és stabil biztosítása.
- Gyermek-egészségügy és idősgondozás feltételrendszerének mennyiségi és minőségi javítása a szociális ellátó hálózatok személyi és infrastrukturális fejlesztése.
- Egészségügyi infrastruktúra eszközellátottságának fejlesztése és digitális technológiák alkalmazásának támogatása.
- A közösségi művelődési és kulturális szolgáltatások fejlesztésével az élethosszig tartó tanulás és a kulturális alapú gazdasági fejlődés ösztönzése.
- gyermekvállalást ösztönző biztonságos, kulturális és szociális miliő megteremtése

Az 5. számú prioritás közvetlenül támogatja az **A1, S1, S2, S3, S4** célok elérését.

9. FELÜLVIZSGÁLATI, MÓDOSÍTÁSI FOLYAMAT TÁRSADALMASÍTÁSA ÉS LEGITIMÁCIÓJA

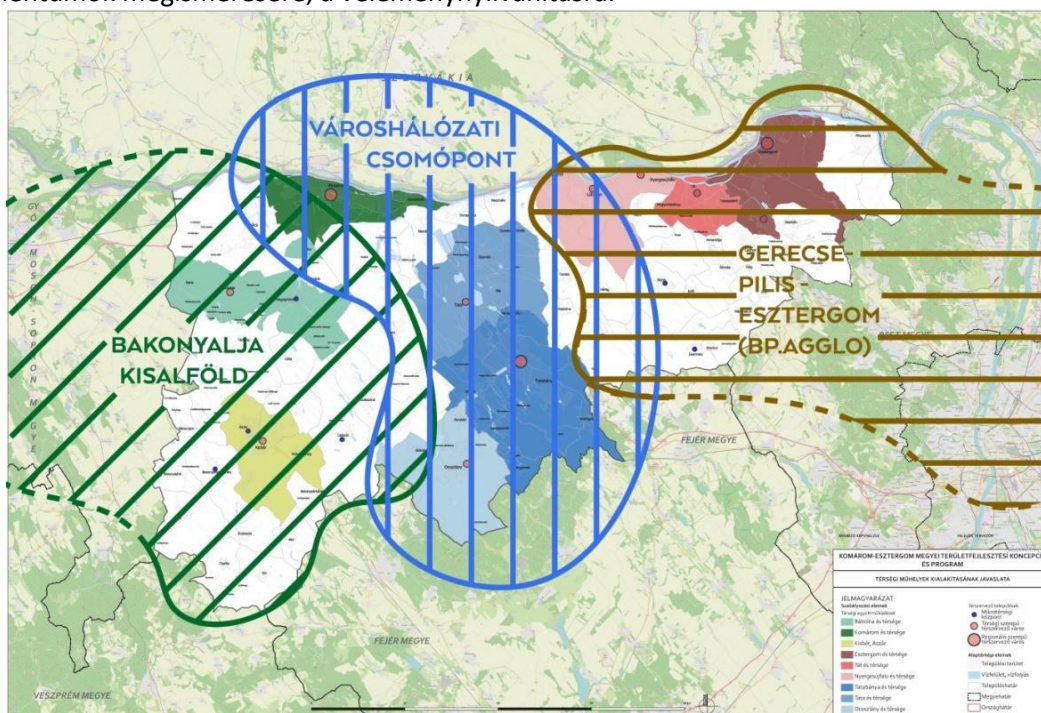
Társadalmasítás és legitimáció

A partnerségi terv tartalmát és készítését a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6) Kormányrendelet határozta meg.

A partnerségi terv **külön dokumentumként** készült el a tervezés kezdetén, melyet Komárom-Esztergom Megye Közgyűlése a 81/2020. (IX. 24.) számú Közgyűlési határozattal fogadta el, mely tartalmazza a társadalmasításra és legitimációra vonatkozó folyamatok meghatározását, valamint a

- partnerségi folyamat alapelveit
- a partnerség megyében kialakult és alkalmazandó formáit
- a részvételi tervezés technikáit
- a partnerségi folyamat és a tervezés ütemezését
- a partnerségi folyamat szereplőit

A partnerségi terv tartalmazza a bevonandó partnerek körét, az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközeit és részvételi formáit, valamint a bevonás céljait. A partnerségi folyamat szereplői a **Terület- és Vidékfejlesztési Kollégium (TEVIK)**, a megyei területfejlesztési konzultációs fórum, valamint a térségi műhelyek és tematikus szakmai műhelyek. A TEVIK a fejlesztéspolitikai stratégiai csoport szerepét tölti be, és az egyes tervezési fázisokhoz kötődik. A megyei konzultációs fórum Tatabánya és a Megyei Közgyűlés együttműködését jelenti, és a fejlesztések összehangolásában van fontos szerepe a város térségben. A **térségi műhelyeknek** kiemelt szerepük van a kisvárosok térségszervező képességének erősítésében, a vidék-város egyensúly kialakításában. Javasolt térségi műhelyek: Esztergom-Dunamente, Oroszlány-Tatabánya-Tata-Komárom városhálózati csomópont térsége, valamint Kisalföld-Bakonyalja. A **szakmai műhelyek** aktívan részt vesznek a tervezés folyamatában, szakterületük, illetve térségük vonatkozásában egyeztetik álláspontjaikat, javaslatot tesznek a fejlesztési irányokra, az azok eléréséhez szükséges beavatkozásokra, azok összehangolására. A partnerségi egyeztetés során kiemelt jelentőségű a **társadalmasítás**, mely során bárkinek lehetősége van a kidolgozás alatt lévő fejlesztési dokumentumok megismerésére, a véleménynyilvánításra.

10. A KONCEPCIÓ ÜZENETEI

ÜZENETEINK A CIVIL SZFÉRA (NGO-K ÉS A NPO-K) ÉS **EGYHÁZAK** felé elsősorban az együttműködésre való eddigieknél sokkal nagyobb nyitottság, türelem és rugalmasság biztosításáról szólnak, hogy a **közzolgáltatás réseinek „betömésébe”, a szociális háló lyukainak „befoltozásába”** történő még aktívabb bekapcsolódással segítse elő a célrendszer megvalósulását, a célrendszer finomítását.

A civil szervezetekre különös tekintettel számítunk a továbbiakban is, a **környezeti fenntarthatóság** mindent átfogó területén, de **helyi identitásból eredő kultúra és kreativitás** tekintetében is.

Az önkéntesség, mint erőforrás, és mint életmód előmozdításában, illetve a vállalati mecenatúra aktivizálásában a civil szféra jó tapasztalatai és gyakorlatai elengedhetetlenek. Az önkéntesség és a mecenatúra összekapcsolásával jelentős eredmények érhetők el a **társadalmi felzárkóztatásban**, a közösségszervezésben, a **tudatformálásban**, prompt vagy hosszabb távú projektek megvalósításában.

ÜZENETEINK A GAZDASÁGI SZEREPLŐK (kkv-k, kamarák, klaszterek, nagyvállalatok) részére, hogy klasztereiken, kamaráikon keresztül a piaci trendeket folyamatosan nyomon követve, különböző együttműködések mentén dolgozzanak, a versenytársi szemlélet helyett a **partneri szemlélet** jegyében. Törekedjenek az innovációra, a szervezési rugalmasságra, a hosszú távú környezeti és gazdasági fenntarthatóságra.

Legyenek aktív és szoros kapcsolatban a partneri önkormányzatokkal, ágazati felelősökkel, egyetemekkel, kutató-hálózatokkal, civil szervezetekkel, helyi lakossággal. Kapcsolataikat minden szinten fejlesszék a K+F+I érdekében. Kutatás-fejlesztési tevékenységüket segítsék elő azzal is, hogy a hazai egyetemek részére releváns kutatási témákat ajánlanak ki, és segítik a hallgatókat munkáik megvalósulásában, melynek eredményei gyümölcsözően hasznosulhatnak.

Érezzék magukénak a városkörnyéküket, nemzetközi kapcsolataikat kamatoztassák a térségük fejlődése érdekében.

Proaktívan vegyenek részt a számunkra előnyös munkaerőpiaci környezet fejlesztésében, **támogassák a külső és belső képességfejlesztési programokat** különböző ösztönzőkkel, elvárásokkal, közösségépítéssel.

ÜZENETEINKET AZ ÁGAZATOK IRÁNYÁBA együttesen közvetítjük, felkérve őket a holisztikus megközelítésre, a partneri, a **környezeti rendszerek menti közös együttműködésre**. Az erőforrások hálózatosodása, összekapcsoltsága és feltételrendszerei megkövetelik a tulajdonosok, felelősök, döntéshozók szoros együttműködését, a folyamatos kitekintést és iterációt, a szinergiák kontrollját. Az ágazati szereplők rendszeres tanácskozással, közös projektekkel, kutatási programokkal fűzzék össze szerepüket, és segítsék elő a célkitűzések megvalósulását. A megye szándékai szerint folyamatosan működtetni fogja **Terület- és Vidékfejlesztési Kollégiumát**, (TEVIK), mely megyei folyamatok átlátását, támogatását és a szükséges területi koordinációt előkészíti a döntéshozók számára.

ÜZENETEINK A SZOMSZÉDOS ÉS MÁS MEGYÉKNEK, AGGLOMERÁCIÓKNAK, HATÁR MENTI TÉRSÉGEKNEK, hogy Komárom-Esztergom megye nyitott, érdeklődő, együttműködésre kész, kezdeményező és fogadó, a partnerségben elkötelezett. Kérjük, hogy a **közös fellépéssel**, aktív együttműködéssel, márkaépítéssel, térségi pozicionálással a regionális célok eléréseért is dolgozzunk.

ÜZENETEINK AZ ÖNKORMÁNYZATOK számára, hogy különösen a globális válságjelenségek (demográfiai trendek, éghajlatváltozás-klimaválság, pandémia, gazdasági válság) idejében a közigazgatási határokon belüli gondolkodás már ma sem fenntartható, az erőforrás felhasználás egyik területén sem.

Erőteljes kooperáció szükséges kiemelten a **funkcionális térségekben való gondolkodás és gyakorlati lépések terén**, a központi kormányzat, a megyei önkormányzat, a települési önkormányzatok, továbbá a piaci és nem kormányzati szervezetek együttműködésére épülő többszintű (ön)kormányzására (multi-level governance).

A megye felismerte, hogy akkor tudja igazán sikeresen kihasználni a 2021-2027 közötti lehetőségeket, ha **saját kezdeményezésében kezdi meg az együttműködő funkcionális várostérségek felépítését**. Ennek első lépései megtörténtek a megyei területrendezési terv térségi együttműködések övezetének elfogadásával.

A megye településhálózati adottságai következtében ezek a **funkcionális várostérségek általában túllépik a járások területeit**. A többközpontú funkcionális várostérségekben az egyes városok vonzáskörzetei nagymértékben átfedésben vannak. Városaik, esetenként városok és községek között, kialakult egyfajta **spontán munkamegosztás**, közös munkaerőpiac, azonban e munkamegosztásban jelentős többletlehetőségek is vannak. Az együttműködés eredményeképpen egyetlen jól működő szolgáltatással, kínálattal lehet felváltani a gazdaságtalanul működő párhuzamos kapacitásokat, vagy a párhuzamos kínálatokat el lehet téríteni egymástól, így a térség összességében bővíteni tudja kínálatát anélkül, hogy bárhol be kellene zárni működő intézményt, szolgáltatást. Különösen igaz lehet ez oktatási és kulturális kínálatokra, de akár egészségügyi vagy rekreációs szolgáltatásokra is.

A nagyobb, többközpontú várostérségekben (városhálózati csomópontokban) már lehetőség van közös várostérségi szinten összehangolt közösségi közlekedési rendszerre, modernizálásra egységes tarifával, közös arculatú eszközváltó-helyekkel.

Közös térségmarketinggel nagyobb humán erőforrás kínálatot, fogyasztói piacot, valamint változatos telepítési lehetőségeket lehet felajánlani a befektetőknek. Ugyanez vonatkozik a funkcionális várostérségek vidéki településein előállított helyi termékek potenciális piacára, mely ilyen módon egy megsokszorozódott méretű fogyasztói piaccá válhat.

A településüzemeltetés **eszköz- és személyi állományának rugalmas szervezésével** jelentősen költségtakarékosabb, magasabb szolgáltatási színvonalat biztosító, adott esetben több feladat, minőségi ellátására alkalmas szervezetet lehet létrehozni. Térségi szinten kedvezmények biztosíthatók a helyi lakosság számára a rekreációs, kulturális, üzleti alapú oktatási-, képzési-, vendéglátó-, stb. szolgáltatásokra.

A közsféra forrásainak beszűkülése következtében **növekvő igény mutatkozik** a piaci szereplők, a nem kormányzati szereplők (civiliek, egyházak, non-profit vállalkozások), a kormányzati és önkormányzati szereplők, valamint a lakosság közötti **együttműködésre** a közösség számára értékes szolgáltatások működtetése és a helyi gazdaság megerősítése terén. Ebben a mikrovállalkozástól a multinacionális vállalkozásokig minden szereplőre szükség lehet, különös tekintettel a vidéki térségekben, illetve a városközpontoktól távol fekvő, szegregálódó városi területeken.

Szükség van kísérletekre, és ezeken keresztül jó gyakorlatok kialakítására, melyekben az önkormányzati szféra számít a nagy és középvállalatok tőke-erejére, szervezőképességére, vállalkozási ismereteire, szakembereinek tudására. Fontos a kialakult jó gyakorlatok széles körű megismertetése, szaporítása, és térbeli kiterjesztése, az eltérő problémákra, kérdésekre rugalmasan adaptálva.

Javasoljuk, hogy a funkcionális várostérségek mielőbb hozzanak létre Területfejlesztési Önkormányzati Társulásokat vagy Térségi Fejlesztési Tanácsokat, és mielőbb kezdjék meg együttműködésük szabályainak kidolgozását. A Területfejlesztési Tanács munkájába vonják be a megyét, a térség prominens gazdasági szereplőit, a legfontosabb közszolgáltatókat, a településüzemeltetési szervezetek vezetőit és a legaktívabb civil szervezeteket.

ÜZENETEINK A HIVATALOK számára, hogy törekedjenek a minél nagyobb fokú közérthetőségre, pragmatikusságra, adjanak **széles körű tájékoztatást** és szolgáltatási hátteret a hatékony ügyintézésre a kitűzött területfejlesztési célok gördülékeny elérése érdekében. A szükséges hivatali bürokrácia mellett a **támogató együttműködések** megvalósítását kezdeményezzük: önkormányzati, civil együttműködések kialakításával, a bizalmi tőke és a szabálykövetés növelésének érdekében is.

ÜZENETEINK A HELYIEK SZÁMÁRA, hogy kitartóan építsék megtartó, felelős közösségeiket, váljanak kezdeményezőkké, társuljanak elképzeléseik megvalósítása érdekében.

Figyeljenek a változatos, élhető vonzó **települési és táji környezetükre**, lehetőségeikhez és képességeikhez mérten **jobbítsák, szépítsék**, erősítsék azt. Megoldás centrikusak legyenek, figyelemmel a széles körű érdekekre **legyenek nyitottak az együttműködésre**, tiszteljék és építsék a közösségeik valódi értékeit.